

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BELİREN YETİŞKİNLİKTE
BAĞLANMA VE KİMLİK STİLLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Funda TOPAL

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BELİREN YETİŞKİNLİKTE
BAĞLANMA VE KİMLİK STİLLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Funda TOPAL

Danışman
Doç. Dr. S. Gülfem ÇAKIR

Antalya, 2019

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Beliren Yetişkinlikte Bağlanma ve Kimlik Stilleri Arasındaki İlişki” başlıklı bu çalışmayı baştan sona kadar danışmanım Doç. Dr. Sakine Gülfem ÇAKIR’ın sorumluluğunda tamamladığımı, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallara uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü etik ve yasal sorumluluğu kabul ettiğimi beyan ederim.

...../...../2019

Tezi Hazırlayan Öğrencinin

Adı Soyadı

Funda TOPAL

İmzası

.....

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Funda TOPAL'ın bu çalışması 22.03.2019 tarihinde jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Tezli Yüksek Lisans Programında Yüksek Lisans Tezi olarak oy birliği/oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

İMZA

Başkan : Doç.Dr. Neslihan GÜNEY KARAMAN
Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Eğitim Psikolojisi Anabilim Dalı

Üye : Dr.Öğr.Üyesi Evrim ÇETİNKAYA YILDIZ
Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı

Üye (Danışman) : Doç. Dr. S. Gülfem ÇAKIR
Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı

YÜKSEK LİSANS TEZİNİN ADI: Beliren Yetişkinlikte Bağlanma ve Kimlik Stilleri Arasındaki İlişki

ONAY:Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulununtarihli ve.....sayılı kararıyla kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Ramazan KARATAŞ
Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Öncelikle bu tez çalışmasına başlamamı sağlayan, alandaki bilgi ve tecrübelerine dayanarak her aşamada desteklerini sunan sayın tez danışmanım Doç.Dr. S. Gülfem ÇAKIR'a teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca tez jürimde yer alan saygıdeğer hocalarıma tezime yönelik sundukları önerilerden dolayı teşekkür ederim.

Her türlü sıkıntıyı birlikte çektiğimiz, yılmadan yüksek lisans sürecindeki yorucu ve yıpratıcı günlerde el ele verdiğimiz, anlaşılmadığımızı hissettiğimiz her aşamada birbirimize karşı güvenle ve kardeş gibi sarıldığımız, sürecin benim için en büyük kazancı olarak gördüğüm canım yüksek lisans arkadaşlarım ve aynı zamanda meslektaşlarım; birebir mücadelelerde yanımda olan ve en güzel, en yeni anne Perihan BAYKAL YETKİN, ilk talihsizliklerin ikimize denk geldiği ve grup sürecindeki biricik co-liderim Eda Nur TAŞ, saatlerce ne yapacağız biz şimdi diye konuştuğumuz ve konuşurken de saatlerce halimize güldüğümüz neşeli dostum Aysel TOPRAK, tezini benden önce tamamlayarak süreç içerisinde motive eden canım dostum Tuba PALA AKBABA ve artık başka üniversitede olsa da en eğlenceli ders dönemlerinde bana kardeş gibi olan dostum Veyis BÖGE'ye her şeyden önemlisi varlıkları için teşekkür ediyorum.

Akademik çalışmalarımı yürekten destekleyen, bilgi ve birikimini süreç içinde benimle fazlasıyla paylaşan, bitecek diyerek her an'ımda beni motive eden ve alana dair çıkarımlarıyla mizahi paylaşımlarda bulunan ve süreç içerisinde en çok yüzümü güldüren canım abim, biricik yeğenim Ezgi'nin babası Fuat TOPAL'a teşekkür ederim.

Yüksek lisans mülakatından başlayarak her türlü, süreçte bana ve yapacaklarıma yürekten inanan, hem anne hem de baba olarak hayatımda yer alan, güvenli bağlanmamdaki

en temel kaynağım olarak gördüğüm, olmazsa olmazım, her şeyim canım anneme destekleri, varlığı ve benim annem olduğu için tüm kalbimle teşekkür ederim.

Bu tez, canım annem Selma ALTUNAYAK
ve henüz 3 aylık olan biricik yeğenim Ezgi TOPAL'a ithaf edilmiştir.

Funda TOPAL

ÖZET

BELİREN YETİŞKİNLİKTE BAĞLANMA VE KİMLİK STİLLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

TOPAL, Funda

Yüksek Lisans, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü

Tez Danışmanı: Doç. Dr. S. Gülfem ÇAKIR Mart 2019, 78 sayfa

Bu araştırmanın amacı, Akdeniz Üniversitesi'nde çeşitli fakülte ve programlara devam eden öğrencilerin bağlanma ile kimlik stilleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmanın bağımsız değişkenini bağlanma stilleri ve bağımlı değişkenini kimlik stilleri oluşturmaktadır.

Araştırmanın evrenini, 2016-2017 Eğitim-Öğretim döneminde Akdeniz Üniversitesinde öğrenim görmekte olan üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Söz konusu evrenden hareketle, araştırmanın çalışma grubu Eğitim Fakültesi, Edebiyat Fakültesi, Hemşirelik Fakültesi ve Mimarlık Fakültesinde öğrenim gören 634'ü kadın ve 351'i erkek olmak üzere toplam 985 lisans öğrencisinden oluşmaktadır. Araştırma verilerinin toplanmasında Bağlanma Temelli Zihinsel Temsiller Ölçeği, Kimlik Stili Envanteri ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır.

T testi analizi sonuçlarına bakıldığında cinsiyete göre katılımcıların olumlu anne, olumlu baba, olumlu kendilik, olumsuz anne, olumsuz baba, olumsuz kendilik, bilgi yönelimi ve karmaşalı yönelim puanlarında anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu bulgulanmıştır.

Korelasyon analizi sonuçlarına göre, bilgi yönelimi kimlik stili puanları ile olumlu anne, olumlu baba, olumlu kendilik ve olumsuz kendilik puanları arasında pozitif bir ilişki; kural yönelimi kimlik stili puanları ile olumsuz anne arasında negatif, olumlu anne, olumlu

baba, olumlu kendilik ve olumsuz kendilik arasında pozitif bir ilişki; karmaşalı yönelim kimlik stili puanları ile olumlu kendilik arasında negatif, olumsuz anne, olumsuz baba ve olumsuz kendilik arasında pozitif bir ilişki; bağlanım kimlik stili puanları ile olumsuz anne, olumsuz baba ve olumsuz kendilik arasında negatif bir ilişki, olumlu anne, olumlu baba ve olumlu kendilik arasında pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Regresyon analizleri sonucunda bağlanma stillerinin olumlu anne, olumlu kendilik ve olumsuz kendilik alt boyutu puanlarının bilgi yönelimi kimlik stili puanlarını anlamlı düzeyde yordadığı bulunmuştur. Buna ek olarak, olumlu anne, olumlu baba, olumlu kendilik ve olumsuz kendilik alt boyutu puanlarının kural yönelimi kimlik stili puanlarını anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür. Ayrıca, olumsuz anne ve olumsuz baba alt boyutu puanlarının karmaşalı yönelim kimlik stili puanlarını ve olumlu kendilik, olumsuz anne ve olumsuz kendilik puanlarının bağlanım kimlik stili puanlarını anlamlı düzeyde yordadığı bulunmuştur. Bu bulgular bağlanma stillerinin kimlik stilleri ile ilişkisini gösterir niteliktedir.

Anahtar Kelimeler: Bağlanma stilleri, Kimlik stilleri, Beliren yetişkinler, Cinsiyet

ABSTRACT

RELATIONSHIP BETWEEN ATTACHMENT AND IDENTITY STYLES IN EMERGING ADULTHOOD

TOPAL, Funda

Mater Thesis, Guidance and Psychological Counseling Department

Supervisor: Doç. Dr. S. Gülfem ÇAKIR

March, 2019, 78 pages

The purpose of this research is to investigate the relationship between attachment styles and different identity styles among students who attend various schools and programs in the Akdeniz University. In the study, independent variable is attachment styles and dependent variable is identity styles.

The universe of the study includes students attending to Akdeniz University in 2016-2017 academic year. The sample of the study is consisted of 985 undergraduate students, 634 were female and 351 were male, attending Faculties of Education, Literature, Nurses and Architecture. In data collection, Attachment-Based Mental Representations Scale, Identity Style Inventory and Personal Information Form were used.

T test results showed that there are significant gender differences in the scores of positive mother-representation, positive father-representation, positive self-representation, negative mother-representation, negative father-representation, negative self-representation, informational-oriented and diffuse/avoidant-oriented.

Correlation analysis results suggested that there are positive relationships of information-oriented identity style scores with positive mother-representation, positive father-representation, positive self-representation, negative self-representation scores. There are

negative relationships of normative-oriented identity style with negative mother-representation scores and negative self-representation scores; and positive relationships of normative-oriented identity style scores with positive mother-representation, positive father-representation and positive self-representation. There is a negative relationship between diffuse-oriented identity style scores and positive self-representation scores; and positive relationships of diffuse-oriented identity style scores with negative mother-representation, negative father-representation and negative self-representation scores. There are negative relationships of commitment identity style scores with negative mother-representation, negative father-representation, negative self-representation scores; and positive relationships of commitment identity style scores with positive mother-representation, positive father-representation and positive self-representation scores.

Regression Analysis results showed that information-oriented identity style scores are significantly predicted by positive self-representation and negative self-representation scores. Normative-oriented identity style scores are significantly predicted by positive mother-representation, positive father-representation, positive self-representation and negative self-representation scores. Diffuse-oriented identity style scores are significantly predicted by negative mother-representation and negative father-representation scores. Commitment identity style scores are significantly predicted by positive self-representation, negative mother-representation and negative self-representation scores. These findings indicate that there is a relation between attachment and identity styles.

Key Words: Attachment Styles, Identity Styles, Emerging adults, Gender

İÇİNDEKİLER

DOĞRULUK BEYANI.....	i
JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vii
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiv

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1 Problem Durumu.....	1
1.2 Araştırmanın Amacı	5
1.3 Araştırmanın Önemi.....	6
1.4 Araştırmanın Varsayımları.....	8
1.5 Araştırmanın Sınırlılıkları.....	8
1.6 Tanımlar.....	8
1.6.1 Bağlanma Stilleri.....	8
1.6.2 Kimlik Stilleri.....	9
1.6.2.1 Bilgi Yönelimli Kimlik Stili.....	9
1.6.2.2 Kural Yönelimli Kimlik Stili.....	9
1.6.2.3 Karmaşalı Yönelimli Kimlik Stili.....	9

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1 Kimlik(Identity)	10
2.2 Kimlik Gelişimi Kuramları ve Modelleri.....	11
2.2.1 Erikson ve Kimlik Gelişim Modeli	11
2.2.1.1 Kimlik Edinmeye Karşı Rol Karmaşası Dönemi.....	13
2.2.2 Blos'un Kimlik Keşfi	13
2.2.3 James Marcia ve Kimlik Statüleri Yaklaşımı.....	15
2.2.3.1 Başarılı Kimlik Statüsü.....	15
2.2.3.2 Moratoryum Kimlik Statüsü.....	16
2.2.3.3 İpotekli Kimlik Statüsü.....	16
2.2.3.4 Kargaşalı Başarılı Kimlik Statüsü	16
2.2.4 Sosyal Bilişsel Kimlik Stili Yaklaşımı-Berzonsky.....	16
2.2.4.1 Norm Yönelimli Kimlik Stili.....	17
2.2.4.2 Bilgi Yönelimli Kimlik Stili.....	17
2.2.4.3 Kaçınma Yönelimli Kimlik Stili.....	17
2.3 Bağlanma (Self- Compassion).....	18
2.3.1 Bağlanma Kuramı.....	18
2.3.2 Dörtlü Bağlanma Modeli.....	20
2.3.2.1 Güvenli Bağlanma.....	21
2.3.2.2 Saplantılı Bağlanma.....	21
2.3.2.3 Korkulu Bağlanma.....	21
2.3.2.4 Kayıtsız Bağlanma.....	21
2.4 İlgili Araştırmalar.....	21
2.4.1 Kimlik İle İlgili Araştırmalar	21
2.4.2 Bağlanma İle İlgili Araştırmalar.....	24

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1 Araştırmanın Modeli	28
3.2 Araştırma Grubu.....	28
3.3 Veri Toplama Araçları	29
3.3.1 Kimlik Stilleri Ölçeği	29
3.3.2 Bağlanma Temelli Zihinsel Temsiller Ölçeği	29
3.4 Verilerin Toplanması.....	30
3.5 Verilerin Analizi.....	30

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

4.1 Katılımcıların Cinsiyete Göre Bağlanma ve Kimlik Stilleri Puanları.....	43
4.2 Katılımcıların Bilgi Yönelimi Puanlarını Yordayan Değişkenlere İlişkin Bulgular.....	44
4.3 Katılımcıların Kural Yönelimi Puanlarını Yordayan Değişkenlere İlişkin Bulgular.....	45
4.4 Katılımcıların Karmaşalı Yönelim Puanlarını Yordayan Değişkenlere İlişkin Bulgular.....	47
4.5 Katılımcıların Bağlanım Puanlarını Yordayan Değişkenlere İlişkin Bulgular.....	48

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1 Sonuç ve Tartışma.....	51
5.1.1 Cinsiyete İlişkin Sonuçlar.....	51
5.1.2 Bilgi Yönelimi Puanlarına İlişkin Sonuçlar.....	55
5.1.3 Kural Yönelim Puanlarına İlişkin Sonuçlar.....	58
5.1.4 Karmaşalı Puanlarına İlişkin Sonuçlar.....	60
5.1.5 Bağlanım Puanlarına İlişkin Sonuçlar.....	61
5.2 Öneriler	61
5.2.1 Uygulayıcılara Yönelik Öneriler	62
5.2.2 Araştırmacılara Yönelik Öneriler	64
KAYNAKÇA.....	65
EKLER.....	75
EK1 Bağlanma Temelli Zihinsel Temsiller Ölçeği.....	75
EK2 Kimlik Stilleri Ölçeği Ölçeği.....	76
İNTİHAL RAPORU.....	77
ÖZGEÇMİŞ.....	78

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 2.1 Erikson'un Psiko-sosyal Gelişim Dönemleri, Aşamalı Oluşum Çizelgesi.....	12
Tablo 2.2 Blos'un Kuramında Bireyleşme Süreci.....	14
Tablo 2.3 Kimlik Statüleri İçin Kriterler.....	15
Tablo 2.4 Dörtlü Bağlanma Modeli.....	20
Tablo 4.1Bağlanma Stilleri ve Kimlik Stilleri Puanlarının Cinsiyete Göre T Testi Sonuçları.....	42
Tablo 4.2 Öğrencilerin Bilgi Yönelimi Puanları ile Yordayıcı Değişkenler Arasındaki Korelasyonlar, Değişkenlerin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	43
Tablo 4.3 Öğrencilerin Bilgi Yönelimi Kimlik Stilini Yordayan Değişkenler.....	44
Tablo 4.4 Öğrencilerin Kural Yönelimi Puanları ile Yordayıcı Değişkenler Arasındaki Korelasyonlar, Değişkenlerin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	45
Tablo 4.5 Öğrencilerin Kural Yönelimi Kimlik Stilini Yordayan Değişkenler.....	45
Tablo 4.6 Öğrencilerin Karmaşalı Yönelim Puanları ile Yordayıcı Değişkenler Arasındaki Korelasyonlar, Değişkenlerin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	46
Tablo 4.7 Öğrencilerin Karmaşalı Yönelim Kimlik Stilini Yordayan Değişkenler.....	47
Tablo 4.8 Öğrencilerin Bağlanım Puanları ile Yordayıcı Değişkenler Arasındaki Korelasyonlar, Değişkenlerin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	48
Tablo 4.9 Öğrencilerde Bağlanımı Yordayan Değişkenler.....	49

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 3.1 Standardize Edilmiş Artıkların (Rezidüellerin) Histogramı (Bağımlı Değişken= Bilgi Yönelimi Puanları).....	31
Şekil 3.2 Normal Olasılık Grafiği (Bağımlı Değişken= Bilgi Yönelimi Toplam Puanları).....	32
Şekil 3.3 Regresyon Modeli İçin Artıkların (Rezidüellerin) Saçını (Skatter) Grafiği (Bağımlı Değişken=Bilgi Yönelimi Toplam Puanları).....	32
Şekil 3.4 Standardize Edilmiş Artıkların (Rezidüellerin) Histogramı (Bağımlı Değişken= Kural Yönelimi Puanları).....	34
Şekil 3.5 Normal Olasılık Grafiği (Bağımlı Değişken= Kural Yönelimi Toplam Puanları)...	34
Şekil 3.6 Regresyon Modeli İçin Artıkların (Rezidüellerin) Saçını (Skatter) Grafiği (Bağımlı Değişken=Kural Yönelimi Toplam Puanları).....	35
Şekil 3.7 Standardize Edilmiş Artıkların (Rezidüellerin) Histogramı (Bağımlı Değişken= Karmaşalı Yönelim Puanları).....	36
Şekil 3.8 Normal Olasılık Grafiği (Bağımlı Değişken= Karmaşalı Yönelimi Toplam Puanları).....	37
Şekil 3.9 Regresyon Modeli İçin Artıkların (Rezidüellerin) Saçını (Skatter) Grafiği (Bağımlı Değişken=Karmaşalı Yönelim Toplam Puanları).....	38
Şekil 3.10 Standardize Edilmiş Artıkların (Rezidüellerin) Histogramı (Bağımlı Değişken= Bağlanım Puanları).....	39
Şekil 3.11 Normal Olasılık Grafiği (Bağımlı Değişken= Bağlanım Toplam Puanları).....	40
Şekil 3.12 Regresyon Modeli İçin Artıkların (Rezidüellerin) Saçını (Skatter) Grafiği (Bağımlı Değişken=Bağlanım Toplam Puanları).....	41

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmaya dayanak oluşturan problem durumu, araştırmanın amacı ve önemi, araştırmanın problemi, alt problemler, varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlar yer almaktadır.

1.1 Problem Durumu

Son yarım yüzyılda 18-25 yaşlar arasındaki bireylerin rollerinde değişiklikler olmaya başlamıştır. Bundan 30-40 yıl önce kimlik gelişimi ergenlik dönemi ile birlikte kazanılan ve bu dönemde önemli kararların verilmesini kapsayan bir süreçken günümüzde artık kimlik gelişimi eğitim, evlilik, işe başlama yaşı gibi özelliklerin yirmili yaşların sonuna kayması gibi nedenlerle ergenlikte değil beliren yetişkinlikte kazanılan özellikler arasında yer almaktadır (Arnett, 2000). 18-25 yaşlar arasındaki bireylerin, yetişkin yaşamlarına girdikleri ve yetişkin rolleri üstlendiklerine ilişkin kesin kanıtların bulunmamasıyla birlikte bu yaş grubundaki bireylerin özelliklerinde büyük farklılıkların olduğu gözle çarpılmaktadır. Bu farklılıklardan dolayı ne gençlik ne de yetişkinlik olarak ifade edilebilen bu zaman dilimi “beliren yetişkinlik dönemi (emerging adulthood)” olarak adlandırılmıştır (Arnett, 2000).

Beliren yetişkinlik döneminde çocukluk ve ergenlikteki anne babaya bağımlılık tamamen bırakılmamış ve yetişkinlik dönemindeki kalıcı sorumluluklar da henüz tümüyle üstlenilmemiştir. Bu dönemde genellikle aşk, iş ve dünya görüşü olmak üzere üç temel alanda kimlik keşfi yoğun olarak yaşanmaktadır. Bu dönem hayatın olanaklarının bağımsız olarak keşfedildiği, gelecekle ilgili kararların henüz verilmediği ve içinde pek çok seçeneği deneme olasılığını içeren bir süreci kapsamaktadır. Bununla birlikte kültürel farklılıkların yapısı doğrultusunda bu süreç pek çok birey için değişiklik göstermektedir (Arnett, 2000; 2007).

“Ben kimim?” sorusu kimlik oluşturma çabası ve kimlik duygusunun özünü oluşturmakla birlikte bireyin yaşantısında kendine özgü oluşturduğu tarz içinde ve bu tarzın süreklilik gösteren bir yapısının oluşmasıyla şekillenmektedir (Derman,2008). Erikson (1968), bireylerin yaşam içerisinde kendi potansiyellerini gerçekleştirme olanağı sağlayan bir dizi kriz ve dönüm noktasıyla karşı karşıya kaldıklarını ve bu krizlerin uygun şekillerde çözümlenmesinin kişilik gelişimi ve psikososyal gelişimlerine katkı sağlayacağını ifade

etmiştir. Her kriz ya da aşama, bireyin gelişimini biçimlendiren ve kişiliğini değiştiren daha önceki kriz ya da aşamaların üzerine kurulmaktadır. Erik Erikson, psikososyal gelişim krizlerinden biri olan kimlik kazanmaya karşı rol karmaşasının özellikle kimlik kavramına yaptığı vurguyla ergenlik döneminin temel gelişimsel krizi olduğunu belirtmiştir. Bunun üzerine kimlik kavramı ile yapılan çalışmalarda ergenlik dönemine odaklanılmıştır (Atak, 2005). Kimlik gelişimi üzerine yapılan çalışmalar çoğunlukla ergenlik dönemi üzerine yoğunlaşmış olsa da kimlik edinmenin onlu yaşların sonunda başlayarak yirmili yaşlar boyunca devam ettiği belirtilmektedir (Arnett, 2004). Bundan dolayı kimlik gelişiminin günümüzde ergenlik döneminin sonunda tamamlanmadığı ve genç yetişkinlikte de devam ettiği söylenebilir. Ergenlik döneminin 10-18 yaş arasında olduğu dikkate alınacak olursa kimlik gelişiminin 18-25 yaş arasında ele alınmaya devam edilmesi daha uygundur. Bunun nedeni kimlik gelişiminin henüz ergenlik döneminde tamamlanmamış olmasıdır. Araştırmalar gelişim psikolojisinde “kimlik” konulu çalışmaların lise sonrasını da kapsamının gerekliliğini vurgulamaktadır (Atak, 2005). Beliren yetişkinlik olarak adlandırılan bu dönemde aşk, iş ve dünya görüşü olarak belirlenen üç temel alanda kimlik keşfi gerçekleşmektedir (Arnett, 2000; 2001). Beliren yetişkinlik dönemi ve onun beraberinde yaşanan kimlik keşfi süreci toplumların kültürel yapılarından etkilenmektedir (Arnett, 2007). Günümüzde kimlik ve özerkliğin ergenlikten çok beliren yetişkinlik döneminde önem kazanan gelişimsel görevler olduğu düşünülmektedir (Arnett, Ramos ve Jensen, 2001).

Kimlik konusu hem Erikson’un Psikososyal Gelişim Kuramında hem de Arnett’in önerdiği beliren yetişkinlik döneminin özelliklerinde (aşk, iş, dünya görüşü) önem taşımaktadır. Ancak, Erikson’un kuramında beliren yetişkinlik kavramı yerine ergenlik ve genç yetişkinlik dönemlerine vurgu yapılmaktadır. Erikson, ergenlikten yetişkinliğe geçişi ergenliğin uzaması olarak ele alırken Arnett (2000) bu dönemi yaşam koşullarının değişmesine bağlı olarak “insan yaşamında yeni bir dönem” olarak ele alınması gerektiğini vurgulamaktadır. Erikson’un kimlikle ilgili öne sürdüğü görüşler, bugün beliren yetişkinlik döneminin araştırma yapma ve deneme gibi özelliklerini tanımlamaktadır (Arnett, 2000; 2004). Beliren yetişkinlik olarak tanımlanan bu yeni dönemdeki bireyler, ergenlikten sonra yetişkinliğe geçişte farklı gelişim görevleri ve özelliklerini içeren bir kimlik oluşturma sürecine girmektedir.

Kimlik gelişimini açıklamak amacı ile araştırmacılar tarafından farklı kuramlar ve modeller geliştirilmiştir. Alanyazında yer alan kuram ve modelleri şu şekilde sınıflandırmak mümkündür: Erikson Psikososyal Gelişim Kuramı (Erikson, 1968), Kimlik Statüleri Modeli (Marcia, 1967;1980), Kimlik Keşfi Modeli (Blos,1967), Sosyal-Bilişsel Kimlik Stilleri

Modeli (Berzonsky, 1992). Bu çalışmada kimlik kavramı Berzonsky'nin sosyal-bilişsel süreçlere vurgu yapan Kimlik Stili Modeline göre kavramsallaştırılmıştır. Berzonsky, Marcia'nın dörtlü kimlik statüsü modelinden farklı olarak problem çözme ve karar alma gibi sosyal-bilişsel süreçleri vurguladığı üçlü kimlik stili hipotezini ortaya koymuştur. Bunlar; bilgi, norm ve kaçınma yönelimli kimlik stilleridir. Bilgi yönelimli kimlik stili, problemle ilgili bilginin araştırılması, işlenmesi ve değerlendirilmesini kapsamaktadır. Norm yönelimli kimlik stili içselleştirilmiş gelenekler, standartlar ve beklentiler üzerine yoğunlaşmaktadır. Kaçınma yönelimli kimlik stili ise örnek durumdaki işeyarar ipuçlarının davranışsal tepkileri vermeyi zorunlu kılmasına kadar kaçınma ve erteleme ile karakterize olmaktadır. Berzonsky Sosyal-Bilişsel Kimlik Stili Yaklaşımı ile Erikson'un Psikososyal Kimlik Gelişimi Modeli ve Marcia'nın Kimlik Statüleri Yaklaşımını kabul etmektedir. Berzonsky bu kuramlara ek olarak bireylerin kimlik yapılanmaları hakkında konuları ele alış ve değerlendirme biçimlerinin birbirlerinden farklı olabileceğini öne sürerek sosyal bilişsel süreçler odaklı bir yaklaşımla farklı kimlik stillerinin anlaşılmasının yaşam boyu süren kimlik gelişimine katkı sağlayacağını ifade etmektedir (Berzonsky, 1989).

Alan yazın incelendiğinde kimlik gelişiminin ilişkili olduğu kavramlardan bir tanesinin bağlanma olduğu görülmektedir (Morsünbül ve Tümen, 2008). John Bolwby (1973) ve Erik H. Erikson'un (1968) bireyin gelişim süreci ve onu etkileyen faktörler konusundaki görüşleri birçok araştırmanın başlangıç noktası olması açısından önem taşımaktadır. . Bağlanma Kuramına göre, yaşamın ilk yıllarından itibaren ihtiyaçları yeterli ve dengeli bir şekilde karşılanan bebeklerin ilk ilişki figürlerini oluşturmaya, kendi ve diğerleriyle ilgili yapılar geliştirmeye başladıkları gözlemlenmektedir. Bowlby (1969/2012) oluşturduğu bağlanma kuramında, anne ile bebek arasında karşılıklı oluşturulan ve özellikle iki aylık bebeklerde açıkça gözlemlenen bu ilişkinin birçok içgüdüsel faktörün ortaya çıkmasıyla görüldüğünü belirtmektedir. Bebek ve bakım veren arasında kurulan ilk ilişkilerin, bebeğin kendi ve diğerleri ile ilgili zihinsel temsiller oluşturmasında ve daha sonrasında kuracağı yakın ilişkilerinde belirleyici bir role sahip olduğunu belirtilmiştir (Ditomaso, Brannen-McNulty, Ross ve Burgess, 2003). Duyarlı ve sevgi dolu bakım, bir çocuğun başkalarından yardım isteyeceği zaman ona yardım edecekleri konusundaki güven duygusunu kazanması, dünyayı keşiflerinde artan bir şekilde kendine güvenli ve cesur olması, başkaları ile iş birliği içinde olmasını sağlar. Ayrıca çok önemli bir nokta olarak ilerleyen dönemlerde sıkıntı içindeki insanlara karşı anlayışlı ve yardımsever olması sonuçlarını da doğurmaktadır. Bu durumun tersi olarak bir çocuğun bağlanma davranışına gecikmeyle ve isteksiz cevap verilmesi sonucu çocuğun kaygılı bir biçimde davranması muhtemel hale gelmektedir. Bu

durumda çocuk ihtiyaç duyduğunda ona yardım edilmeyecek endişesi ile çocuğun bakım veren kişinin yanından ayrılmak istememesi, gönülsüz ve kaygılı bir şekilde söz dinlemesi ve başkalarının dertlerine aldırması sonuçlarını doğurmaktadır (Bowlby,1998/2014). Söz konusu bağlanma davranışı ergenlik ve erişkinlik döneminde aileden çok aile dışındaki bireylere yönelim göstermektedir (Bowlby, 1969/2012). Bu anlamda erişkinlik döneminde kurduğu yakın ilişkilerde sergilenen davranış biçimi ile bağlanma özelliklerinin paralellik gösterdiği gözlemlenmektedir. (Erdoğan Taycan ve Çepik Kuruoğlu, 2014). Yetişkinlik dönemindeki bağlanma davranışının, çocukluktakinin devamı niteliğinde olduğu varsayıldığında, yetişkinlik döneminde sergilenen bağlanma davranışlarının kazanılmasında kolaylaştırıcı bir etki oluşturduğu düşünülmektedir. İlerleyen yaşam dönemlerinde yetişkinler hastalık durumlarında ve doğal afetlerde diğer kişilerden beklenti içinde olurken ani olumsuzluklar yaşadıklarında yakınlık kurduğu ve güvendiği kişilerden ilgi ve yardım beklemektedir. Kuşkusuz bağlanma davranışı ergenlikte ve yetişkinlikte hayatın ilk yıllarında olduğundan daha az yoğundur ve daha az çaba gerektirir ancak bağlanma davranışı beşikten mezara kadar tüm hayatı boyunca insan için önemini korumaktadır (Bowlby, 1998/2014). Bu nedenle bu çalışma, bebeklerin kendilerine bakım verenler ile yaşantıları sonucunda ortaya çıkan bağlanma biçimlerinin, kişilerin ilerleyen yaşam dönemlerinden biri olan beliren yetişkinlikte kimlik stilleriyle ne tür bir ilişki içinde olduğunu açıklamaya çalışmaktadır.

Alan yazın incelendiğinde Türkiye’de kimlik statüleri, benlik, öznel iyi oluş gibi değişkenlerin bağlanma stilleri ile; başa çıkma stratejileri, öz yeterlilik, benlik saygısı ve kendini ayarlama gibi değişkenlerin kimlik ile birlikte ele alındığı çalışmalar göze çarpmaktadır (Damarlı, 2006; Eryiğit ve Kerpelman, 2009; Kumru ve Thompson, 2003; Morsünbül ve Tümen, 2008; Sümer ve Şendağ, 2009; Terzi ve Cihangir Çankaya, 2009). Alanyazında bağlanma stilleri ve kimlik gelişimi arasındaki ilişkiyi inceleyen çok fazla çalışma bulunmamaktadır. Mevcut araştırmanın konusuna en yakın çalışma Arslan’ın (2008) doktora tezi olarak yaptığı, bağlanma stilleri açısından ergenlerde Erikson’un psikososyal gelişim dönemleri ve ego kimlik süreçlerinin incelenmesi konulu çalışmadır. Şahin’in (2009) yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin bağlanma stilleri ve kimlik statülerini ailelerinin yanında yaşayan ergenlerle karşılaştırdığı çalışması da benzer niteliktedir. Ayrıca yine araştırmanın konusuna yakın olarak üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ile kimlik statüleri arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışma alanyazında yer almaktadır (Akar, 2012). Ebeveyne bağlanma ile ilgili araştırmaya benzer başka bir çalışmada anne ve babaya bağlanmanın öznel benlik alanları ve bütünsel özdeğerin önemli bir yordayıcısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Sümer, Anafarta ve Şendağ, 2009). Kimlik oluşturma sürecinin bir

parçası olarak görülen kimlik stilleri kavramı ve bağlanma arasındaki ilişkiye ilişkin alanyazında halen yeterli sayıda çalışma bulunmamaktadır. Bu nedenle, kimlik gelişiminin sosyal ve bilişsel boyutunu oluşturan kimlik stilleri değişkeni ile anne ile bebek arasındaki duygusal teması kavramaya yönelik oluşturulan bağlanma stilleri değişkeninin ilişkisinin araştırılmasının alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmanın problemini; bağlanma stillerinin, beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerin edindikleri kimlik stillerinin yordayıcısı olup olmadığının incelenmesi oluşturmaktadır.

1.2 Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı beliren yetişkinlik döneminde bağlanma stillerinin kimlik stillerinin anlamlı bir yordayıcısı olup olmadığını incelemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki alt problemlere yanıt aranacaktır:

1. Beliren yetişkinlerin olumlu anne, olumlu baba, olumlu kendilik, olumsuz anne, olumsuz baba, olumsuz kendilik ve bilgi yönelimi, kural yönelimi, karmaşalı yönelim kimlik stilleri ve bağlanım alt boyutu puanlarında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
2. Beliren yetişkinlerin olumlu anne algısı, olumlu baba algısı, olumlu kendilik algısı, olumsuz anne algısı, olumsuz baba algısı, olumsuz kendilik algısı puanları kimlik stilleri bilgi yönelimi alt boyutu puanlarını anlamlı düzeyde yordamakta mıdır?
3. Beliren yetişkinlerin olumlu anne algısı, olumlu baba algısı, olumlu kendilik algısı, olumsuz anne algısı, olumsuz baba algısı, olumsuz kendilik algısı puanları kimlik stilleri kural yönelimi alt boyutu puanlarını anlamlı düzeyde yordamakta mıdır?
4. Beliren yetişkinlerin olumlu anne algısı, olumlu baba algısı, olumlu kendilik algısı, olumsuz anne algısı, olumsuz baba algısı, olumsuz kendilik algısı puanları kimlik stilleri karmaşalı yönelim alt boyutu puanlarını anlamlı düzeyde yordamakta mıdır?
5. Beliren yetişkinlerin olumlu anne algısı, olumlu baba algısı, olumlu kendilik algısı, olumsuz anne algısı, olumsuz baba algısı, olumsuz kendilik algısı puanları kimlik stilleri bağlanım alt boyutu puanlarını anlamlı düzeyde yordamakta mıdır?

1.3 Araştırmanın Önemi

Bireyin bilişsel, sosyal ve psikolojik gelişimi ergenlik dönemine kadar olan gelişim dönemlerinde şekillenerek onun tüm yaşamı üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Bu araştırma, Bowlby'nin (1973) bakıcı ile çocuk arasında biyolojik temele dayalı bağı anlatan Bağlanma Kuramı ve Berzonsky'nin (1992) kimlik gelişiminde sosyal- bilişsel süreçlere vurgu yapan Kimlik Stilleri kavramının ilişkisini belirlemeyi amaçlamıştır. Küçük bir çocuğun cesaretlendirici, destekleyici ve iş birliği anne ve baba deneyimi yaşaması ona değer duygusunu, başkalarının yardımseverliğine inanma ve üzerinde gelecek ilişkilerin kurulduğu uygun bir model kazandırması açısından oldukça önem taşımaktadır. Bundan Ayrıca, çocuğun ilk deneyimleri, çevresini güvenle inceleme ve etkili bir şekilde meşgul olmasını sağlayarak bu tür deneyimler ayrıca yeterlilik duygusunun gelişmesine de katkı sağlamaktadır. İlk bağı kurulmasıyla birlikte olumlu aile ilişkilerinin sürmesi sağlandığında, sadece ilk düşünce örüntüleri, hissetme ve davranış devam etmez, aynı zamanda kişilik de kısmen kontrollü ve esnek biçimlerde faaliyet göstermek için biçimlenmekte ve kötü koşullara rağmen sağlıklı gelişimini sürdürmek için kabiliyetli hale gelmektedir. Bu durumda reddetme, ayrılma ve kaybetme gibi ağır travmatik yaşantılara yönelik tepki verme biçimleri de kurulan bağı yapısıyla doğru orantılı olarak şekillenmektedir (Bowlby, 1969/2102). Erikson da (1968) psikososyal gelişim kuramındaki ilk basamakta “güven duygusu”na ve bakıcı ile bebek arasındaki bağa, temelde oluşturulan güven duygusuna dikkat çekmektedir. Kimlik gelişiminin başladığı ergenlik dönemi ile ilgili açıklamalarda ergenlerin bağımsız ve sağlıklı bir kimlik geliştirebilmelerinde, aile ile güvenli bir bağlanma ilişkisinin ve özellikle bebeklik ile çocukluk dönemlerinde iyi bir şekilde kazanılan psikososyal gelişim görevlerinin önemli olduğu vurgulanmaktadır (Arslan, 2008). Yaygın görüşe göre ergenlik döneminde bedensel, bilişsel ve psikososyal alanlarda meydana gelen değişimler kimlik gelişiminin başlaması ile bağlantılı bulunmaktadır. Bedensel değişim kadar bilişsel değişim de ergenin kendi ile ilgili dünya görüşü oluşturması ve kendisi hakkında soyut düşünebilmesi açısından kimlik gelişimini etkileyen önemli bir unsurdur (Adams, 1985). Erikson (1968) kimlik gelişiminin ergenlikle birlikte ele alınmasının temel gerekçeleri olarak bireyin ergenlik döneminde gelecekte olabilecekler hakkında yaşamını etkileyecek zihinsel becerilere sahip olmaya başlamasını göstermektedir. Ergenlik döneminde fiziksel ve bilişsel gelişimin büyük ölçüde tamamlanmasının ardından psikososyal alandaki gelişim süreci de hızlanır. Erikson, ergenlik çağındaki bireyin başarması gereken psikososyal görevin kimlik kazanımı olduğunu belirtir. Kimlik “Ben kimim?” sorusuna verilen yanıttır. Kimlik, bireyin fiziksel, bilişsel, sosyal ve

psikolojik gelişiminin birbiriyle ilişkili olarak ilerlemesinin sonucunda oluşturulur (Köker, 1997).

Erikson'ın psikososyal gelişim kuramı ile ergenlik döneminde kimlik gelişimi başlamakla birlikte günümüzde bazı yaşamsal kararların alındığının gözlemlenmesi sonucunda beliren yetişkinlik döneminde bu sürecin devam ettiği görülmektedir. Beliren yetişkinlik döneminin kimlik şekillenmesi sürecinde basamak olduğu düşünülecek olursa, bireyin bebeklikte oluşturmaya başladığı ve yaşam boyu devam eden bağlanma sürecinin edineceği kimlik stilini hangi oranda yordayacağını araştırılması gelişim yapılarına katkı sağlaması açısından büyük önem taşımaktadır. Ayrıca kimlik gelişiminin ergenlik dönemi sınırları içerisinde tamamlandığı yaygın görüşüyle kimlik çalışmalarının çoğunun ergenlik dönemi ile bağlantılı olarak yapılması, kimlik gelişiminin devam ettiği ve yetişkinliğe geçiş ile sonlandığı aralığı kapsayan yeni bir dönem olarak beliren yetişkinlik ile kimlik çalışmalarının yapılması ve alanyazına kazandırılmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Bağlanma ve cinsiyet ile kimlik gelişimi arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmalarda birbirine benzer ya da farklı sonuçlar çıktığı görülmektedir. Bununla birlikte, yapılan araştırmaların büyük bir çoğunluğu güvenli ya da güvensiz bir bağlanma stiline sahip olmanın bireylerin karşılaştıkları pek çok alandaki davranış ve hareket tarzını etkilediğini göstermektedir (Akhular, 2010; Akyüz ve Şendil, 2014; Aydoğdu, 2013; Cesur ve Başbuğ, 2017; Gültekin ve Arıcıoğlu, 2017; Kahraman, 2015; Karabacak ve Demir, 2016; Öztürk Mutlu, 2010). Alanyazında genç nüfus yoğunluğunun fazla olduğu gelişmekte olan bir ülke olarak Türkiye'de yirmili yaşlardaki gençlerin beliren yetişkinliğe geçişinin araştırılarak böyle bir dönemin gerçekte var olup olmadığının sorgulanmasının, onların ihtiyaçlarını fark etmenin eğitim ve psikolojiye fazlasıyla katkı sağlayacağı vurgulanmıştır (Atak ve Çok, 2008). Bununla ilgili olarak Türkiye'de beliren yetişkinlik dönemi ve beliren yetişkinlere yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Yapılan bu çalışmalara göre Türkiye'de beliren yetişkinlik döneminin 19-26 yaş sınırları arasında yaşandığı belirtilmektedir (Atak, 2005; Atak ve Çok, 2008). Bu nedenle, mevcut araştırmanın bulgularının hem bağlanma ve kimlik stilleri arasındaki ilişkinin doğasını açıklamaya odaklanan araştırma bulgularına kanıt sağlayacağı hem de Türkiye'de beliren yetişkinlikle ilgili yapılan araştırma bulgularına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Son olarak, bu araştırmanın bulgularının alanda çalışan uzmanlara, aileler ve gençlerle çalışan eğitimcilere uygulamalarında önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4 Araştırmanın Varsayımları

1. Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin kendilerine verilen ölçme araçlarını içtenlikle ve objektif bir şekilde cevaplandıkları varsayılmıştır.

1.5 Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Kimlik stilleri ve bağlanma stillerine ilişkin yapılacak araştırmalarda veriler kategorik olduğu için olabildiğince geniş bir çalışma grubundan veri toplanması önem taşımaktadır. Bu araştırma sadece Akdeniz Üniversitesi öğrencileri ile sınırlıdır.
2. Üniversite öğrencilerinin sadece çalışmanın yapıldığı dönemdeki bağlanma stilleri ve kimlik stilleri hakkında bilgi elde edilebilecektir. Daha önceki ve sonraki dönemlerde bağlanma stilleri ve kimlik stilleri arasında nasıl bir ilişkinin olduğunu incelemek amacı ile farklı ölçme araçları kullanılarak boylamsal çalışmaların yapılmasının kimlik stilleri ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi daha iyi anlamaya yardımcı olacağı düşünülmektedir.
3. Araştırma verileri “Kimlik Stilleri Ölçeği” ve “Bağlanma Temelli Zihinsel Temsiller Ölçeği”nin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

1.6 Tanımlar

1.6.1 Bağlanma Stilleri

Bebekliğin ilk yıllarında anne ile bebek arasında temel niteliğinde kurulan ve daha sonraki tüm ilişkileri yönlendirdiği varsayılan bağlanma davranışının kişilerarası ilişkilerde ortaya çıkan türlerleridir (Pietromonaco ve Barrett, 2000). Bowlby (1969, 2012), bebek ve bakım veren arasında oluşan bağın kişinin kendisi ve diğerleri hakkında olumlu şemalar oluşturabilmesi için temel bir nitelik taşıdığını ifade etmektedir. Bununla birlikte oluşturulan modelleri de “içsel çalışan modeller” (internal working models) ya da “zihinsel temsiller” (mental representations) olarak tanımlamaktadır. Bağlanma kuramı çerçevesinde dünyaya ilişkin zihinsel temsiller ile kendiliğe ilişkin zihinsel temsillerin yetişkinlik dönemindeki kişilerarası ilişkiler için birer şema oluşturduğu düşünülmektedir (Tolan, 2002). Bu araştırmada bağlanma stilleri, bağlanma temelli zihinsel temsiller kullanılarak tanımlanmaktadır.

1.6.2 Kimlik Stilleri

Kimlik stilleri, kimlik gelişiminde bilişsel öğeleri dikkate alarak bireylerin benlikle ilgili konuları nasıl ele aldıklarını, kimlik konularını nasıl müzakere ettiklerini ve bunlarla ilgili olarak ne tür karar verme biçimlerini kullandıklarını göz önünde tutarak geliştirdikleri kimlik türleridir (Berzonsky, 2005). Bilgi yönelimli, kural yönelimli ve kaçınma yönelimli olmak üzere üç kimlik stili bulunmaktadır (Berzonsky, 1989).

1.6.2.1 Bilgi Yönelimli Kimlik Stili: Bu kimlik stiline sahip bireyler kendi benlikleri hakkında araştırma, işleme ve değerlendirme süreci içerisinde aktif bir şekilde bulunmaktadır (Berzonsky ve Kuk, 2000).

1.6.2.2 Kural Yönelimli Kimlik Stili: Bu kimlik stiline sahip bireyler gelenekler, standartlar ve onlar için önemli olan kişilerin beklentilerinden etkilenecek kimlik soruşturması ve karar verme süreçlerinden geçmektedir (Berzonsky ve Kuk, 2000).

1.6.2.3 Kaçınma Yönelimli Kimlik Stili: Bu kimlik stiline sahip bireyler kişisel problem ve karar verme süreciyle yüzleşmekten kaçınma ve erteleme eğilimleri içerisinde bulunma faaliyetleri ile karakterize olmaktadır (Berzonsky ve Kuk, 2000).

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde bağlanma stilleri ve kimlik stilleri ile bağlantılı kuramsal bilgiler ve yapılan araştırmalar sunulmaktadır.

2.1 Kimlik

Bireyin yaşamını biçimlendirmesi ve ona yön vermesi açısından insan gelişimindeki en önemli kavramlardan biri olan kimlik, “Ben kimim?” sorusunun yanıtı olarak tanımlanmaktadır (Morsünbül ve Tümen, 2008). Özellikle ergenlik döneminde başladığı düşünülen kimlik gelişimi sürecindeki bireyler, bir yandan kendisine yönelik düşünceler oluştururken bir yandan da toplumun kendisinden beklentileri ile kendi düşünceleri arasındaki çatışmayı dengelemeye çalışmaktadır (Dereboy, 1993). Erikson’a (1968) göre, kimlik gelişimi ergenlik dönemi içerisinde oluşturulmaya başlamakta ve ergenliğin sonlarına doğru geç ergenlik olarak adlandırılan dönemde tamamlanmaktadır. Bütünleşmiş bir kimlik geliştirmek; bilişsel gelişimde soyut işlemlerin önem kazandığı, hızlı biyolojik gelişmelerin yaşandığı, akranlarına uymanın en yoğun olduğu ergenlik döneminin en önemli görevi haline gelmektedir (Gültekin, 2001). Sağlıklı bir kimlik gelişimi sürecinin kişisel problemlerle başa çıkma, çatışmaları çözme, tutarlı bir benlik duygusunu sürdürme ve sosyal ilişkileri yönetme gibi bireyin yetişkinlik yıllarını ilgilendiren rollerini de olumlu etkileyecek bir yapısı bulunmaktadır (Berzonsky, 2004; Crocetti, Rubini, Luyckx ve Meeus, 2008). Arnett (2000), ergenlikte başlayan bu süreci genişleterek kimlik edinme sürecinin yaşandığı aralığın 18-28 yaş arasında da sürdüğünü öne sürmüştür. Bu yaş aralığına denk gelen dönemi ise geç ergenlik ya da beliren yetişkinlik dönemi şeklinde kavramsallaştırmıştır. Ülkemizde yapılan kimlik çalışmalarında da bu sürecin yirmili yaşlar boyunca sürdüğü ifade edilmiştir (Atak, 2011; Morsünbül 2013).

Kimlik gelişimi araştırmalarında farklı modeller kullanılmaktadır. Yapılan araştırmalarda sıklıkla kullanılan modeller şu şekilde sınıflandırılabilir: Kimlik statülerine odaklanan modeller (Marcia, 1993; Waterman, 1992), kimlik gelişiminde sosyal-bilişsel süreçlere odaklanan modeller (Berzonsky, 1992), kimlik gelişiminde sürece odaklanan

modeller (Crocetti, Rubini, Luyckx ve Meeus, 2008) ve son olarak da kimliğin bireyler için sağladığı işlevlere odaklanan (Adams ve Marshall, 1996; Serafini ve Adams, 2002) modellerdir. Tüm modellerin ortak özelliği hepsinin kuramsal olarak Erikson'un (1968) psiko-sosyal gelişim kuramına dayanmasıdır.

2.2 Kimlik Gelişimi Kuramları ve Modelleri

2.2.1 Erikson ve Kimlik Gelişim Modeli

Erikson, geliştirdiği psikososyal gelişim kuramı ile çağdaş kuramcılar arasında önemli bir yer edinmiştir. İlk kez 1950'lerde oluşturduğu bu kuramsal yapı ile bugüne kadar sayısız çalışmada kendisinden bahsettirmiştir (Acun Kapıkıran ve Özgüngör, 2011). Erikson (1968), gelişimi sekiz evrede inceleyerek (Tablo 2.1); her evrede kendine özgü yerine getirilmesi gereken görevlerin var olduğunu öne sürmüştür. Ayrıca bu görevlere yönelik bir çatışma ve bu çatışmanın başarılı ve başarısız şekillerde çözümlerinin olduğunu ifade etmiştir. Bu evrelerde Freud'un görüşlerinin aksine bir evre tamamlanmadan diğerine geçilirse evrelerin yaşam boyunca herhangi bir dönemde ilişkileri etkileme potansiyeline sahip olduğu belirtilmiştir (Sharf, 2014).

Tablo 2.1 Erikson'un Psiko-sosyal Gelişim Dönemleri, Aşamalı Oluşum Çizelgesi

VIII								BÜTÜNLÜK X UMUTSUZLUK
VII							ÜRETKE NLİK X DURGUNLUK	
VI						YAKINLIK X YARATILMIŞLIK		
V	ZAMAN I KAVRAMA X ZAMAN KARĞAŞASI	KENDİNDE N EMİN OLMA X KENDİ HAKKINDA DÜŞÜNME	ROL DENEME X ROLE SAPLANMA	ÇÖMEZLİK X ÇALIŞMA FELCİ	KİMLİK X KİMLİK KARMAŞASI	CİNSEL KUTUPLAŞMA X CİNSEL KARĞAŞA	ÖNDERLİK VE YANDAŞLIK X OTORİTE KARMAŞASI	İDEOLOJİYE BAĞLANMA X DEĞERLER KARMAŞASI
IV				ÇALIŞMA X AŞAĞILIK DUYGUSU	GÖREV BELİRLEME X İŞE YARAMAZLIK DUYGUSU			
III			GİRİŞİM X SUÇLULUK		ROLLERİ SEZİNLEME X ROL KETLENMESİ			
II		ÖZERKLİK X KUŞKU VE UTANÇ			KENDİ OLMA İRADESİ X KENDİNDE N KUŞKU			
I	GÜVEN X GÜVEN SİZLİK				KARŞILIKLI BENİMSEME X İÇE KAPANMA			
	1 UMUT	2 İRRADE GÜCÜ	3 AMAÇ	4 YETERLİK	5 SADAKAT	6 SEVGİ	7 BAKIM VERME	8 BİLGELİK

Not: Erikson (1968)'den uyarlanarak hazırlanmıştır.

2.2.1.1 Kimlik Edinmeye Karşı Kimlik Karmaşası Dönemi

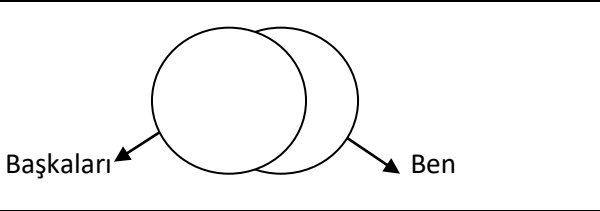
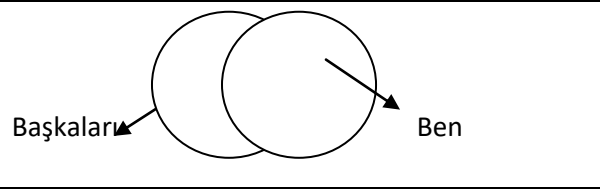
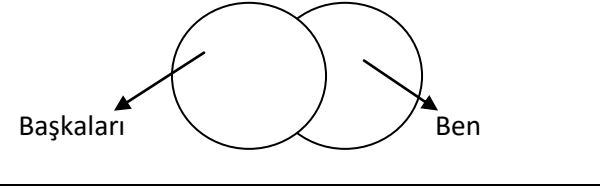
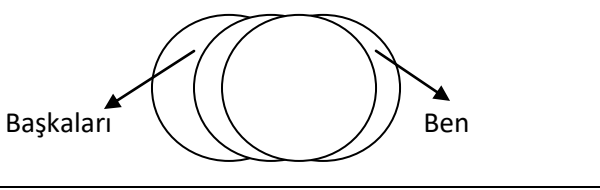
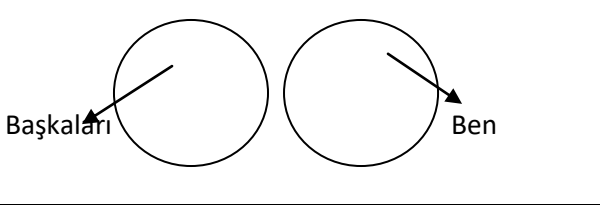
Kimlik duygusunun oluşmasında, “temel güvene karşı güvensizlik”, “özerkliğe karşı kuşku ve utanç”, “girişimciliğe karşı suçluluk” ve “başarıya karşı aşağılık duygusu” gelişim dönemlerinde ne tür aşamalardan geçtiği ve bu aşamalarda nelerin kazanıldığı önem taşımaktadır. Bu özellikler “kimlik kazanmaya karşı kimlik karmaşası” gelişim döneminde yeniden ele alınır ve tekrar bir güç olarak meydana çıkar. Ergenlik döneminde bu değerlendirmenin yeteri kadar ve elverişli olması “kimlik kazanma”, yeteri kadar ve elverişli olmaması ise “kimlik karmaşası” ile sonuçlanmaktadır (Arslan, 2008).

Erikson’un kuramına göre her evrede çözüme ulaştırılması gereken çatışmalar bulunmaktadır. Ergenlik döneminde ise kimlik edinmeye karşı kimlik karmaşası, dönemin temel çatışmasını oluşturmaktadır. Erikson’a göre kimlik duygusu sadece ergenlikte başlayan ya da sadece ergenlikte biten bir süreç değildir, yaşam boyu devam eden bir süreci kapsar. Ergenlerde oluşan kimlik bunalımı ancak sonraki gelişim dönemine olumlu etkiler oluşturan kimlik duygusunun edinilmesiyle ortadan kalkar (Erikson,1968).

2.2.2 Blos’un Kuramı ve Kimlik Keşfi

Ergenlik sürecini beş evreye ayıran Blos, kimlik gelişimini Mahler’in yaklaşımından yola çıkarak “ikinci bireyselleşme” olarak ifade eder ve ergenin yeni nesne ilişkileri oluşturabilmesi için edindiği birincil nesnelere kendisini uzak tutması gerektiğinin altını çizer (Blos,1967). Ergenler ebeveynleri ile ilişkilerindeki yeterli olmayan özerklikten dolayı akran ilişkilerine yönelerek ebeveynleri ile duygusal bağımlılık düzeylerini azaltmaktadır. Buna göre, akran grubunun varlığının ergenlerin kendi çatışmalarını çözmelerine ve ebeveynlerine olan bağımlılıklarından kurtulmalarına yardımcı olan bir özellik taşıdığı vurgulanmaktadır. Blos’un kuramında açıklanan bireyselleşme süreci Tablo 2.2’de sunulmuştur.

Tablo 2.2 Blos'un Kuramında Bireyleşme Süreci (Kroger, 1993)

	Şekil A Ben annemden fiziksel olarak farklıyım ama içimde onun imgesini taşıyorum. Annemsiz ben var olamam (İpotekli Kimlik).
	Şekil B Kendi başıma varım ama annemle doğruyu test ederim (Askıya Alınmış Kimlik).
	Şekil C Kendi başıma varım. Kendi başıma var olduğumu anneme göstermeliyim (Askıya Alınmış Kimlik).
	Şekil D Eğer kendi başıma olursam tamamen yalnız olurum. Böyle olmayı hem istiyorum hem de istemiyorum (Askıya Alınmış Kimlik).
	Şekil E Kendi başıma varım ve annem de var. Bu yolda olmak daha iyi (Başarılı Kimlik).

Not: Kroger (1993)'ten uyarlanarak hazırlanmıştır.

Tablo 2.2'de görüldüğü gibi, bireyleşme sürecinin başlangıcını fiziksel olarak farkındalığın artması (ipotekli kimlik) ve bitişini ise başkalarından her anlamda farklı olduğunun (başarılı kimlik) benimsenmesi oluşturmaktadır. Blos'un bireyleşme sürecinde askıya alınmış kimlik yapısı, başarılı kimlik ile ipotekli kimlik arasında yer alan bölümleri içermektedir. Her bireyin başarılı kimlik sürecine erişemeyeceğine de kuramda vurgu yapılmıştır (Kroger, 1993).

2.2.3 James Marcia ve Kimlik Statüleri Yaklaşımı

Karmaşık kimlik şekillenmeleri nedeniyle Marcia (1980), geç ergenlerin kimlik sorunu özellikleri ile baş etmelerine yönelik dört kimlik statüsü önermiştir; dağınık/kargaşalı kimlik (Identity Diffusion), ipotekli kimlik (Foreclosure), kimlik arayışı (Moratorium) ve başarılı kimliktir (Achievement). Bahsedilen bu dört kimlik statüsünün her birinin kazanılması ile ilgili bunalım (crisis) ve bağlanma (commitment) boyutları bulunmaktadır (Marcia, 1980). Bunalım boyutu daha sonrasında seçeneklerin araştırılması (exploration) olarak ifade edilmiştir ve bu boyut bireyin kendisi için olası alternatifleri sorgulayarak seçenekler arasında seçim yapmaya yönelmesi olarak tanımlanmıştır (Atak, 2011). İçsel yatırım boyutunda birey seçenekler arasında karar vererek, verdiği bu karar doğrultusunda hareket etmektedir (Çelen, 2007).

Buna göre iki süreci temel alarak oluşturulan dört kimlik statüsü aşağıdaki şekilde sunulmaktadır.

Tablo 2.3 Kimlik Statüleri İçin Kriterler (Marcia, 1980)

Kimlik Statüleri				
Kişisel Hedef ve Mesleki Durumu	Başarılı kimlik	İpotekli kimlik	Dağınık kimlik	Moratoryum
Bunalım/Araştırma	Var	Yok	Var ya da Yok	Var
Bağlanma	Var	Var	Yok	Yok

Marcia (1980), kimlik durumlarının iki tane belirleyici durumu olduğundan bahseder.

Bunlar;

1. Kimlik statüleri yaklaşımı Erikson'un basit düzeyde geliştirilen kimlik edinmeye karşı rol karmaşası krizinden daha geniş ölçekli ve çeşitlidir.
2. Belirlenen kimlik statülerinin hem sağlıklı hem de patolojik yönleri bulunmaktadır. Bu da başarılı kimlik durumunun korunmasına katkı sağlamaktadır.

2.2.3.1 Başarılı Kimlik Statüsü (Identity Achievement)

Başarılı kimlik statüsündeki bireyler, karar verme süreçlerinde bunalımdan ya da seçenekleri araştırma sürecinden geçerek kendi seçtikleri meslek ve kişisel hedeflere bağlanabilmektedir. Bu kimlik statüsünde mevcut kimlik krizi atlatılmış ve kişisel kararlara ulaşılmıştır. Politik, mesleki ve dini konularda keşifler yapan genç, keşiflerin sonrasında her bir alanda kişisel kararlarını vererek bir sonuca ulaşmıştır (Marcia 1980; 2002).

2.2.3.2 Kimlik Arayışı Statüsü (Identity Moratorium)

Kimlik arayışı statüsündeki bireyler, karar verme süreçlerinde seçenekleri araştırırlar ve belli bir kimlik arayışı içerisinde bulunurlar. Bununla birlikte herhangi bir meslek ve kişisel hedefe bağlanamazlar. Süreç içerisinde pek çok seçeneğin araştırılması, denenmesi ve keşfi yer alır. Marcia'nın kimlik arayışı olarak adlandırdığı bu kimlik statüsü, kimlik krizine yönelik belli bir mücadelenin varlığı ve bağlanma girişimleri ile karakterize olmaktadır. Buradaki bireyler kimlik krizinin içerisinde oldukları ve krizin devam etmesi ile birlikte önemli kararlar verme ertelenmektedir (Marcia, 1967). Moratoryum kimlik statüsüne örnek olarak; özellikle Amerika ve Avrupa kültüründeki bireylerin mesleklerini, eğitimlerini ve gelecek planlarını erteleyerek, yeni kültürleri tanımak için seyahat etmesi gösterilebilir (Arı, 2005; Bacanlı, 2002).

2.2.3.3 İpotekli Kimlik Statüsü (Foreclosure)

İpotekli kimlik statüsündeki bireyler, karar verme süreçlerinde kendi varlıklarını ya çok az göstermektedirler ya da hiç göstermemektedirler. Bu statüdeki bireyler karar verme süreçlerinde herhangi bir araştırma ve keşif yapmadan ebeveyn, akraba ya da başkalarının beklentilerine uygun olarak kendisi için belirlenen meslek ve kişisel hedeflere bağlanarak kimliklerini oluşturmaktadırlar (Marcia, 1980; 2002).

2.2.3.4 Dağınık/Kargaşalı Kimlik Statüsü (Identity Diffusion)

Dağınık/kargaşalı kimlik statüsündeki bireyler, kimlik krizi yaşamayarak seçenekleri araştırma ve deneme süreci geçirmemişlerdir. Bu statüdeki bireyler herhangi bir meslek ve kişisel hedefe bağlanmayı gerçekleştirmezler.

Marcia'a (2002) göre, gelişmiş kimlik statüleri başarılı kimlik ve kimlik arayışı statüleridir; alt kimlik statüleri ipotekli ve kargaşalı kimlik olarak belirlenmiştir. Ergenlerin kendi tercihlerini çevrenin beklentileri ile dengelemeleri sonucu çevre ile ilişkilerinin iyi olması nedeniyle en sağlıklı statünün başarılı kimlik statüsü olduğu ifade edilmektedir (Marcia, 1980).

2.2.4 Berzonsky'nin Sosyal Bilişsel Kimlik Stili Yaklaşımı

Kimlik gelişim sürecinin kimlik statüleri bağlamında ele alındığı ve kimlik statülerinin daha çok kimlik gelişim sürecinin sonucunu ifade ettiği bilinmektedir. Berzonsky, sosyal bilişsel kimlik stili yaklaşımı ile kimlik gelişiminde sonuca odaklanmak yerine süreç odaklı bir anlayışı benimsemiştir (Morsünbül ve Çok, 2013). Berzonsky (1992), kimlik gelişiminde keşfetme ve sonucunda bağlanım yaşayan ergenlerin başa çıkma, problem çözme ve karar verme süreçlerine etki eden bir yapı içerisinde olduğunu öne sürmektedir. Kimlik gelişiminde

bilişsel süreçlerin önemine yaptığı vurgu ile kimlik konusunda yeni bir fikir ortaya atarak “kimlik stilleri” kavramını oluşturan Berzonsky, literatüre kazandırdığı bu yeni kavramı; norm yönelimli, bilgi yönelimli ve kaçınma yönelimli olmak üzere üç alt boyutta incelemiştir. Norm yönelimli bireylerin çevrenin ve ebeveynlerin isteklerine uyum gösterme eğilimi içinde oldukları, bilgi yönelimli bireylerin olası alternatifleri dikkate aldığı ve kaçınma yönelimli bireylerin ise kimlikle ilgili kararlar almaktan kaçınmayı tercih ettiklerini belirtmiştir (Berzonsky, 1992).

2.2.4.1 Norm Yönelimli Kimlik Stili (Norm Oriented)

Norm yönelimli kimlik stilinde olan kişiler, ailelerinin ya da toplumda kabul gören bireylerin istek ve beklentilerini dikkate alarak yaşamlarını sürdürürler. Karar verme ve sorunların çözümünde başka bireylerin beklenti ve onaylarını dikkate alarak hareket ederler. Bu kimlik stilindeki kişiler kimlikle ilgili karar alma süreçlerinde daha otomatikleşmiş düşünce mekanizmalarını kullanmaktadırlar. Genel anlamda bu kimlik stiline sahip olan kişiler amaç yönelimli, öz disiplinli ve bilinçli bir yapıda olsalar da benlik algılarının katı olması sebebiyle farklı görüşleri tehdit olarak görürler ve bu durum da onların bilgiye kapalı olmasına neden olmaktadır. Aynı zamanda başkalarına odaklanarak, kendilerini değerlendirme ve sorun çözme eğilimi içerisindedirler (Berzonsky, 1990).

2.2.4.2 Bilgi Yönelimli Kimlik Stili (Informational Oriented):

Bilgi yönelimli kimlik stilinde olan kişiler, kimlik ile ilgili karar alma ve bağlantı kurma sürecinde öncelikli olarak benlikle ilgili bilgileri araştırma eğilimindedirler. Bilgi yönelimli bireyler genel anlamda yeni düşüncelere, değer ve eylemlere açıktır.

2.2.4.3 Kaçınma Yönelimli Kimlik Stili (Diffuse / Avoidant Oriented):

Kaçınma yönelimli kimlik stilinde olan kişilerin, sorunlarla uğraşmaktan ve kendi başlarına kararlar almaktan kaçındıkları görülmektedir. Kaçınma yönelimli bireyler ile yeni fikirlere açık olma, bilişsel işlevler ve içe bakış arasında negatif bir ilişki mevcuttur (Berzonsky ve Ferrari, 1996)

Kimliğin şekillenmesinde psikososyal etkileşimle beliren bilişsel şemalar bireyler arasında farklılıkları oluşturmaktadır. Kimlik oluşumu ile ilgili Berzonsky'nin ortaya attığı sosyal bilişsel kimlik stili yaklaşımı araştırmalara yeni bir bakış açısı kazandırmıştır (Atak, 2011).

2.3 Bağlanma

2.3.1 Bağlanma Kuramı

Bir bebeğin anne figüründen ayrılma ya da onu kaybetme tepkisinin anlamı, onun mevcut ilişkisinin anlamıyla bağlantılı olarak açıklanabilecek bir durumdur. Psikanalitik kuramı temel alan kaynaklarda bu durum nesne ilişkileri terimiyle ifade edilmiştir. Günümüzde daha yeni olduğu düşünülen bağlanma ya da bağlanma figürü terimleri tercih edilmektedir. Psikanalist bakış açısına sahip bilim insanları, çocuğun çevresindeki insanlarla ilk ilişkisini tanımlarken kişiliğin yapı taşı konumunda bir durum olduğu noktasında fikir birliği içerisinde olsalar da, bu ilişkinin doğası ve temeli üzerinde görüşler birbirinden çoğu zaman farklılaşmıştır (Bowlby, 1969/2012).

Bağlanma kuramı, bebek ile bakım veren arasında oluşan ilk duygusal bağın ortaya çıkış şeklini belirlemekte ve bununla birlikte kurulan bu ilk duygusal bağın gelecekteki kişilerarası ilişkilere ve kişilik yapısına yönelik olası etkilerini ortaya çıkarmaya çalışmaktadır (Arslan, 2008). Bowlby (1971) bağlanma unsurlarının doğum sonrasındaki ilk haftalarda belli belirsiz bir yapı içindeyken, altı aylık periyotta kendisini açıkça ortaya koymaya başladığını ifade etmektedir.

Bowlby (1982) çocuk yuvasında ve hastanelerde kalan çocukları incelemiştir. Güvenli bağlanmaya sahip olan çocukların anneleri ile ayrılmaları sırasında benzer tepkiler verdiklerini gözlemlemiştir. Bowlby, verilen bu benzer tepkileri; karşı koyma, umutsuzluk ve ayrılma şeklinde ifade etmiştir. Karşı koyma aşaması, annesi tarafından bırakıldığını düşünen çocuğun üzüntü yaşayarak yoğun bir ağlama davranışı içinde bulunması şeklinde tanımlanmaktayken; umutsuzluk aşamasında, ara ara ağlama ve çocuğun kendisini fiziksel olarak geri çekmesi durumu söz konusudur. Çocuğun çevresi ile daha çok ilgilenmeye başladığı, sosyal davranışlar sergilediği son basamak ise kopma aşaması olarak ifade edilmiştir. Bağlanma ilişkisinin a) bakımveren ile yakınlık kurma, b) çevreyi keşfi ve yeni davranışların öğrenilmesi aşamasında kendisini rahat hissettiği “güvenli üs” olarak bakımvereni kullanma, c) bebeğin rahatlık, destek ve güveni için bakımverene güvenmesi olarak ifade edilen güvenli bir sığınak olarak görülmesi şeklinde üç çeşit işlevi olduğu belirtilmektedir (Bowlby, 1982).

Biyolojik açıdan bebek kendisine bakacak birinin yoksunluğu durumunda ölme riski ile karşı karşıyadır. Bu nedenle yakın bir duygusal bağın varlığı beslenme ve yaşama şansını arttırması açısından önem taşımaktadır. Bağlanmanın öncelikli hedefi bebeğin bakımı ve kurulan yakınlığın sürmesini sağlamaktır. Bu bağlamda kurulan temel bağlanma ilişkisi,

bebeğin bakımvereni güvenli dayanak olarak görmesini sağlamaktır (Ainsworth, Blehar, Waters ve Wall, 1978).

Bowlby (1973) bebeklikte kurulan bağın yapısı ile bilinçaltında bir şema oluşturulacağını bununla birlikte eğer bebek temelde sevgi ve güven gördüyse kendisini sevilmeye değer ve güvenilir bir birey olarak kabul edeceğini bunun aksine yeteri kadar karşılanmayan bağlanma örüntüsünün çocuğun kendisine yönelik zayıf bir imge ile şekil bulacağını ifade etmektedir. Bağlanma süreci öncelikle anne ile bebek arasında ardından kişinin tüm gelişiminde, diğer insanlarla ilişkilerinde ve uyumunda da bir rol üstlenen ve yaşam boyunca etkinliğini sürdüren bir yapıyı temsil etmektedir. Yaşam boyu devam eden bu yapıya da içsel çalışan modeller denilmektedir (Bowlby, 1988).

Bowlby'e (1973) göre içsel çalışan modellerdeki en önemli sayılabilecek özellik, bireyin kişilerarası ilişkilerinde bir ön fikir oluşturmasıdır. Bu model sayesinde birey yeni durumlarla karşılaştığında, süreci tekrar değerlendirmeye gerek kalmadan karar vermeyi hızlandıran bir yapı ile bağlanmanın parçasını oluşturmaktadır. İçsel çalışma modelleri duygusal bağların kurulması, güven, kişilerarası ilişkilerdeki başarı ve yakınlığa karşı tutum gibi konularda kişilere yol göstermektedir (Gray ve Stenberg, 1999). Bu modeller, bireyin kendi davranışlarını planlaması ve diğer insanların davranışları hakkında öngörü sahibi olmak noktasında yardımcı bir roledir (Feeney, Noller ve Roberts, 1999).

Bowlby'nin (1971) kuramının sayıltılarını ilk kez sistematik olarak test eden Mary Ainsworth, ebeveyn-çocuk ilişkisi kapsamında bağlanma örüntüsündeki bireysel farklılıklara işaret etmiştir. Bowlby'nin görüşüne benzer olarak o da bağlanma kavramını "çocuk ve onun birincil bakıcısı arasındaki bağ ya da süre giden ilişki", bağlanma davranışını da "bu tür bir ilişkinin şekillenmesine ve daha sonraki ilişkilerine aracılık etmesine hizmet eden davranışlar" olarak ifade etmiştir. Ainsworth'un çalışmalarındaki asıl amaç, "duyarlılık" denencesini sınavarak çocuklukta bağlanma davranışının çocuğun gereksinimine yönelik bakımverenin duyarlı ya da duyarsız olmasına göre açıklanma durumunun anlaşılmasıdır (Ainsworth, Blehar, Waters ve Wall, 1978).

Ainsworth ve arkadaşlarının (1978) anne ve çocukları üzerinde yapmış oldukları çalışmada; üç tür ebeveyn-çocuk ilişkisi belirlemiştir. Birinci tür, güvenli anne çocuk ilişkisidir. Bu ilişkide anneler çocuklarına yönelik duyarlı ve ilgili davranışlar içerisindedir. Bu tür bir bağlılıkta çocuklar, yanlarında anneleri olmasa bile istediklerinde ona ulaşabileceklerini bilirler. Güvenli bağlanma ilişkisi içinde olan çocuklar, daha mutlu ve özgüvenli olmaya eğilimlidirler. Kaygılı-kararsız bir ilişki güvensiz bağlanma olarak bilinmektedir. Burada ise anne, çocuğun gereksinimlerine karşı yeterince ilgili ve duyarlı

değildir. Söz konusu durumda anne ortamdaki ayrıldığında çocuk endişe duyar ve ağlamaya başlar. Bu çocuklar kolay sakinleştirilemezler ve alışkın olmadıkları durumlarla karşılaştıklarında korku duyarlar. Üçüncü olarak, kaçınmacı ilişkiler vardır. Bu ilişki türünde anneler, çocuklarına karşı çok duyarlı değildir. Bu durumda çocuk, anneye uzaklık ve duygusal kopukluk ile tepkisini göstermektedir. Belirgin olarak da bu çocuklar anneleri ile ayrıldıklarında aşırı endişe duymazlar ve anneleri ortama döndüğünde de ilgisiz tavırlar sergilemektedirler (Burger, 2006). Genel olarak araştırma sonuçlarına göre, güvenli bağlanan bebeklerde kaçınma ve kaygı davranışları göreceli olarak en az düzeydeyken; kaygılı-kararsız bağlanan bebeklerde kaygı en yüksek, kaçınma ise düşük düzeyde ve kaçınan bağlanan bebeklerde ise kaçınma da kaygı da güvenli bağlanmadaki kadar olmasa da düşük düzeylerde görülmektedir (Güngör, 2000). Bartholomew ve Horowitz (1991) sonrasında Ainsworth ve diğerlerinin (1978) geliştirdiği üçlü bağlanma modelini yeniden düzenleyerek dördü bağlanma modelini öne sürmüşlerdir.

2.3.2 Dördü Bağlanma Modeli

Bartholomew ve Horowitz (1991) içsel çalışan modellerinin temelinde benlik ve başkaları gruplamaları ile güvenli, saplantılı, korkulu ve kayıtsız olmak üzere dördü bağlanma modelini önermişlerdir.

Tablo 2.4 Dördü Bağlanma Modeli

		BENLİK MODELİ (Bağımlılık/Kaygı)	
		Olumlu (Düşük)	Olumsuz (Yüksek)
BAŞKALARI MODELİ (Kaçınma)	Olumlu (Düşük)	GÜVENLİ Yakın ilişki kurmada rahat ve özerk	SAPLANTILI İlişkilere takıntılı
	Olumsuz (Yüksek)	KAYITSIZ Yakınlığa karşı kayıtsız ve karşıt bağımlı	KORKULU Yakınlıktan korkan ve sosyal açıdan kaçınan

Not:

Bartholomew ve

Horowitz (1991)'den uyarlanmıştır.

2.3.2.1 Güvenli bağlanma

Bu bağlanma stili, Tablo 2.4'te görüldüğü gibi olumlu benlik (düşük kaygı) ve olumlu başkaları (düşük kaçınma) modellerinin birleşiminden oluşur. Bu bağlanma stiline sahip olan kişiler ilişkilerinde yakın bir yaklaşım tarzı ile olumlu bir benlik algısı içerisindedirler (Bartholomew ve Shaver, 1998). Güvenli bağlanma stilindeki kişiler kendilerini sevilmeye değer buldukları gibi diğerlerini de güvenilir ve olumlu algılama eğilimindedirler. Kişilerarası ilişkileri başlatma ve sürdürme sürecinde başarılı bir yapıya sahiptirler (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

2.3.2.2 Kayıtsız bağlanma

Bu bağlanma stili, Tablo 2.4'te görüldüğü gibi olumlu benlik modeli ve olumsuz başkaları modelinin birleşimi sonucu oluşur. Kayıtsız bağlanma stiline sahip olan bireyler olumsuz beklentileri nedeniyle sık sık yakın ilişkiler kurmaktan kaçınılmaktadırlar. Yakın ilişkilerin varlığını inkar ederek benlik değerlerini korumaktadırlar. (Bartholomew ve Shaver, 1998). Yakın ilişkilerden uzak durarak kendi özerkliklerini korumaya çalışırlar. Kişilerarası ilişkiler, kayıtsız bağlanma stilindeki bireylere önemsiz görünür (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

2.3.2.3 Saplantılı bağlanma

Bu bağlanma stili, Tablo 2.4'te görüldüğü gibi olumsuz benlik ve olumlu diğerleri modellerinin birleşiminden oluşur. Bu bağlanma stilindeki bireyler diğerlerinin güvenini ve kabulünü kazanma konusunda endişe duymaktadırlar (Bartholomew ve Shaver, 1998). Bu bağlanma stilindeki kişiler, yakın ilişkilerinde sürekli kendilerini kanıtlama ve başkaları tarafından onaylanma ihtiyacı içerisindedirler (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

2.3.2.4 Korkulu bağlanma

Bu bağlanma stili, Tablo 2.4'te görüldüğü gibi olumsuz benlik ve olumsuz diğerleri modellerinin birleşiminden oluşur. Bu bağlanma stilindeki bireyler diğerleri tarafından kabul görme ve onaylanma istekleri nedeniyle saplantılı bağlanma stilindeki bireylere benzemektedir. Ancak korkulu bağlanan kişiler reddedilme ve kaybetme acısını yaşamaktan çekindikleri için yakınlık kurmaktan kaçınılmaktadırlar (Bartholomew ve Shaver, 1998).

2.4 İlgili Araştırmalar

2.4.1 Kimlik Stilleri İle İlgili Araştırmalar

Kimlik gelişim süreci ile ilgili olarak alan yazın incelendiğinde yapılan araştırmaların Erikson'un Psikososyal Gelişim Kuramından oldukça fazla etkilendikleri görülmektedir

(Morsünbül ve Atak, 2013). Yurtdışında ve Türkiye'de kimlikle ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında; demografik değişkenlerden; yaş, sosyoekonomik düzey ve cinsiyet değişkenlerinin kimlik gelişimi ile ilişkisini ortaya koyan araştırmalar en çok dikkati çekenler arasında bulunmaktadır (Atak, Kapçı ve Çok, 2013). Türkiye'de kimlik kavramı üzerine yapılan araştırmalarda başa çıkma, benlik saygısı, özyeterlik ve kendini ayarlama gibi değişkenlerin ele alındığı tespit edilmiştir (Eryiğit ve Kerpelman, 2009; Kumru ve Thompson, 2003). Araştırmanın bağımlı değişkeni olarak kimlik stilleri ile ilgili yapılan çalışmalara göz atıldığında, Türkiye'de kimlik stilleri yaklaşımı ile ilgili çalışmaların sınırlı sayıda olduğu dikkat çekmektedir (Morsünbül, 2010). Bu kısımda öncelikle yurt dışında yapılan araştırmalara yer verilecek sonrasında da Türkiye'de yapılan araştırmalar aktarılacaktır.

Berzonsky ve ark. (1994) üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları bir çalışmada kimlik stillerine göre bilişsel stratejilerde bir farklılaşma olduğunu göstermiştir. Buna göre, kaçınma yönelimine sahip kişilerin uyumlu olmayan stratejiler kullandıkları tespit edilirken, bilgi yönelimine sahip kişilerin ise norm ve kaçınma yönelimli kişilere oranla çok daha fazla stratejik planlamayı tercih ettikleri bulgulanmıştır.

Berzonsky ve Ferrari (1996) üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları yaptıkları bir çalışmada kimlik stilleri ile karar verme stratejilerinin aralarında anlamlı bir ilişki olduğunu bulgulanmışlardır. Bu bulgularına göre, bilgi yönelimli kişilerin karar verme süreçlerinde daha tutarlı ve sistematik oldukları, kaçınma yönelimli kişilerin karar verme süreçlerinde bahane bulma ve kaçma gibi bir eğilim içerisinde oldukları ve norm yönelimli kişilerin de bilgi yönelimli kişilere göre daha çok erteleme davranışı sergiledikleri bulgulanmıştır.

Eryiğit ve Kerpelman (2009) ergenler üzerinde yaptıkları bir araştırmada bilgi yönelimine sahip olan ergenlerin benlik saygılarının hem kişisel hem de kişilerarası ilişkilerinde yüksek olduğunu buna karşın norm yönelimine sahip olan ergenlerin sadece kişilerarası benlik saygılarının yüksek olduğunu tespit etmiştir. Ruh sağlığı açısından kimlik stilleri değerlendirildiğinde; en az sorunlu grubu bilgi yönelimli bireyler oluştururken en fazla sorunlu grubu kaçınma yönelimli bireylerin oluşturduğu söylenebilmektedir.

Çelen ve Kuşdil'in (2000) çocuk yetiştirme biçimi ile üç kimlik stilinin ilişkisini inceledikleri bir çalışmada bilgi ve norm yönelimli kimlik stilleri ile kararlı kimlik stilleri arasında pozitif, kargaşa/kaçınma yönelimli kimlik stili ile negatif bir ilişki olduğunu bulgulanmışlardır. Yetkeci aile biçiminin üç kimlik stilini de yordadığı bulunurken otoriter ana-baba stilinin norm yönelimli ve kargaşa/kaçınma yönelimli kimlik stilleri anlamlı düzeyde ilişkili olduğu bulunmuştur. Ayrıca, başarılı ve bilgi yönelimli kimlik stillerinin yetkeci aile yapısı ile anlamlı düzeyde ilişkisinin olduğu tespit edilmiştir.

Derelioğlu ve Demir (2010), üniversite öğrencilerinde otoriteryanizmin yordayıcıları olarak kimlik stilleri ve kimlik statülerini inceledikleri çalışmada, kural yönelimli kimlik stiline öğrencilerin otoriteryanizm puanlarındaki varyansın %34'ünü açıkladığı bulunmuştur. Aynı çalışmada, bağımlı kimlik ve kararsız kimlik ile kimlik stilleri boyutlarından kural yönelimi alt boyutlarının öğrencilerin otoriteryen eğilimlerindeki varyansın %40'ını açıkladığı tespit edilmiştir.

Tangül Özcan ve Durukan'ın (2011) kimlik oluşum sürecini etkileyebilecek faktörlerin belirlenmesine yönelik 537 erkek lise öğrencisi üzerinde yaptığı çalışmada yaş, aile geliri, yaşanan yer ve baba eğitim düzeyi değişkenlerinin erkek ergenlerin kimlik oluşum sürecinde etkili olduğu bulgusu elde edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, öğrencilerin %15.3'ünün kimlik karmaşası yaşadığı tespit edilmiştir. Kimlik Duygusu Değerlendirme Formu puanları 17 yaşında en yüksek seviyeye ulaşmış sonrasında kademeli olarak azalmıştır. Kırsal kökenli erkek ergenlerin puanlarının kent kökenli ergenlere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca düşük gelirli ailelerde yetişen ergenlerin puanlarının anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur. Bu çalışma, düşük gelirli ailelerde ve kırsalda yaşayan ve düşük eğitim seviyesine sahip babaları olan erkek ergenlerin kimlik karmaşası ile ilişkili olma ihtimalinin daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Uçar (2017) üniversite öğrencileri üzerinde kimlik stilleri, benlik saygısı ve tamamlama ihtiyacının, biliş ihtiyacı ile ilişkisini tespit etmek üzere yapmış olduğu çalışmada söz konusu değişkenlerin biliş ihtiyacı üzerinde anlamlı birer yordayıcı olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bulgular, bilgi yönelimli kimlik stiline biliş ihtiyacını pozitif, tamamlama ihtiyacı, norm ve kaçınma yönelimli kimlik stillerinin biliş ihtiyacını negatif yönde anlamlı olarak yordadığını ancak benlik saygısının biliş ihtiyacını yordamadığını göstermektedir.

Literatürdeki çalışmalara bakıldığında kimlik stilleri ile ilgili Türkiye'de yapılan çalışmaların sınırlı olmasıyla beraber farklı kimlik stilleri edinen bireylerin yaşamlarının farklı boyutları ile farklı ilişkiler içinde olduğu görülmektedir. Özellikle karar verme ve bilişsel stratejileri, benlik saygısı, internet bağımlılığı ve otoriteryanizm gibi değişkenlerle ilişkisinin incelenildiği çalışmalarda bu değişkenlerin kimlik stillerinin anlamlı yordayıcıları olduğu görülmektedir. Bu bağlamda ergenlik dönemi ile başlayan ve bireylerin beliren yetişkinlik döneminde şekillendiği düşünülen kimlik stilleri değişkeninin yeni değişkenlerle ilişkilerinin araştırılması büyük önem taşımaktadır.

2.4.2 Bağlanma Stilleri İle İlgili Araştırmalar

Bağlanma kavramının kişilerarası ilişkiler, gelişimsel süreçler ve psikopatolojik yapılarla yakından ilişkili olması nedeniyle bu konuda pek çok araştırma yapılarak alan yazında sunulmuştur. Bağlanma stilleri ile ilgili çalışmalar aşağıda yer almaktadır.

Saymaz'ın (2003) üniversite öğrencilerinde kişilerarası ilişkiler ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi araştırdığı çalışmada güvenli bağlanma stili ile duyarlılık ve dışadönüklük arasında pozitif yönde bir ilişkinin olduğu, korkulu bağlanma stili ile negatif yönde bir ilişkinin olduğu ve kayıtsız bağlanma stili ile dışadönüklük arasında negatif yönde bir ilişkinin olduğu saptanmıştır.

Damarlı (2006) lise öğrencilerinde benlik kavramı, bağlanma stilleri ve toplumsal cinsiyet rollerinin ilişkisini araştırmıştır. Bu çalışmada saplantılı, kayıtsız ve korkulu bağlanma stiline sahip ergenlere oranla güvenli bağlanan ergenlerin daha olumlu bir benlik yapılarının olduğu bulunmuştur. Ayrıca, kayıtsız bağlanma stiline sahip ergenlerin saplantılı bağlanma stiline sahip ergenlere oranla daha olumlu bir benlik yapısına sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Morsünbül ve Tümen'in (2008) ergenlik döneminde kimlik statüleri ve bağlanma stillerini belirlemeye yönelik yaptıkları araştırmada, kimlik statülerinin bağlanma stillerine göre farklılık gösterdiği bulgusuna ulaşılmıştır. Buna göre, ipotekli kimlik statüsü, askıya alınmış kimlik statüsü ve dağınık kimlik statüsü boyutunda bağlanma stilleri açısından anlamlı bir farklılık olduğu ancak bağlanma stilleri açısından başarılı kimlik statüsü boyutunda anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Eraslan Çapan'ın (2009) öğretmen adaylarında kişilerarası ilişkilerin ve bağlanma stillerinin ilişkisinin incelenmesine yönelik yapılan araştırmada; besleyici ilişki tarzının yordayıcısı olarak güvenli bağlanma stili, ketleyici ilişki tarzının yordayıcısı olarak da kayıtsız bağlanma stili belirlenmiştir. Terzi ve Cihangir Çankaya'nın (2009), üniversite öğrencilerinin bağlanma stillerinin öznel iyi olmayı ve stresle başa çıkma tutumlarını yordayıcılığını belirlemeye yönelik yaptıkları araştırmanın sonucunda saplantılı bağlanma stiline yaşam doyumunun yordayıcı olduğu bulunmuştur. Aynı çalışmada güvenli bağlanma stiline ise özsaygı ve stresle başa çıkma tutumlarının alt boyutlarından aktif planlama, dış yardım arama, dine sığınma, bilişsel yeniden yapılanmanın anlamlı birer yordayıcısı olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Akbağ ve İmamoğlu'nun (2010) üniversite öğrencilerinde cinsiyet ve bağlanma stilleri değişkenlerinin utanç, suçluluk ve yalnızlık duygularını yordama gücünü belirlemeye

yönelik yaptıkları araştırmada güvenli ve kayıtsız bağlanma stillerinin utanç duygusunu yordadığı bulunmuştur. Diğer yandan, kayıtsız bağlanma stiline suçluluk duygusunu yordadığı ve yalnızlık duygusunun oluşmasının tüm bağlanma stilleri ile ilişkili olduğu bulgulanmıştır.

Akhunlar (2010) üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada bağlanma stilleri ile uyum süreçleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Buna göre, bağlanma stillerinin genel uyumlarını etkilediği ve güvenli bağlanma düzeyi arttıkça öğrencilerin genel uyum düzeylerinin de arttığı görülmüştür.

Öztürk Mutlu'nun (2010) üniversite öğrencileri üzerinde bağlanma stili, öznel iyi oluş, mutluluk ve sosyal kaygı arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasının sonuçlarına göre, güvenli bağlanma stiline sahip olan öğrencilerin sosyal kaygı düzeylerinin korkulu ve kayıtsız bağlanmış öğrencilere göre daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur. Ayrıca, öğrencilerin öznel iyi olma düzeylerinin sosyal kaygılı öğrencilerde daha düşük düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Karakuş'un (2012) ergenlerin bağlanma stilleri ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek üzere yaptığı araştırmada korkulu bağlanma stili ile yalnızlık arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Güvenli bağlanma stili ile yalnızlık arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Güvenli bağlanmanın yalnızlığı yordama gücünün yüksek olduğu da bulgulanmıştır.

Aydoğdu'nun (2013) üniversite öğrencilerinde başa çıkma stratejileri, bağlanma stilleri ve psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasının sonucunda, başa çıkma stratejileri ve bağlanma stilleri ile psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Baş'ın (2013) ergenlerin bağlanma stilleri ve kimlik statüleri arasındaki ilişkiyi ve bu değişkenlerin yaş, cinsiyet kardeş sırası gibi demografik değişkenlere göre değişiklik gösterip göstermediğini incelediği araştırmasında, yaş ile bağlanma stilleri değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur. Kardeş sırası ile bağlanma stilleri ve kimlik statüleri değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur. Annenin çalışma durumuna göre ergenlerde saplantılı bağlanma düzeylerinin ev hanımı olan annelerin çocuklarında, çalışan annelerin çocuklarına göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Gündüz'ün (2013) akılcı olmayan inançlar, bağlanma stilleri ve psikolojik belirtilerin, bilişsel esnekliği yordama üzerindeki etkisini araştırdığı çalışmada, öğrencilerin bilişsel esnekliğini araştırmanın bağımsız değişkenleri arasında saplantılı bağlanma stiline ikinci sırada yordadığı bulgulanmıştır.

Yolalan'ın (2013) ergenlerde bağlanma stilleri ve depresyon arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada, ergenlerin güvenli bağlanma ve depresyon düzeyi arasında negatif yönde, korkulu ve saplantılı bağlanma ile depresyon düzeyi arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Güvenli bağlanma ile depresyon belirtileri arasında negatif yönde, korkulu, kayıtsız ve saplantılı bağlanma ile depresyon belirtileri arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu araştırma sonuçlarına yansımıştır.

Karaşar (2014) öğretmen adaylarına yönelik sosyal kaygı düzeyleri ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında, güvenli bağlanma ve saplantılı bağlanma da cinsiyete göre bir farklılık olduğu bulunurken saplantılı bağlanmada sosyoekonomik düzeye göre anlamlı bir farklılık olduğu bulgulanmıştır. Araştırmaya göre, güvenli bağlanma ile sosyal kaçınma arasında negatif yönde bir ilişki bulunurken korkulu bağlanma ile sosyal kaçınma arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca korkulu bağlanma ile eleştirilme kaygısı arasında pozitif yönde, korkulu bağlanma ile değersizlik duygusu arasında pozitif yönde ve korkulu bağlanma ile sosyal kaygı arasında pozitif yönde ilişkiler bulunmuştur. Son olarak, saplantılı bağlanma ile eleştirilme kaygısı arasında pozitif yönde, saplantılı bağlanma ile değersizlik duygusu arasında pozitif yönde ve saplantılı bağlanma ile sosyal kaygı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Tanış (2014) herhangi bir yaş veya meslek grubu gözetmeksizin normal popülasyondan bireylerle bağlanma stilleri ve öfke tarzlarının arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında, güvenli bağlanma stili ile öfkenin dışa yöneltilmesi arasında negatif yönde bir ilişki rapor etmiştir. Diğer yandan, güvenli bağlanma stili ile öfkenin içe yöneltilmesi arasında pozitif yönde, güvenli bağlanma stili ile öfkenin kontrolü arasında ise pozitif bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir.

Yeter (2016) üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmasında yakın ilişki içerisindeki bireylerin bağlanma stilleri, temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanma düzeyleri ile partnerlerinin incitici davranışına yönelik gösterdikleri kıskançlık değişkenleri arasındaki ilişkileri incelemiştir. Araştırmanın bulgularına göre, güvenli bağlanma düzeyi arttıkça kıskançlık düzeyi azalırken, saplantılı bağlanma düzeyi arttıkça kıskançlık düzeyi artmaktadır.

Cesur ve Başbuğ (2017) ölüme bağlı birinci ya da ikinci dereceden yakın kaybı veya romantik ilişkinin sonlanmasıyla kayıp yaşamış olan üniversite öğrencilerinde, bağlanma temelli zihinsel temsiller ile psikolojik belirti düzeylerinin incelenmesine yönelik yapmış oldukları araştırmada, beliren yetişkinlik döneminde romantik ilişkinin sonlanmasının önemli bir kayıp yaşantısı olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca, kayıp yaşantısı olan genç yetişkinler için

olumsuz kendilik ve olumsuz baba algısının güvensiz bağlanmanın temsilleri olarak psikolojik belirtiler açısından bir risk faktörü oluşturabileceği bulgulanmıştır.

Gültekin ve Arıcıoğlu (2017) üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ve sosyal bağlılık ilişkisini incelemiştir. Bulgulara bakıldığında; sosyal bağlılığın güvenli bağlanma stili ile pozitif bir ilişkisinin olduğu; kayıtsız, korkulu ve saplantılı bağlanma stilleri ile negatif bir ilişkisinin olduğu saptanmıştır.

Alanyazındaki çalışmalardan da görüldüğü üzere bağlanma stillerinin farklı değişkenlerle ilişkisinin olduğu çeşitli araştırma bulguları ile ortaya koyulmuştur. Bu bulgular hep birlikte ele alındığında, bağlanma stilleri değişkeninin ilerleyen yaşam sürecinde pek çok farklı alanda etkisini gösterdiği fark edilmektedir. Bağlanma stilleri değişkeninin bireyin yaşamında edindiği bu ciddi rolü gereği yeni araştırmalarda da yer alması alanyazına insan ve davranışlarının anlaşılması açısından büyük katkı sağlayacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın deseni, evreni ve örneklemini ile araştırmada kullanılan veri toplama araçları, verileri toplama süreci ve verilerin analizinde kullanılan istatistiksel yöntemler açıklanmıştır.

3.1 Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelinde araştırmacı tuttuğu kayıtların yanı sıra geçmişte var olan kaynakları değiştirmeye kalkmadan yorumlayabilmektedir (Karasar, 2005).

3.2 Araştırma Grubu

Araştırmanın evrenini 2016-2017 eğitim-öğretim yılında, Akdeniz Üniversitesinde öğrenim görmekte olan üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Söz konusu evrenden hareketle, araştırmanın çalışma grubunu kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi ile Eğitim Fakültesi (PDR, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, Okul Öncesi Öğretmenliği, İngilizce Öğretmenliği, Matematik Öğretmenliği, Türkçe Öğretmenliği ve Sınıf Öğretmenliği), Edebiyat Fakültesi (Tarih, Felsefe ve Psikoloji), Hemşirelik Fakültesi (Hemşirelik) ve Mimarlık Fakültesinden (Mimarlık ve İç Mimarlık) seçilen 634 (% 64.4) kadın ve 351 (% 35.6) erkek olmak üzere toplam 985 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerden 528'i (% 53.6) Eğitim Fakültesi, 219'u (% 22.2) Edebiyat Fakültesi, 144'i (% 14,6) Hemşirelik Fakültesi ve 94'i (%9.5) Mimarlık Fakültesinde öğrenim görmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşları 17-25 arasındadır. Birinci sınıftan 165 (%16.8), 2.sınıftan 326 (%33.1), 3.sınıftan 246 (%25), 4.sınıftan 248 (%25.2) öğrenci araştırmaya katılmıştır.

3.3 Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak Kimlik Stili Envanteri, Bağlanma Temelli Zihinsel Temsiller Ölçeği kullanılmıştır. Öğrencilerin cinsiyet, yaş, sınıf, bölüm ve fakülte gibi özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından oluşturulan Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır.

3.3.1 Kimlik Stilleri Envanteri

Berzonsky (1997) tarafından geliştirilmiş olan Kimlik Stilleri Envanteri (The Identity Styles Inventory-Revised [ISI-3]) 40 maddeden oluşan dört boyutlu bir yapıdan oluşmaktadır. Ölçeğin alt boyutları kural yönelimi (Normative Orientation), bilgi yönelimi (Information Orientation) ve karmaşalı yönelimdir (Diffuse Orientation). Ölçekte ayrıca bağlanımı ölçen maddelerden oluşan ek bir boyut daha vardır. Türk kültürüne uyarlama çalışması Derelioğlu ve Demir (2007a) tarafından yapılan ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlık katsayıları kural yönelimi için 0.70, bilgi yönelimi için 0.70 ve karmaşalı yönelim için 0.72 olarak bulunmuştur. Ölçeğin, test-tekrar test korelasyon katsayıları ise kural yönelimi için 0.80, bilgi yönelimi için 0.79 ve karmaşalı yönelim için 0.91 olarak bulunmuştur. Ölçekte kimlik stilinden elde edilebilecek puanlar, karmaşalı yönelim için 10 ile 50 arasında; kural yönelimi için 9 ile 45 arasında; bilgi yönelimi içinse 11 ile 55 arasında değişmektedir. Her bir boyuttan elde edilen yüksek puan bireyin o boyuttaki kimlik stili yöneliminin yüksekliğini, düşük puan ise o boyuttaki kimlik stili yöneliminin düşüklüğünü belirtmektedir.

3.3.2 Bağlanma Temelli Zihinsel Temsiller Ölçeği

Varlık Özsoy ve Hisli Şahin (2016) tarafından geliştirilmiş olan Bağlanma Temelli Zihinsel Temsiller Ölçeği (BTZTÖ) 40 maddeden oluşmaktadır. Bağlanma Temelli Zihinsel Temsiller Ölçeğinin alt boyutlarından olumlu baba algısı, olumlu anne algısı ve olumlu kendilik algısı birlikte, **güvenli bağlanma** temel boyutu olarak nitelendirilmiştir. Diğer üç alt boyut ise olumsuz baba, olumsuz anne ve olumsuz kendilik algıları olarak isimlendirilmiş ve birlikte **güvensiz bağlanma** temel boyutu olarak belirlenmiştir.

Karışık sıralanmış 40 maddelik BTZTÖ'nin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .77 olarak bulunmuştur. Temel boyutların Cronbach alpha katsayıları ise “Güvenli Bağlanma” için $\alpha = .85$; “Güvensiz Bağlanma” için $\alpha = .83$ olarak bulunmuştur. Alt ölçeklerin (boyutların) güvenirlik katsayıları ise sırasıyla şöyledir: Olumlu anne algısı .81, olumsuz anne algısı .83,

olumsuz baba algısı .79, olumlu baba algısı .86, olumlu kendilik algısı .72, olumsuz kendilik algısı .81'dir (Varlık Özsoy ve Hisli Şahin, 2016).

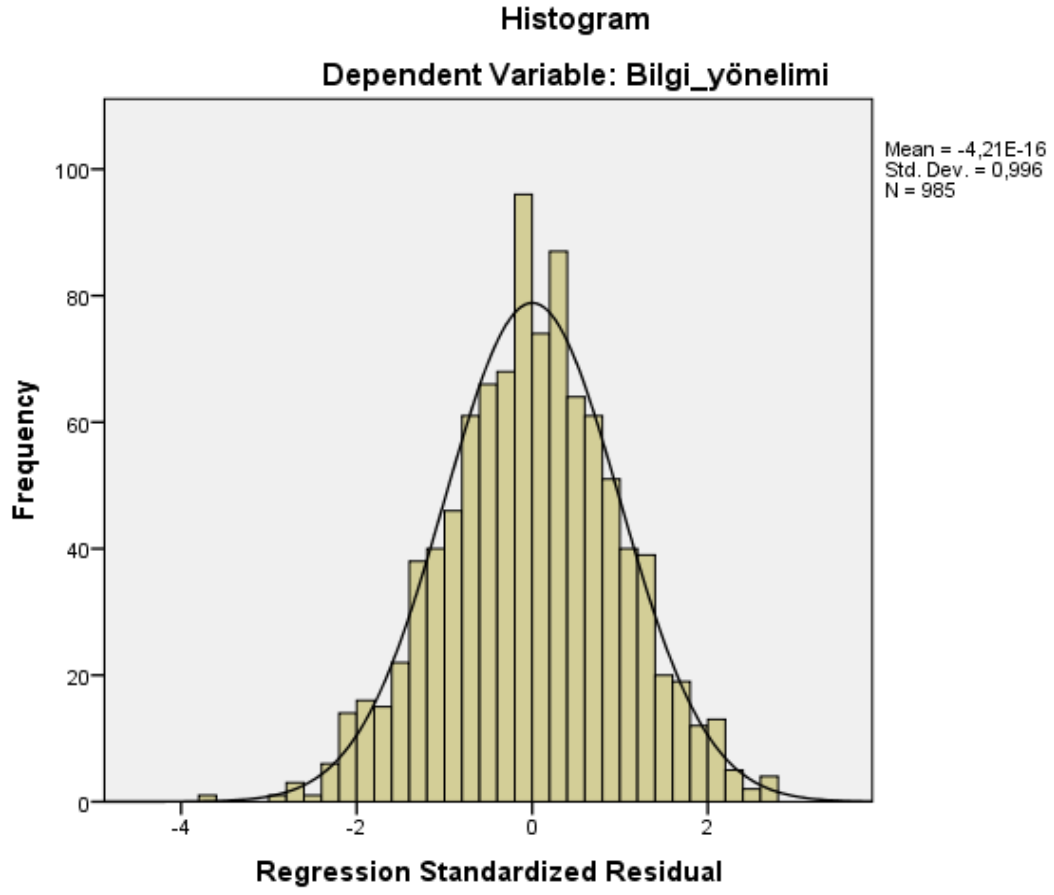
3.4 Verilerin Toplanması

Veri toplama araçlarının hazırlanmasının ardından çalışmanın yürütülebilmesi için ilgili enstitülerden gerekli uygulama izinleri alınmıştır. Veri toplama araçları 2016-2017 Öğretim Yılı Güz ve Bahar Döneminde uygulanmıştır. Katılımcılara gerekli açıklamalar yapıldıktan sonra veri toplama araçları, gönüllü olan öğrencilere uygulanmıştır. Araştırmacı tarafından, veri toplama araçları cevaplandırılırken içten verilecek yanıtların araştırmanın sonuçları açısından oldukça önem taşıdığı paylaşılmıştır. Uygulamalar yaklaşık olarak 20-25 dakika sürmüştür.

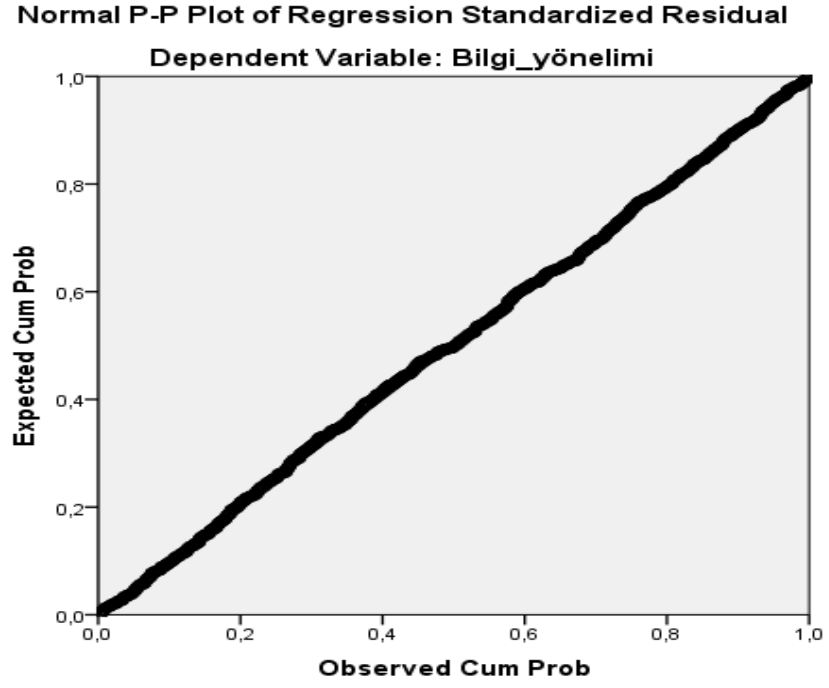
3.5 Verilerin Analizi

Araştırmada bağlanma stillerinin alt boyutlarının kimlik stillerini yordayıp yordamadığı hiyerarşik regresyon analizi ve çoklu regresyon analizi ile belirlenmiştir. Bağlanma stilleri ve kimlik stillerinde cinsiyete göre anlamlı fark olup olmadığını test etmek için t testi kullanılmıştır. Araştırmada anlamlılık düzeyi 0.05 kabul edilmiştir.

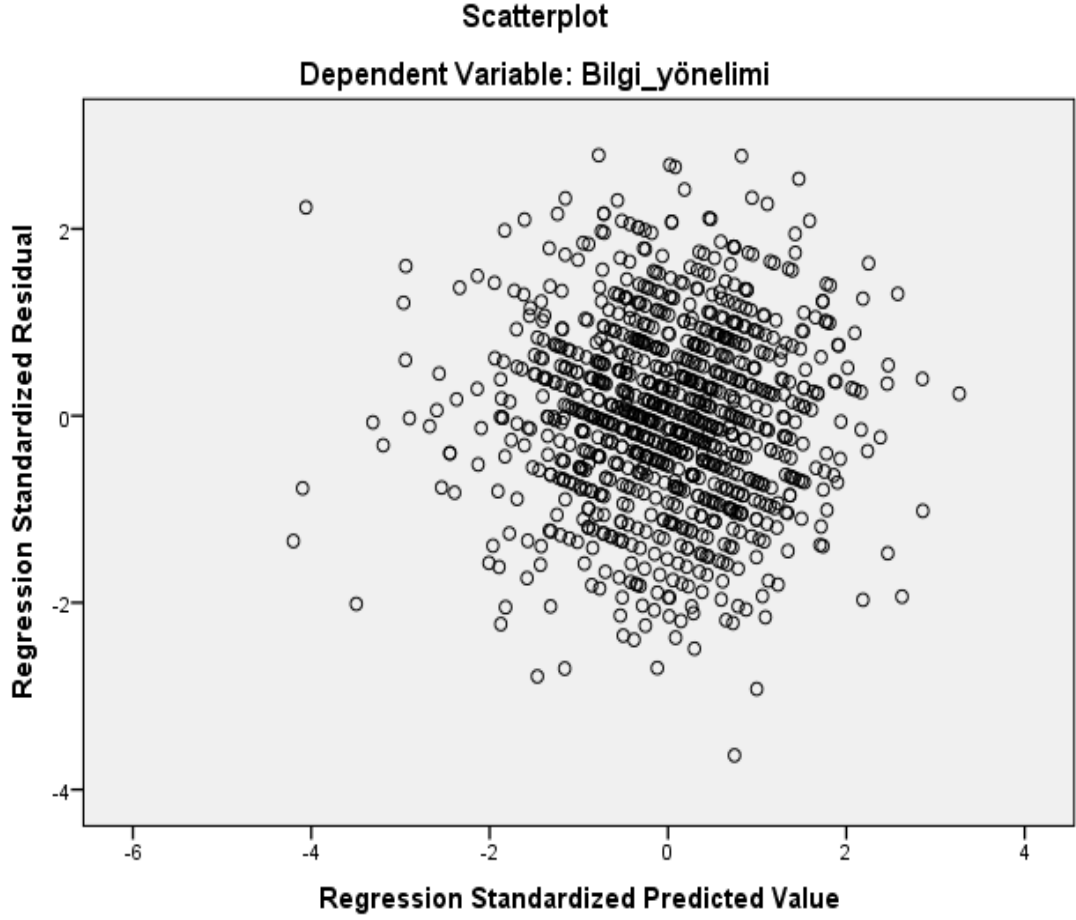
Bilgi yönelimi toplam puanları için yapılan regresyon analizinin varsayımlarını test etmek amacıyla normallik, çarpıklık ve basıklık katsayıları, sabit varyans, otokorelasyon, çoklu bağlantı katsayıları incelenmiştir. Değişkenlerin dağılımına yönelik normallik katsayılarını göstermek için standardize edilmiş artıkların (rezidüellerin) histogramı ve normal olasılık grafiği kullanılmıştır. Standardize edilmiş artıkların histogramı normal bir dağılım göstermektedir. Normal olasılık grafiği 45 derecelik bir çizgiyi göstererek normallik sayıltılarını karşılamaktadır. Sabit varyansı test etmek için regresyon artıklarının saçıntı grafiğine bakılmıştır (Şekil 3.3). Saçıntı grafiğine göre artıklar rastgele ve dengeli bir şekilde dağılarak sabit varyans sayıltısını karşılamaktadır.

Şekil 3.1 Standardize Edilmiş Artıkların (Rezidüellerin) Histogramı (Bağımlı Değişken= Bilgi Yönelimi Puanları)

Şekil 3.2 Normal Olasılık Grafiği (Bağımlı Değişken= Bilgi Yönelimi Toplam Puanları)

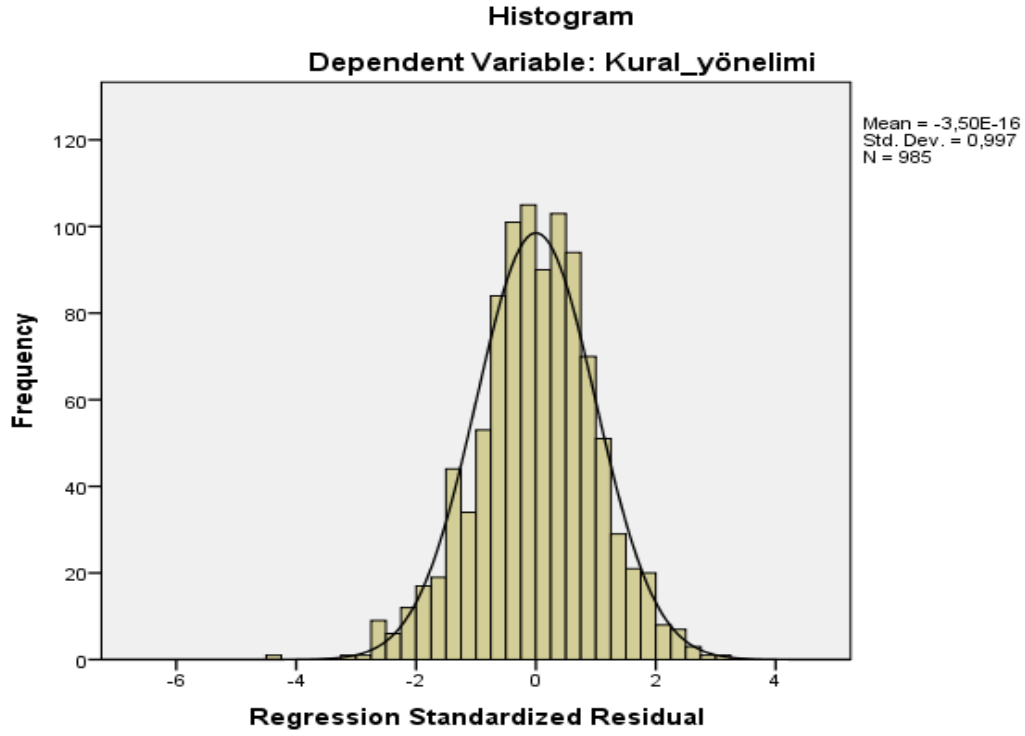

Şekil 3.3 Regresyon Modeli İçin Artıkların (Rezidüellerin) Saçını (Skatter) Grafiği (Bağımlı Değişken=Bilgi Yönelimi Toplam Puanları)

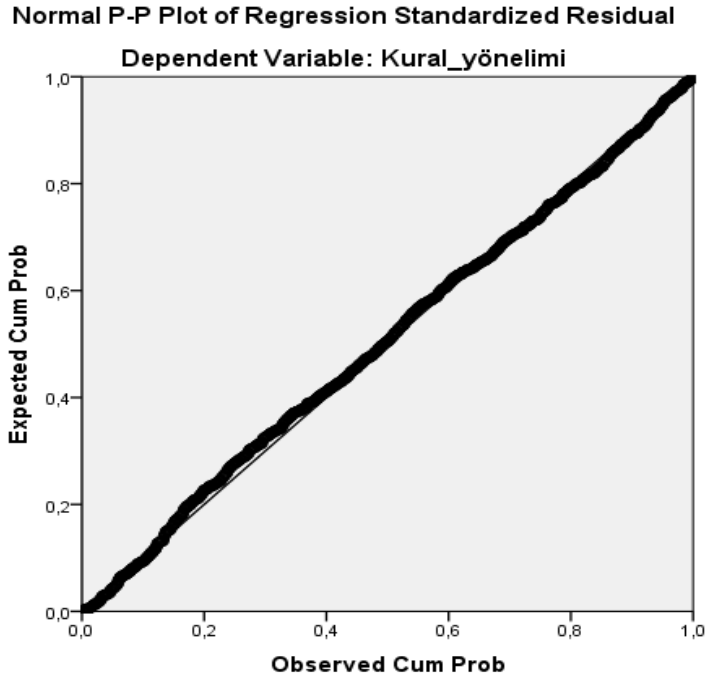
Regresyon modelinde otokorelasyonun olup olmadığını test etmek için Durbin-Watson test istatistiğine bakılmıştır. Otokorelasyonun sağlanması için Durbin- Watson değerinin 1.5 ile 2.5 arasında olması gerekmektedir (Field, 2005). Regresyon değerinde elde edilen değerin 1.5 olması otokorelasyonun olmadığı sayılığını karşılamaktadır. Ayrıca çoklu bağlantı olup olmadığı sayılına da bakılmıştır ve değişkenler arası korelasyon katsayıları incelendiğinde (Tablo 4.5), korelasyon matrisinde hiçbir korelasyon katsayısının .80'den büyük olmadığı görülmüştür. Ayrıca Varyans Enflasyon Faktörü (VIF) ve Tolerans değerlerine de bakılmıştır. Hesaplanan değerlerin hiçbirinde değer Varyans Enflasyon Faktörü 4'ten yüksek ve tolerans değeri .20'den düşük değildir (Field, 2005). Bu sonuçlar, Varyans Enflasyon Faktörü ve Tolerans değerlerinin kabul edilebilir olduğunu gösterir. Bu bulgular çoklu bağlantının olmadığı varsayımını sağlamaktadır.

Kural yönelimi toplam puanları için yapılan regresyon analizinin varsayımlarını test etmek amacıyla normallik, çarpıklık ve basıklık katsayıları, sabit varyans, otokorelasyon, çoklu bağlantı katsayıları incelenmiştir. Değişkenlerin dağılımına yönelik normallik

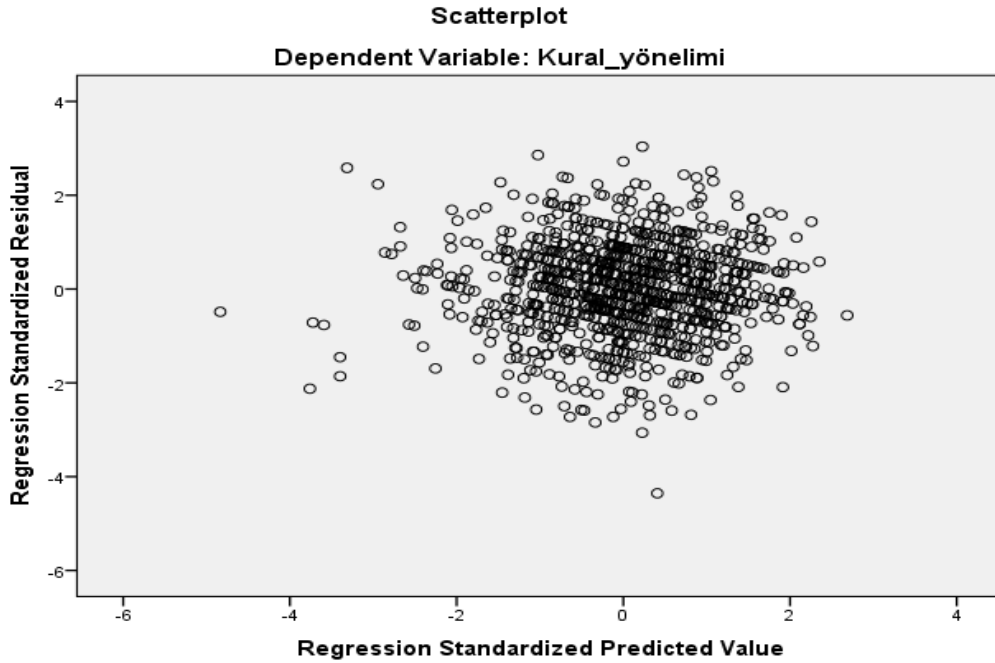
katsayılarını göstermek için standardize edilmiş artıkların (rezidüellerin) histogramı ve normal olasılık grafiği kullanılmıştır. Standardize edilmiş artıkların histogramı normal bir dağılım göstermektedir. Normal olasılık grafiği 45 derecelik bir çizgiyi göstererek normallik sayıltılarını karşılamaktadır. Sabit varyansı test etmek için regresyon artıklarının saçını grafiğine bakılmıştır (Şekil 3.6). Saçını grafiğine göre artıklar rastgele ve dengeli bir şekilde dağılarak sabit varyans sayıltısını karşılamaktadır.

Şekil 3.4 Standardize Edilmiş Artıkların (Rezidüellerin) Histogramı (Bağımlı Değişken= Kural Yönelimi Puanları)

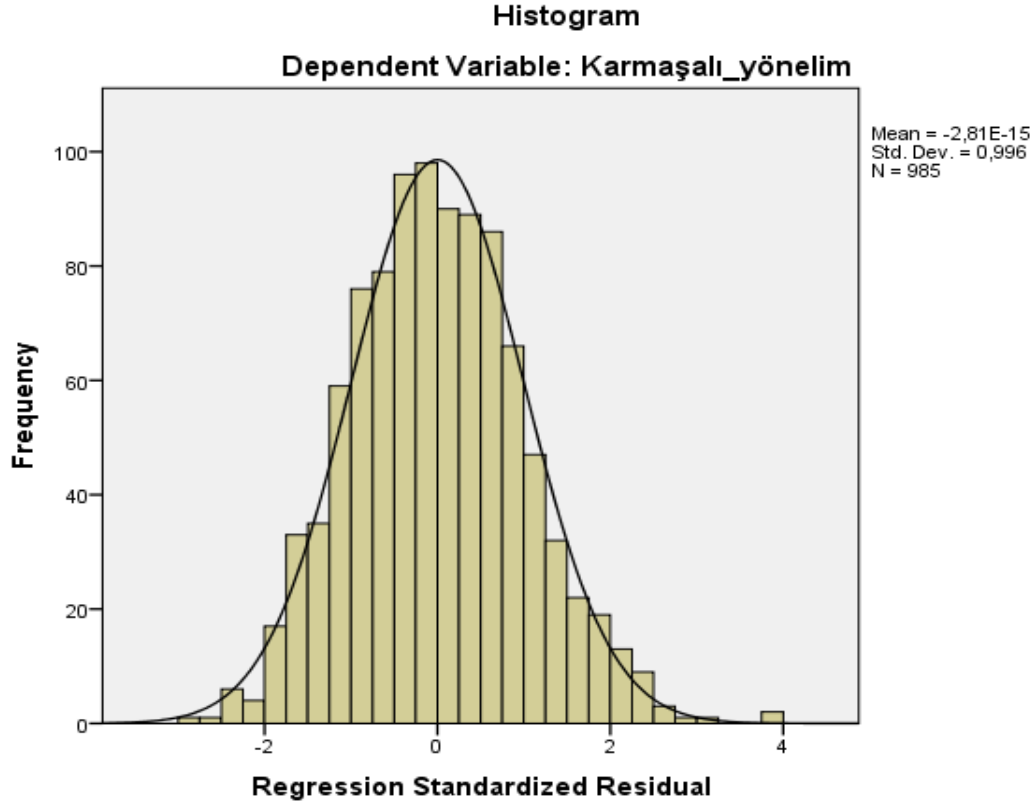
Şekil 3.5 Normal Olasılık Grafiği (Bağımlı Değişken= Kural Yönelimi Toplam Puanları)

Şekil 3.6 Regresyon Modeli İçin Artıkların (Rezidüellerin) Saçını (Skatter) Grafiği (Bağımlı Değişken=Kural Yönelimi Toplam Puanları)

Regresyon modelinde otokorelasyonun olup olmadığını test etmek için Durbin-Watson test istatistiğine bakılmıştır. Otokorelasyonun sağlanması için Durbin-Watson değerinin 1.5 ile 2.5 arasında olması gerekmektedir (Field, 2005). Regresyon değerinde elde edilen değerin 1.7 olması otokorelasyonun olmadığı sayıtlısını karşılamaktadır. Ayrıca çoklu bağlantı olup olmadığı sayıtlısına da bakılmıştır ve değişkenler arası korelasyon katsayıları incelendiğinde (Tablo 4.5), korelasyon matrisinde hiçbir korelasyon katsayısının .80'den büyük olmadığı görülmüştür. Ayrıca Varyans Enflasyon Faktörü (VIF) ve Tolerans değerlerine de bakılmıştır. Hesaplanan değerlerin hiçbirinde değer Varyans Enflasyon Faktörü 4'ten yüksek ve tolerans değeri .20'den düşük değildir (Field, 2005). Bu sonuçlar, Varyans Enflasyon Faktörü ve Tolerans değerlerinin kabul edilebilir olduğunu gösterir. Bu bulgular çoklu bağlantının olmadığı varsayımını sağlamaktadır.

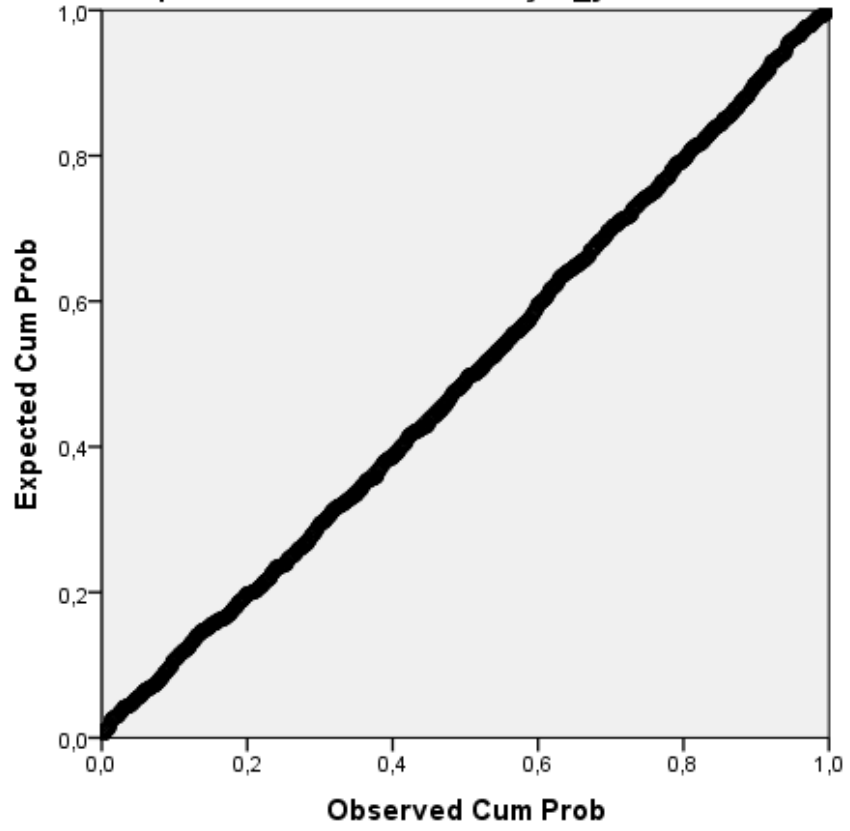
Karmaşalı yönelim puanları için yapılan regresyon analizinin varsayımlarını test etmek amacıyla normallik, çarpıklık ve basıklık katsayıları, sabit varyans, otokorelasyon, çoklu bağlantı katsayıları incelenmiştir. Değişkenlerin dağılımına yönelik normallik katsayılarını göstermek için standardize edilmiş artıkların (rezidüellerin) histogramı ve normal olasılık grafiği kullanılmıştır. Standardize edilmiş artıkların histogramı normal bir dağılım göstermektedir. Normal olasılık grafiği 45 derecelik bir çizgiyi göstererek normallik sayıtlılarını karşılamaktadır. Sabit varyansı test etmek için regresyon artıklarının saçını grafiğine bakılmıştır (Şekil 3.8). Saçını grafiğine göre artıklar rastgele ve dengeli bir şekilde dağılarak sabit varyans sayıtlısını karşılamaktadır.

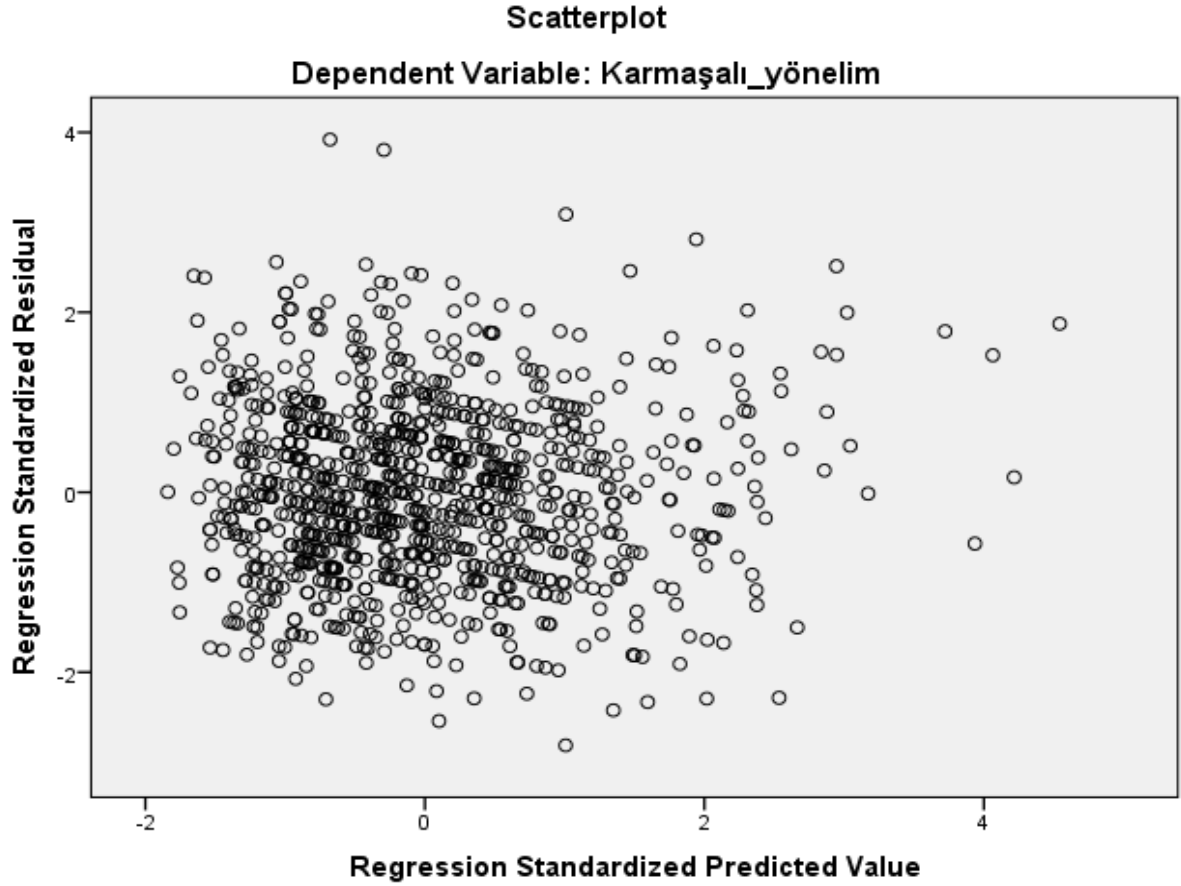
Şekil 3.7 Standardize Edilmiş Artıkların (Rezidüellerin) Histogramı (Bağımlı Değişken= Karmaşalı Yönelim Puanları)

Normal P-P Plot of Regression Standardized Residual

Dependent Variable: Karmaşalı_yönelim

Şekil 3.8 Normal Olasılık Grafiği (Bağımlı Değişken= Karmaşalı Yönelimi Toplam Puanları)

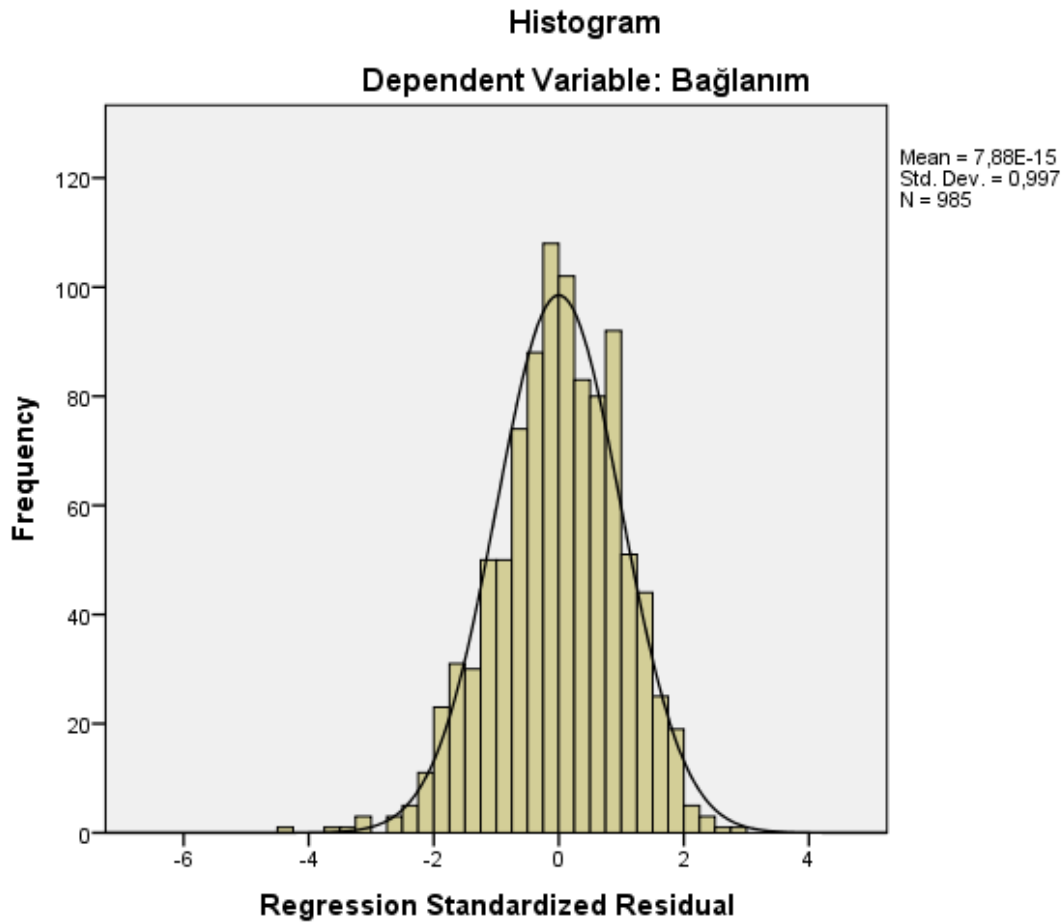

Şekil 3.9 Regresyon Modeli İçin Artıkların (Rezidüellerin) Saçını (Skatter) Grafiği (Bağımlı Değişken=Karmaşalı Yönelim Toplam Puanları)

Regresyon modelinde otokorelasyonun olup olmadığını test etmek için Durbin-Watson test istatistiğine bakılmıştır. Otokorelasyonun sağlanması için Durbin- Watson değerinin 1.5 ile 2.5 arasında olması gerekmektedir (Field, 2005). Regresyon değerinde elde edilen değerin 1.6 olması otokorelasyonun olmadığı sayılığını karşılamaktadır. Ayrıca çoklu bağlantı olup olmadığı sayılına da bakılmıştır ve değişkenler arası korelasyon katsayıları incelendiğinde (Tablo 4.5), korelasyon matrisinde hiçbir korelasyon katsayısının .80'den büyük olmadığı görülmüştür. Ayrıca Varyans Enflasyon Faktörü (VIF) ve Tolerans değerlerine de bakılmıştır. Hesaplanan değerlerin hiçbirinde değer Varyans Enflasyon Faktörü 4'ten yüksek ve tolerans değeri .20'den yüksek değildir (Field, 2005). Bu sonuçlar, Varyans Enflasyon Faktörü ve Tolerans değerlerinin kabul edilebilir olduğunu gösterir. Bu bulgular çoklu bağlantının olmadığı varsayımını sağlamaktadır.

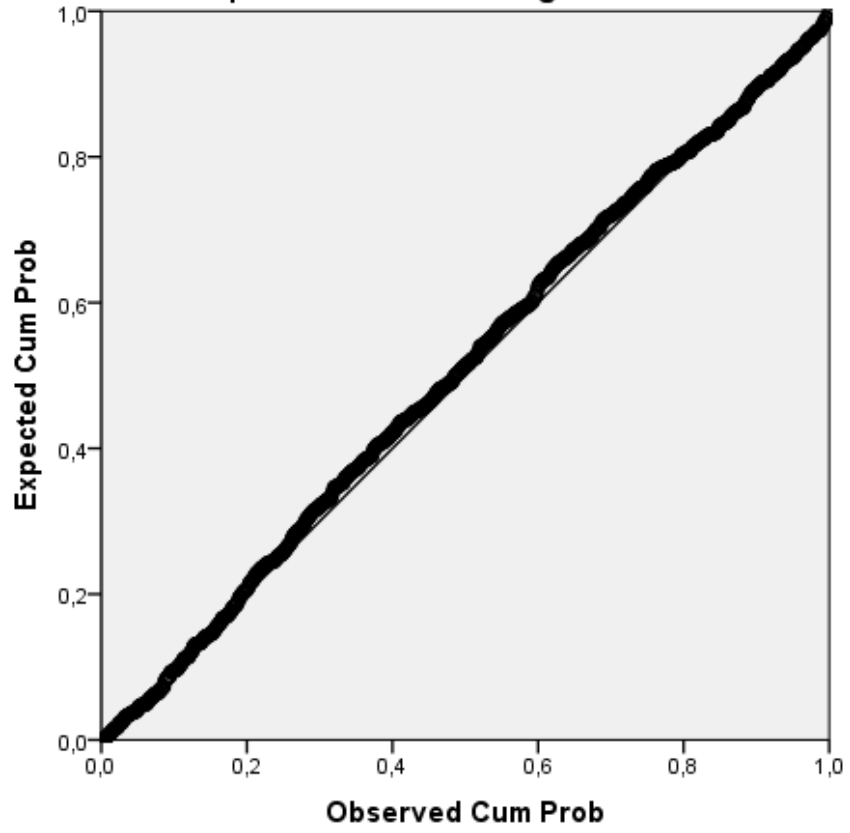
Bağlanım puanları için yapılan regresyon analizinin varsayımlarını test etmek amacıyla normallik, çarpıklık ve basıklık katsayıları, sabit varyans, otokorelasyon, çoklu bağlantı katsayıları incelenmiştir. Değişkenlerin dağılımına yönelik normallik katsayılarını

göstermek için standardize edilmiş artıkların (rezidüellerin) histogramı ve normal olasılık grafiği kullanılmıştır. Standardize edilmiş artıkların histogramı normal bir dağılım göstermektedir. Normal olasılık grafiği 45 derecelik bir çizgiyi göstererek normallik sayıltılarını karşılamaktadır. Sabit varyansı test etmek için regresyon artıklarının saçını grafiğine bakılmıştır (Şekil 3.12). Saçını grafiğine göre artıklar rastgele ve dengeli bir şekilde dağılarak sabit varyans sayıltısını karşılamaktadır.

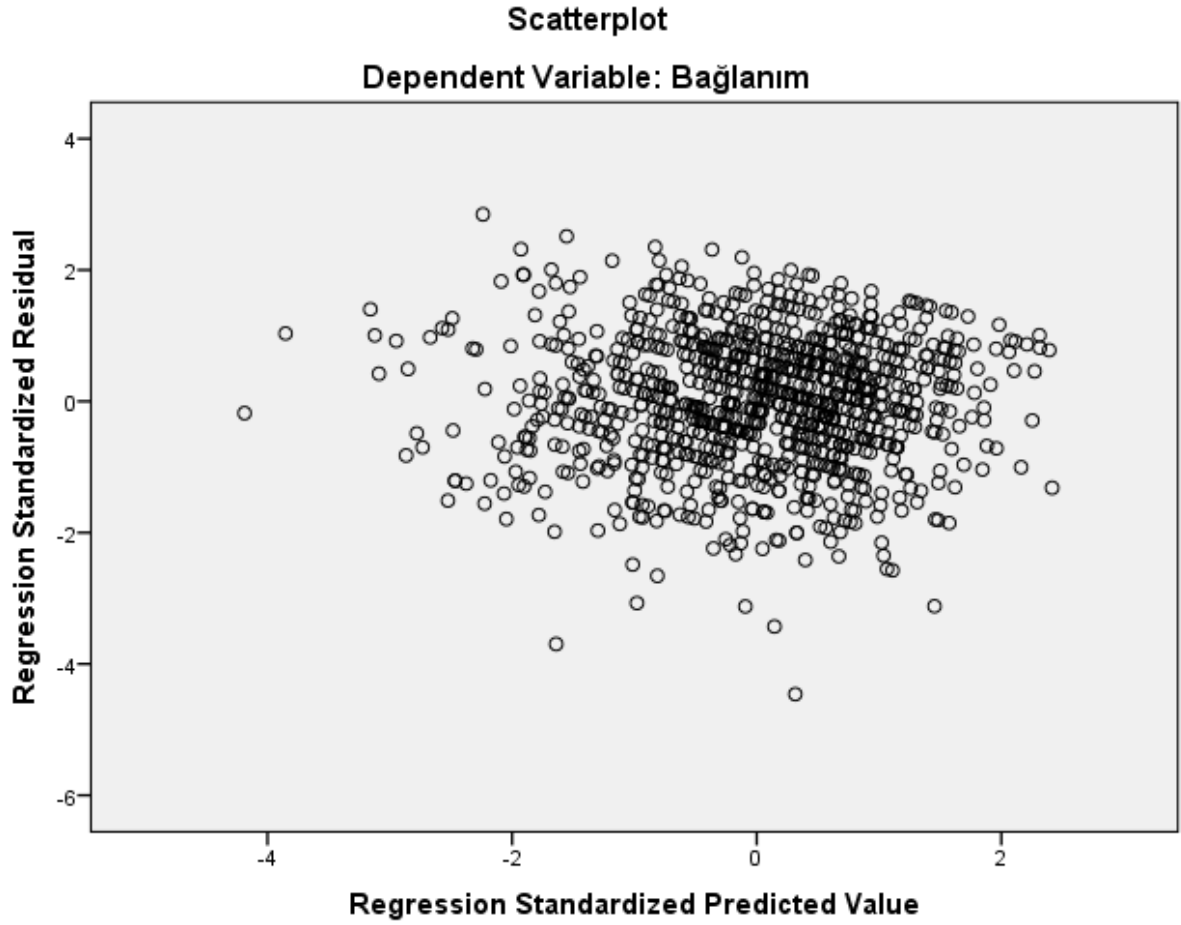

Şekil 3.10 Standardize Edilmiş Artıkların (Rezidüellerin) Histogramı (Bağımlı Değişken= Bağlanım Puanları)

Normal P-P Plot of Regression Standardized Residual
Dependent Variable: Bağlanım

Şekil 3.11 Normal Olasılık Grafiği (Bağımlı Değişken= Bağlanım Toplam Puanları)

Şekil 3.12 Regresyon Modeli İçin Artıkların (Rezidüellerin) Saçıntı (Skatter) Grafiği (Bağımlı Değişken=Bağlanım Toplam Puanları)

Regresyon modelinde otokorelasyonun olup olmadığını test etmek için Durbin-Watson test istatistiğine bakılmıştır. Otokorelasyonun sağlanması için Durbin- Watson değerinin 1.5 ile 2.5 arasında olması gerekmektedir (Field, 2005). Regresyon değerinde eldeki değerin 1.5 olması otokorelasyonun olmadığı sayılışını karşılamaktadır. Ayrıca çoklu bağlantı olup olmadığı sayılışına da bakılmıştır ve değişkenler arası korelasyon katsayıları incelendiğinde (Tablo 4.5), korelasyon matrisinde hiçbir korelasyon katsayısının .80'den büyük olmadığı görülmüştür. Ayrıca Varyans Enflasyon Faktörü (VIF) ve Tolerans değerlerine de bakılmıştır. Hesaplanan değerlerin hiçbirinde değer Varyans Enflasyon Faktörü 4'ten yüksek ve tolerans değeri .20'den düşük değildir (Field, 2005). Bu sonuçlar, Varyans Enflasyon Faktörü ve Tolerans değerlerinin kabul edilebilir olduğunu gösterir. Bu bulgular çoklu bağlantının olmadığı varsayımını sağlamaktadır.

IV. BULGULAR

Bu bölümde bağımlı ve bağımsız değişkenlere yönelik betimsel istatistikler, korelasyon analizi, hiyerarşik regresyon analizi ve çoklu regresyon analizi sonuçları yer almaktadır.

4.1 Katılımcıların Cinsiyete Göre Bağlanma Stilleri ve Kimlik Stilleri Puanları

Öğrencilerin bağlanma stilleri ve kimlik stilleri puanlarında cinsiyete göre farklılık olup olmadığını incelemek için yapılan t testi sonuçları Tablo 4.1’de sunulmaktadır.

Tablo 4.1 Bağlanma Stilleri ve Kimlik Stilleri Puanlarının Cinsiyete Göre T Testi Sonuçları

Değişken	Cinsiyet	N	X	SS	Sd	T	P
Olumlu anne	Kadın	634	23.68	4.03	983	5.15	.000*
	Erkek	351	22.29	4.06			
Olumlu baba	Kadın	634	22.09	4.87	983	2.74	.006*
	Erkek	351	21.20	4.85			
Olumlu kendilik	Kadın	634	31.40	4.24	645.01	2.56	.011*
	Erkek	351	30.60	4.85			
Olumsuz anne	Kadın	634	13.34	4.89	983	-2.41	.016*
	Erkek	351	14.13	5.01			
Olumsuz baba	Kadın	634	8.66	3.21	662.21	-3.71	.000*
	Erkek	351	9.51	3.56			
Olumsuz kendilik	Kadın	634	28.67	6.41	983	7.30	.000*
	Erkek	351	25.58	6.22			
Bilgi yönelimi	Kadın	634	39.23	5.18	983	-3.14	.002*
	Erkek	351	40.34	5.43			
Kural yönelimi	Kadın	634	29.72	5.07	666.53	.70	.484
	Erkek	351	29.47	5.58			
Karmaşalı yönelim	Kadın	634	26.88	6.26	983	-2.94	.003*
	Erkek	351	28.12	6.42			
Bağlanım	Kadın	634	38.83	5.69	983	.73	.465
	Erkek	351	38.55	6.14			

*<.05

Tablo 4.1’de sunulan bulgulara göre katılımcıların olumlu anne, olumlu baba, olumlu kendilik, olumsuz anne, olumsuz baba, olumsuz kendilik, bilgi yönelimi ve karmaşalı yönelim

puanlarında cinsiyet açısından farklılıklar olduğu görülmektedir. Buna göre kadın katılımcıların olumlu anne, olumlu baba, olumlu kendilik ve olumsuz kendilik puanları erkek katılımcılara göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Diğer yandan, erkek katılımcıların olumsuz anne, olumsuz baba, bilgi yönelimi ve karmaşalı yönelim puanları kadın katılımcılara göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

4.2 Katılımcıların Bilgi Yönelimi Puanlarını Yordayan Değişkenlere İlişkin Bulgular

Öğrencilerin bilgi yönelimi puanları ile yordayıcı değişkenler arasındaki ilişkileri saptamak için hiyerarşik regresyon analizi öncesinde korelasyon analizi yapılmıştır. Tablo 4.2’de değişkenlerin ortalamaları, standart sapmaları ve hesaplanan korelasyon katsayıları verilmiştir.

Tablo 4.2 Öğrencilerin Bilgi Yönelimi Puanları ile Yordayıcı Değişkenler Arasındaki Korelasyonlar, Değişkenlerin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Değişkenler	X	SS	1	2	3	4	5	6	7
1.Bilgi yönelimi	39.62	5.29							
2.Cinsiyet	--	--	.10*						
3.Olumlu anne	23.28	4.09	.18*	-.16*					
4.Olumlu baba	21.78	4.88	.13*	-.09*	.31*				
5.Olumlu kendilik	31.11	4.48	.28*	-.09*	.34*	.28*			
6.Olumsuz anne	13.62	4.95	.01	.08*	-.35*	-.19*	-.14*		
7.Olumsuz baba	8.96	3.36	.03	.12*	-.13*	-.43*	-.12*	.44*	
8.Olumsuz kendilik	27.57	6.51	.11*	-.23*	.19*	.07*	-.08*	.24*	.19

* $p < .05$

Tablo 4.2’de görüldüğü üzere öğrencilerin bilgi yönelimi düzeylerinin cinsiyet ile ($r = .10$, $p = .001$) ile pozitif yönde bir ilişkide olduğu saptanmıştır. Buna ek olarak, öğrencilerin bilgi yönelimi düzeylerinin olumlu anne ($r = .18$, $p = .000$), olumlu baba ($r = .13$, $p = .000$), olumlu kendilik ($r = .28$, $p = .000$) ve olumsuz kendilik ($r = .11$, $p = .000$) ile pozitif ilişkisinin olduğu bulunmuştur.

Öğrencilerin bilgi yönelimi puanlarını yordayan değişkenleri belirlemek amacıyla hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Cinsiyet ilk modelde; olumlu anne, olumlu baba, olumlu kendilik, olumsuz anne, olumsuz baba, olumsuz kendilikten oluşan bağlanma stilleri ikinci modelde analize girilmiştir (Tablo 4.3).

Tablo 4.3 Öğrencilerin Bilgi Yönelimi Kimlik Stilini Yordayan Değişkenler

	B	T	Kısmi R ²	R	R ²	R ² _{Değ}	F
Model 1				.100	.010	.010	9.914*
Cinsiyet	.100	3.149	0.01*				
Model 2				.358	.128	.118	22.093*
Olumlu anne	.122	2.596	.006*				
Olumlu baba	.059	1.535	.240				
Olumlu kendilik	.309	7.962	.061*				
Olumsuz anne	.031	.787	.000				
Olumsuz baba	.060	1.015	.001				
Olumsuz kendilik	.106	3.843	.014*				

*Model 1 için: $R^2_{düzeltmiş} = .009$; Model 2 için $R^2_{düzeltmiş} = .122$, * $p < .05$

Tablo 4.3'te sunulan analiz sonuçlarına göre, birinci modelde girilen cinsiyetin bilgi yönelimi puanlarını anlamlı bir şekilde yordadığı [$F(1, 983) = 9.914$, $p = .002$, $R^2_{düzeltmiş} = .009$] ve bilgi yönelimi puanlarındaki varyansın %1'ini açıkladığı görülmüştür.

İkinci modelde yer alan bağlanma stillerinin bilgi yönelimi puanlarını anlamlı biçimde yordadığı [$F(6,977)=22.093$, $P=.000$, $R^2_{düzeltmiş} = .128$] ve bilgi yönelimi puanlarındaki varyansın %11.8'ini açıkladığı görülmüştür. Bağlanma stillerinin alt boyutları arasında olumlu anne ($\beta = 0.094$), olumlu kendilik ($\beta = .262$) ve olumsuz kendilik ($\beta = .130$) puanlarının bilgi yönelimini anlamlı bir şekilde yordadığı bulunmuştur.

4.3 Katılımcıların Kural Yönelimi Puanlarını Yordayan Değişkenlere İlişkin Bulgular

Öğrencilerin kural yönelimi puanları ile yordayıcı değişkenler arasındaki ilişkileri saptamak için çoklu regresyon analizi öncesinde korelasyon analizi yapılmıştır. Tablo 4.4'te değişkenlerin ortalamaları, standart sapmaları ve hesaplanan korelasyon katsayıları verilmiştir.

Tablo 4.4 Öğrencilerin Kural Yönelimi Puanları ile Yordayıcı Değişkenler Arasındaki Korelasyonlar, Değişkenlerin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Değişkenler	X	SS	1	2	3	4	5	6
1.Kural yönelimi	29.63	5.26						
3.Olumlu anne	23.18	4.09	.267*					
4.Olumlu baba	21.78	4.88	.216*	.314*				
5.Olumlu kendilik	31.11	4.48	.252*	.338*	.276*			
6.Olumsuz anne	13.62	4.95	-.08*	-.347*	-.19*	-.142*		
7.Olumsuz baba	8.96	3.36	-.048	-.128*	-.43*	-.189*	-.14*	
8.Olumsuz kendilik	27.57	6.51	.159*	.186*	.066*	-.078*	.237*	.186*

* $p < .05$

Tablo 4.4'te öğrencilerin kural yönelimi düzeylerinin olumsuz anne ($r = -.81$, $p = .005$) ile negatif, olumlu anne ($r = .267$, $p = .000$), olumlu baba ($r = .216$, $p = .000$), olumlu kendilik ($r = .252$, $p = .000$) ve olumsuz kendilik ($r = .159$, $p = .000$) pozitif bir ilişkisinin olduğu bulunmuştur.

Öğrencilerin kural yönelimi puanlarını yordayan değişkenleri belirlemek amacıyla çoklu regresyon analizi yapılmıştır. T testi sonuçlarına göre kural yöneliminde cinsiyete göre anlamlı farklılık olmadığı için cinsiyet analize dahil edilmemiştir (Tablo 4.5).

Tablo 4.5 Öğrencilerin Kural Yönelimi Kimlik Stilini Yordayan Değişkenler

	B	T	Kısmi R^2	R	R^2	F
				.363	.132	24.767*
Olumlu anne	.132	3.659	.013*			
Olumlu baba	.121	3.416	.011*			
Olumlu kendilik	.184	5.622	.031*			
Olumsuz anne	-.034	-.923	-.009			
Olumsuz baba	.031	.834	.000			
Olumsuz kendilik	.143	4.370	.019*			

*Model 1 için: $R^2_{düzeltilmiş} = .127$, * $p < .05$

Tablo 4.5'te sunulan analiz sonuçlarına göre, bağlanma stilleri alt boyutlarından olumlu anne ($\beta = .170$), olumlu baba ($\beta = .131$), olumlu kendilik ($\beta = .216$) ve olumsuz kendilik ($\beta = .116$) puanlarının kural yönelimi puanlarını anlamlı düzeyde yordadığı [$F(6,978)=24.767$, $p=.000$, $R^2_{düzeltilmiş} = .127$] ve kural yönelimi puanlarındaki varyansın %13.2'sini açıkladığı görülmüştür.

4.4 Katılımcıların Karmaşalı Yönelim Puanlarını Yordayan Değişkenlere İlişkin Bulgular

Öğrencilerin karmaşalı yönelim puanları ile yordayıcı değişkenler arasındaki ilişkileri saptamak için hiyerarşik regresyon analizi öncesinde korelasyon analizi yapılmıştır. Tablo 4.6'da değişkenlerin ortalamaları, standart sapmaları ve hesaplanan korelasyon katsayıları verilmiştir.

Tablo 4.6 Öğrencilerin Karmaşalı Yönelim Puanları ile Yordayıcı Değişkenler Arasındaki Korelasyonlar, Değişkenlerin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Değişkenler	X	SS	1	2	3	4	5	6	7
1.Karmaşalı yönelim	27.32	6.34							
2.Cinsiyet	--	--	.093*						
3.Olumlu anne	23.18	4.09	-.048	-.162					
4.Olumlu baba	21.78	4.88	-.049	-.087	.314*				
5.Olumlu kendilik	31.11	4.48	-.05*	-.085	.338*	.276*			
6.Olumsuz anne	13.62	4.95	.252*	.077	-.35*	-.189*	-.14*		
7.Olumsuz baba	8.96	3.36	.201*	.121	-.13*	-.433*	-.11*	.441*	
8.Olumsuz kendilik	27.57	6.51	.075*	-.23	.186*	.066*	-.08*	.237*	.186*

* $p < .05$

Tablo 4.6'da görüldüğü gibi öğrencilerin karmaşalı yönelim düzeylerinin cinsiyet ile ($r = .09$, $p = .002$) ile pozitif yönde bir ilişkide olduğu saptanmıştır. Buna ek olarak, öğrencilerin karmaşalı yönelim düzeylerinin olumlu kendilik ($r = -.05$, $p = .041$) ile negatif bir ilişkinin, olumsuz anne ($r = .25$, $p = .000$), olumsuz baba ($r = .20$, $p = .000$) ve olumsuz kendilik ($r = .07$, $p = .009$) ile pozitif bir ilişkisinin olduğu bulunmuştur.

Öğrencilerin karmaşalı yönelim puanlarını yordayan değişkenleri belirlemek amacıyla hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Cinsiyet ilk modelde; olumlu anne, olumlu baba, olumlu kendilik, olumsuz anne, olumsuz baba, olumsuz kendilik ikinci modelde analize girilmiştir (Tablo 4.7).

Tablo 4.7 Öğrencilerin Karmaşalı Yönelim Kimlik Stilini Yordayan Değişkenler

	B	T	Kısmi R ²	R	R ²	R ² _{Değ}	F
Model 1				.093	.009	.009	8.654*
Cinsiyet	.093	2.942	.093*				
Model 2				.287	.082	.073	13.017*
Olumlu anne	.051	1.379	.044				
Olumlu baba	.042	1.154	.037				
Olumlu kendilik	-.034	-1.013	-.032				
Olumsuz anne	.215	5.702	.179*				
Olumsuz baba	.117	3.069	.098*				
Olumsuz kendilik	.004	.107	.003				

*Model 1 için: $R^2_{düzeltmiş} = .008$, Model 2 için $R^2_{düzeltmiş} = .076$, * $p < .05$

Tablo 4.7’de sunulan analiz sonuçlarına göre, birinci modelde girilen cinsiyetin karmaşalı yönelim puanlarını anlamlı düzeyde yordadığı [$F(1,983)=8.654$, $p=.003$, $R^2_{düzeltmiş} = .008$] ve karmaşalı yönelim puanlarındaki varyansın %0.9’unu açıkladığı görülmüştür.

İkinci modelde yer alan olumsuz anne ve olumsuz baba puanlarının karmaşalı yönelim puanlarını anlamlı düzeyde yordadığı [$F(6,977)=13,017$, $P=.000$, $R^2_{düzeltmiş} = .82$] ve karmaşalı yönelim puanlarındaki varyansın %7.3’ünü açıkladığı görülmüştür. Bağlanma stillerinin alt boyutları arasında olumsuz anne ($\beta = .275$) ve olumsuz baba ($\beta = .221$) puanlarının karmaşalı yönelim puanlarını anlamlı bir şekilde yordadığı bulunmuştur.

4.5 Katılımcıların Bağlanım Puanlarını Yordayan Değişkenlere İlişkin Bulgular

Öğrencilerin bağlanım puanları ile yordayıcı değişkenler arasındaki ilişkileri saptamak için çoklu regresyon analizi öncesinde korelasyon analizi yapılmıştır. Tablo 4.8’de

değişkenlerin ortalamaları, standart sapmaları ve hesaplanan korelasyon katsayıları verilmiştir.

Tablo 4.8 Öğrencilerin Bağlanım Puanları ile Yordayıcı Değişkenler Arasındaki Korelasyonlar, Değişkenlerin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Değişkenler	X	SS	1	2	3	4	5	6
1.Bağlanım	38.73	5.85						
3.Olumlu anne	23.18	4.09	.212*					
4.Olumlu baba	21.78	4.88	.176*	.314*				
5.Olumlu kendilik	31.11	4.48	.363*	.338*	.276*			
6.Olumsuz anne	13.62	4.95	-.28*	-.347*	-.19*	-.142*		
7.Olumsuz baba	8.96	3.36	-.184*	-.128*	-.43*	-.115*	.441*	
8.Olumsuz kendilik	27.57	6.51	-.130*	.186*	.066*	-.08*	.24*	.19*

* $p < .05$

Tablo 4.8’de görüldüğü gibi öğrencilerin bağlanım düzeylerinin olumsuz anne ($r = -.28$, $p = .000$), olumsuz baba ($r = -.18$, $p = .000$) ve olumsuz kendilik ($r = .07$, $p = .000$) ile negatif bir ilişkinin, olumlu anne ($r = .21$, $p = .000$), olumlu baba ($r = .18$, $p = .000$) ve olumlu kendilik ($r = .36$, $p = .000$) ile pozitif bir ilişkisinin olduğu bulunmuştur.

Öğrencilerin bağlanım puanlarını yordayan değişkenleri belirlemek amacıyla çoklu regresyon analizi yapılmıştır. T testi sonuçlarında bağlanım puanlarında cinsiyete göre anlamlı farklılık olmadığı için cinsiyet analize dahil edilmemiştir (Tablo 4.9).

Tablo 4.9 Öğrencilerde Bağlanımı Yordayan Değişkenler

	B	T	Kısmi R ²	R	R ²	R ² _{Değ}
Model 1				.439	.193	39.019*
Olumlu anne	.042	1.196	.038			
Olumlu baba	.032	.935	.030			
Olumlu kendilik	.305	9.669	.295*			
Olumsuz anne	-.188	-5.329	-.168*			
Olumsuz baba	-.035	-.981	-.031			
Olumsuz kendilik	-.065	-2.065	-.066*			

*Model 1 için: $R^2_{düzeltmiş} = .188$, * $p < .05$

Tablo 4.9'da sunulan analiz sonuçlarına göre, bağlanma stilleri alt boyutlarından olumlu kendilik ($\beta = .398$), olumsuz anne ($\beta = -.222$) ve olumsuz kendilik ($\beta = -.059$) puanlarının bağlanım puanlarını anlamlı şekilde yordadığı [$F(6,978)=39,019$, $P=.000$, $R^2_{düzeltmiş} = .188$] ve bağlanım puanlarındaki varyansın % 19.3'ünü açıkladığı görülmüştür.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırma sonucunda elde edilen bulgular alan yazında yer alan diğer araştırma bulguları ışığında tartışılmıştır. Ayrıca bu bölümde çalışmanın sonuçlarından yola çıkılarak çeşitli önerilere yer verilmiştir.

5.1 Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmada, öncelikle üniversite öğrencilerinin bağlanma stillerinin kimlik stillerini anlamlı bir şekilde yordayıp yordamadığı incelenmiştir. Çalışmada ayrıca, bağlanma stilleri ve kimlik stillerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı da incelenmiştir. Çalışmadan elde edilen bulgular ışığında sonuçlar beş ana başlık altında gruplandırılmıştır. Bunlar; cinsiyete göre bağlanma stilleri ve kimlik stilleri puanlarındaki farklılıklara ilişkin sonuçlar, kimlik stillerinin alt boyutları olarak bilgi yönelimi puanlarına ilişkin sonuçlar, kural yönelimi puanlarına ilişkin sonuçlar, karmaşalı yönelim puanlarına ilişkin sonuçlar ve bağlanım puanlarına ilişkin sonuçlardır.

5.1.1 Cinsiyete Göre Bağlanma Stilleri ve Kimlik Stilleri Puanlarına İlişkin Sonuçlar

Öğrencilerin bağlanma stilleri puanlarında cinsiyete göre farklılaşma olup olmadığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde olumlu anne, olumlu baba, olumlu kendilik, olumsuz anne, olumsuz baba ve olumsuz kendilik puanları açısından farklılıklar olduğu görülmüştür. Buna göre, kadın katılımcıların olumlu anne, olumlu baba, olumlu kendilik ve olumsuz kendilik puanları erkek katılımcılara göre anlamlı düzeyde daha yüksek iken erkek katılımcıların olumsuz anne ve olumsuz baba puanları kadın katılımcıların puanlarından daha yüksektir. Bu bulgular bağlanma stillerine ilişkin önceki bazı araştırma bulgularına ek kanıt sağlar niteliktedir. Örneğin, üstün yetenekli ergenler üzerinde yapılan bir çalışmada kız öğrencilerin güvenli bağlanma puanlarının erkek öğrencilerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu rapor edilmiştir (Aslan ve İmamoğlu, 2009). Okul öncesi dönemdeki çocukların annelerine bağlanma biçimleri ile sosyal yetkinlik ve duygu düzenleme becerileri arasındaki

ilişkinin incelendiği bir çalışmada annelerine güvensiz bağlanma biçiminin erkek çocuklarda daha fazla görüldüğü bulgulanmıştır (Ural, Güven, Sezer, Azkeskin ve Yılmaz, 2015).

Alan yazında mevcut araştırmanın bulguları ile çelişen bulgular da yer almaktadır. Karaşar'ın (2014) öğretmen adaylarında bağlanma stillerini cinsiyet açısından incelediği bir çalışmada, erkek öğrencilerin güvenli bağlanma stili ortalamalarının, kız öğrencilerin ortalamalarından daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bununla beraber kız öğrencilerin korkulu bağlanma stili puanlarının erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu durumun belirleyicisi olarak Türk kültürüne ilişkin yapının, kız ve erkek çocuklarına yönelik yetiştirilme tarzı ile bağlantılı olarak gelişmesi muhtemel görülmektedir. Yapılan bir çalışmada kızların demokratik anne-baba algısının ve erkeklerin de otoriter anne-baba algısının yüksek çıkmasının, ataerkil toplumlardaki bireylerin erkeğe daha fazla sorumluluk yüklemesi ile bağlantılı olarak kız ve erkek çocuklarına biçilen rollerle ilgili olabileceği tartışılmıştır (Yeşilkılıç, Çakır ve Dutar, 2018). Türkiye'de kız ve erkek çocuklarının yetiştirilmesi sırasında kızların daha temkinli olmaları ve erkek çocukların ise daha bağımsız olmaları yönünde desteklenmelerinin bu durumu açıklayabileceği düşünülmektedir. Buna benzer bir diğer çalışmada erkek ergenlerin güvenli bağlanma stili puan ortalamalarının kız ergenlerin puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur. Aynı çalışmada güvensiz bağlanmayı temsil ettiği düşünülen saplantılı, kayıtsız ve korkulu bağlanma stillerinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur (Karakuş, 2012). Bu bulguyla paralel olarak Erözkan (2004) ve Damarlı'nın (2006) çalışmaları gösterilebilir. Onlar da erkeklerin güvenli bağlanma stili puan ortalamalarının kızların puan ortalamalarından daha yüksek olduğunu bulmuştur. Bağlanma ile ilgili yapılan araştırmalara bakıldığında cinsiyet değişkeni açısından çelişkili sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Bazı araştırmacılar ebeveyne bağlanma stilinin kız çocuklarına oranla erkek çocuklarının davranışları üzerinde daha fazla etkisi olduğunu belirtirken (Aslan ve İmamoğlu, 2009; Boyacıoğlu ve Sümer, 2011), bazı araştırmacılar cinsiyet değişkeni açısından bu yönde bir farklılığın olmadığını bildirmektedir (Karakuş, 2012; Karaşar, 2014).

Mevcut araştırmanın bulguları incelendiğinde cinsiyet değişkeni açısından kadın katılımcıların erkek katılımcılara göre, daha güvenli bağlanma içerisinde oldukları gözlemlenmektedir. Güvenli bağlanmayı oluşturan olumlu anne, olumlu baba ve olumlu kendilik alt boyutu puanlarının kadın katılımcılarda erkek katılımcılara oranla daha yüksek düzeyde ve anlamlı bir farkın olması bu durumu desteklemektedir. Bununla birlikte güvensiz bağlanmanın olumsuz kendilik alt boyutunun kadın katılımcılarda yine erkek katılımcıların puanlarına göre daha yüksek düzeyde olması cinsiyet değişkeni açısından kadın katılımcıların

kendi benlikleri ile erkek katılımcılara oranla daha fazla ilgili olmaları ile açıklanabilir. Hem olumlu hem de olumsuz kendilik puanlarının kadın katılımcılarda daha yüksek ve anlamlı düzeyde çıkması bu görüşü desteklemektedir. Kişinin yaşamının erken dönemlerinde bakım veren ile arasında kurduğu bağ ve bunun sonucunda gelişen kendini ve diğerlerini algılama biçimine yönelik oluşturacağı şemaların önemi hiç kuşkusuz oldukça büyüktür. Bu bağlamda özellikle kadın katılımcıların kendini algılamaya yönelik girişimlerinde ve oluşturduğu şemalarında farklılık olması beklenebilir bir durumdur.

Mevcut araştırmanın bulgularına göre erkek katılımcıların olumsuz anne ve olumsuz baba algısının kadın katılımcılardan daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ebeveyne ilişkin algıların daha çok geçmişle ilgili olduğu düşünüldüğünde Türk kültüründe kız ve erkek çocuklarının yetiştirilme tarzında farklılıklar olduğunu ve özellikle bu farklılıkların ergenlik döneminde kız çocuklarına göre daha az baskı altında yetişen erkek çocuklarında anne baba tarafından risklere yönelik koruma ihtiyacı içerisinde belli düzeyde baskıcı tutumların uygulanmasının erkek ergenlerde olumsuz bir algı ile sonuçlanması ile açıklanabilir. Beliren yetişkinlik dönemi öncesinde ergenlik döneminde bulunan ergenlerin aileleri tarafından kısıtlanmalarından doğan bir yaklaşım ile özgürlüklerinin kısıtlanmasından doğan olumsuz bir algı içerisinde olarak bunu hatırlamaları olası gözükmektedir. Yapılan bir araştırmaya göre annelerin kaçınma düzeylerinin kabul içeren ana babalık boyutuyla; kaygı düzeylerinin de sıkı denetim boyutuyla ergenlik dönemindeki bireyde kaçınmacı bağlanmayı yordadığı ve ayrıca geleneksel baba rollerine uygun olarak babaların çocuk yetiştirmede aşırı düzeyde denetime başvurmaları ergenlerin hem bağlanma kaygısının hem de kaçınma davranışını arttırdığı gözlenmiştir (Güngör, 2000).

Bağlanma stillerine ilişkin cinsiyetler açısından yapılan değerlendirmelerde, kız çocuklarında olumsuz kendilik ve olumsuz diğerlerini içeren 'korkulu' bağlanma stiline erkekler oranla daha yüksek olduğu bulgulanmıştır. Türkiye'de kız ve erkek çocuklarının yetiştirilmesi sırasında kızların daha temkinli olmaları, erkek çocukların ise daha bağımsız olmaları yönünde desteklenmeleri söz konusudur (Erözkan, 2011; Erözkan ve Yılmaz, 2006; Karaşar, 2014; Saymaz, 2003 ve Yılmaz, 2007). Beliren yetişkinlik dönemindeki kadın katılımcıların kültürden kaynaklanan yetiştirilme tarzları neticesinde anne ve babaya ilişkin olumlu yönde bir algılama içerisinde buldukları düşünülürken erkek katılımcıların denetimden doğan olumsuz anne ve baba algılamalarına neden olduğu düşünülmektedir. Ebeveyne bağlanma stiline kız çocuklarına oranla erkek çocuklarının davranışları üzerinde daha fazla etkisi olduğu ve ebeveyne bağlanma stiline erkek çocukları açısından daha önemli olabileceği bulgusu da bu sonucu destekler niteliktedir (Şirvanlı Özen ve Aktan, 2010).

Öğrencilerin kimlik stilleri puanlarında cinsiyete göre farklılaşma olup olmadığına ilişkin sonuçlar incelendiğinde bilgi yönelimi ve karmaşalı yönelim puanları açısından farklılıklar olduğunu göstermiştir. Buna göre, erkek katılımcıların bilgi yönelimi ve karmaşalı yönelim puanlarının kadın katılımcıların puanlarından daha yüksek olduğu bulgulanmıştır. Bu bulgular alanyazında bulunan kimlik gelişimi ile ilgili bulguları destekler niteliktedir. Örneğin, Çakır ve Aydın (2005), cinsiyet açısından kız öğrencilerin başarılı kimlik statüsü puanlarının erkeklerden yüksek olduğunu ve erkeklerin bağımlı kimlik statüsü puanlarının yüksek olduğunu bulmuştur. Alanyazına bakıldığında özellikle Marcia'nın dört kimlik statüsünün cinsiyet değişkeni açısından değerlendirildiği pek çok çalışma bulunmaktadır (Ayten, 2012; Özcan ve Durukan; 2011). Söz konusu araştırmadaki bulgularda yer alan bilgi yönelimi kimlik stiline Marcia'nın kimlik statüleri sınıflamasında başarılı ve moratoryum kimlik statüsüne; karmaşalı yönelim kimlik stiline Marcia'nın kimlik statüleri sınıflamasında dağınık kimlik statüsüne denk geldiği bilinmektedir (Berzonsky ve Kuk, 2000). Yapılan bir araştırmada cinsiyetin başarılı kimlik statüsü puanları üzerinde anlamlı düzeyde etkisi olduğu saptanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre erkeklerin başarılı kimlik puanları kızların başarılı kimlik puanlarından daha yüksek çıkmıştır (Varan, 1990). Bilgi yönelimi kimlik stili ile ilişkili olduğu düşünülen başarılı kimlik puanlarında çıkan bu farklılaşma araştırma bulgusunu destekler niteliktedir. Morsünbül'ün (2005) lise ve üniversite öğrencileri ile gerçekleştirdiği çalışmasında başarılı ve dağınık kimlik statüleri puanlarında cinsiyet açısından farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Kızların başarılı kimlik statüsü puanları erkeklerden yüksekken; erkeklerin dağınık kimlik statüsü puanları kızlardan yüksek bulunmuştur. Başarılı kimlik statüsü ile bilgi yönelimi kimlik stili arasında paralel bir ilişki olduğu bilgisi ile ilk bulgu mevcut araştırmanın bulgusuyla farklılaşmaktadır. Ancak dağınık kimlik statüsü ile karmaşalı kimlik stili arasındaki paralellik düşünüldüğünde erkeklerin puanlarındaki anlamlı farklılaşma ile benzerlik göstermektedir. Samuolis, Layburn ve Schiaffino'nun (2001), üniversite birinci sınıf öğrencileri ile yaptıkları bir çalışmada, ebeveyne bağlanmanın kız ergenlerin keşfetme ve kararlılık düzeylerinin, erkek ergenlere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu, kızların kimlik gelişiminin ebeveynlere bağlanma ile ilişkili olduğu, erkek ergenlerin kimlik gelişiminin ebeveyn bağlanması ile ilişkili olmadığı bulgulanmıştır.

Bazı çalışmalarda cinsiyet açısından kimlik gelişiminde herhangi bir farklılığın olmadığı saptanırken (Akar, 2012; Balkaya, 2005; Süslü, 2002), kimlik konusunda yapılan başka çalışmalarda kimlik gelişiminin cinsiyet açısından farklılaşma gösterdiği belirtilmiştir (Arslan, 2008; Morsünbül, 2005 ve Solmaz, 2002). Bu araştırmada da benzer olarak kimlik

stillerinden bilgi yönelimi ve karmaşalı yönelim alt boyutlarının cinsiyet açısından farklılaşma gösterdiği bulgulanmıştır. Özellikle ergenlik süreci ile başlayan kimlik gelişim sürecinin beliren yetişkinlik döneminde cinsiyet açısından farklılaşmalara neden olması beklenmektedir. Kimliğin gelişiminde cinsiyet rollerinin önemi büyüktür. Özellikle Türk kültüründe kızlardan beklenen roller; duygusal tavır, iş birliğine açıklık, bakım ve ilgi odaklı olma ve ilişkilere önem verme şeklindeyken, erkeklerden beklenen roller; bağımsız olma, aileyi temsil etme ve rekabetçi olma şeklinde belirtilmektedir (Hamarta, 2004, Temel ve Aksoy, 2001). Bunu destekleyen başka bir çalışmada, kızların alternatifleri düşünmeksizin anne ve eş rolünde kimliklerini bulmaları yani bağımlı kimlik statüsünde olmaları, erkeklerin ise rekabeti düşünüp karar vermeleri, yani başarılı kimlik statüsünde olmaları konusunda geleneksel beklentilerle örtüşen bir yapıyla davrandıkları bulgulanmıştır (Kimmel ve Weiner, 1985). Türkiye’deki toplumsal yapıda erkeklerin kızlara göre sosyal rollerinin ne olacağı ve kimliğine karar verme konusunda daha rahat oldukları ve karar verecekleri konular üzerinde daha fazla değerlendirme yapma imkanına sahip oldukları söylenebilir. Bilgi yönelimi kimlik stilinde bireylerin benlikleri ile ilgili aktif bir araştırma ve değerlendirme sürecinden geçmesi ve sonrasında da karar vermeleri sonucu cinsiyet rolleri açısından erkeklerin karar verme sürecinde daha özgür bırakılarak değerlendirme yapma imkanlarının kızlara oranla daha fazla olması nedeniyle ortaya çıktığı düşünülmektedir. Karmaşalı yönelim kimlik stilinde bireylerin benlikleri ile ilgili kişisel karar verme durumlarıyla yüzleşmekten kaçınmaları; yine karar verme sürecinde özgürlük tanınan erkeklerin bu durumda karar verme sürecinde netleşme sorumluluklarının hemen olmaması sonucu ortaya çıktığı düşünülmektedir. Karmaşalı yönelim kimlik stili, Marcia’nın kimlik statülerinde dağınık kimlik ile paralellik göstermektedir ve bu kişiler Marcia’ya (1967) göre, en az etkilenmenin ve yönlendirmenin olduğu ailelerden gelmektedir. Bununla bağlantılı olarak kültürel öğeler ile birleşen süreç sonucunda karmaşalı kimlik stilleri puanlarının erkeklerde kızlara göre daha yüksek çıkması beklenir bir sonuç olarak görülebilir.

5.1.2 Bilgi Yönelimi Puanlarına İlişkin Sonuçlar

Öğrencilerin bağlanma stillerinin kimlik stillerini yordayıp yordamağını test etmek amacıyla yapılan hiyerarşik regresyon analizi sonucunda cinsiyetin bilgi yönelimi kimlik stilindeki toplam varyansın %1’ini, açıkladığı görülmüştür. Cinsiyetin bilgi yönelimi kimlik stilinin bireysel olarak yordayıcı olduğu ancak bilgi yönelimi kimlik stilindeki varyansın çok küçük bir miktarını açıkladığı görülmüştür.

Mevcut araştırmanın bulgularına göre, bağlanma stillerinin alt boyutları arasında olumlu anne, olumlu kendilik ve olumsuz kendilik puanlarının bilgi yönelimi puanlarını

anlamli düzeyde yordadığı ve bilgi yönelimi puanlarındaki toplam varyansın %11.8'ini açıkladığı görülmüştür.

Bilgi yönelimli kimliğe sahip bireyler, kendileriyle ilgili konularda sürekli düşünen ve aktif biçimde kimlikle ilgili bilgileri araştırarak kimlik yapılanmalarını sağlayan bireylerdir. Sürekli kendi benliklerini araştırırlar, kendileri hakkındaki bilgi ve olguları öğrenmek isterler. Kendi benlik yapılarının doğru olduğu hakkında şüphecidirler ve yeni bilgilere açıktırlar. Yaşantıları sonucunda kendi kimlikleri ile ilgili uyumsuz bir geri bildirim aldıktan sonra kimliklerini ya da davranışlarını gözden geçirmeye ve kimliklerini değiştirmeye isteklidirler (Berzonsky ve Kuk, 2000). Mevcut araştırmanın bulgusuna göre olumlu anne, olumlu baba, olumlu kendilik ve olumsuz kendilik ile bilgi yönelimi kimlik stili arasında pozitif yönde bir ilişki mevcuttur. Bu bulgudan hareketle güvenli bağlanma düzeyi arttıkça bilgi yönelimi kimlik stili düzeyi de artış göstermektedir. Yapılan bir araştırmada güvenli bağlanma stilindeki bireylerin denetim odağı puan ortalamalarının anlamlı düzeyde daha düşük olması sonucu ile bu bireylerin daha içten denetimli olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Dilmaç, Hamarta ve Arslan, 2009). Kimlik edinme sürecinde benlikleriyle ilgili sorumluluklar alarak bir karara bağlanmayı gerçekleştiren bilgi yönelimli kimlik stilindeki bireylerin bu edinimleri, güvenli bağlanmanın desteklediği içten denetimli bir yapıya sahip olmayı sağlaması ile açıklanabilir.

Bağlanma stillerindeki olumlu ve olumsuz kendilik alt boyutlarının bilgi yönelimi stilinin yordayıcısı olması, kişinin kimlik oluşturma sürecinde kendisiyle ilgili her türlü algısının kimlik oluşturma sürecinde kendisini keşfetmesini geliştirdiğini düşündürmektedir. Ayrıca güvenli bir bağlanmanın temeline dayanak oluşturduğu bilinen olumlu anne alt boyutunun bireyin kendi kimlik bilgilerini araştırma sürecindeki aktif yaklaşımı benimsenmesine öncülük ettiği araştırmaya bulgularına yansımaktadır. Bağlanma temelinde oluşan yapının özellikle ilk bakım veren kişiler olan anne ve babayla bebek arasında gerçekleşen yapı sonucunda oluşması başarılı bir kimlik gelişimi için ebeveynler ile kurulan ilişkilerin büyük ölçüde önem taşıdığını düşündürmektedir. Uzman (2002) başarılı kimlik statüsündeki üniversite öğrencilerinin özellikle ailelerini yüksek düzeyde destekleyici olarak algıladıklarını belirtmiştir. Algılanan olumlu ebeveyn algısının bilgi yönelimi kimlik stilinin yordayıcılarından olması bu bulguyu desteklemektedir. Bu bulguya benzer yapılan başka bir çalışmada da Pala (2007) tarafından, ebeveynlerine ilişkin olumlu kabul algılayan ergenlerin başarılı kimlik statüsünde oldukları belirtilmiştir. Aynı zamanda kültürel öğelerin de algılanan ebeveynlik rolleri ile ilişkili

olduğu düşünölmektedir. Taylor ve Oskay (1995) yaptıkları çalışmada Türk ve Amerikalı üniversite öğrencilerinin ailesel özellikleri açısından kimlik statülerinde farklılaşmalar olduğunu ifade etmişlerdir. Buna göre Türk ergenlerin Amerikalı akranlarına göre daha üst düzey kimlik statülerinde (başarılı ve moratoryum kimlik) oldukları ve Türk ergenlerin Amerikalı akranlarına göre ailelerini daha fazla otoriter algıladıkları görölmüşür.

Bilgi yönelimli kimlik stiline sahip olan bireyler kendileri hakkında sürekli düşünöen, kendi benlikleri ile ilgili bilgileri aktif bir şekilde sorumluluk alarak araştırıp, değerlendiren bir yapıya sahiptirler. Bu kimlik stilindeki bireyler kendi kendileri hakkında bilgi ve olguları öğrenme ihtiyacı içindedirler (Berzonsky, 1999). Benlikleri ile sürekli ilgilenen bu bireyler kendilerini tanımlarken, “benim değerlerim, amaçlarım ve standartlarım” şeklinde kişisel tutumlarına etkin bir şekilde vurgu yaparlar (Berzonsky, 2003). Yapılan araştırmada benlikle ilgili olarak hem olumlu hem de olumsuz kendilik algısının bilgi yönelimi kimlik stilinin yordayıcısı olması bu durumu desteklemektedir.

Bağlanma stilleri yakın ilişkilerdeki yaşantıların sonucunda oluşmaktadır. Bu bağlamda belleğin rolü bağlanma stillerinin belirlenmesinde büyük önem taşımaktadır. Bebeklikte bakım veren ile kurulan bağ ve bununla ilgili olarak ilerleyen süreçte söz konusu yaşantıların bellekte kodlanması, tutulması ve daha sonrasında kurulacak yakın ilişkilerde kişinin daha öncesinde kendisine ve diğerlerine yönelik oluşturduğu zihinsel temsillerin birer yansımasını oluşturmaktadır (Varlık Özsoy, 2015). Farklı bağlanma stillerine sahip olan bireylerin kendilik ve başkaları temsillerinin değişmesi sonucunda; güvenli bağlanma stiline sahip yetişkinler kendi ve diğerlerinin sevebilir olduklarını düşünmekteyken güvensiz bağlanma stiline sahip yetişkinler, kendi ve diğerlerine ilişkin olumsuz zihinsel temsiller geliştirmektelerdir (Hazan ve Shaver, 1987).

Mevcut çalışmanın bulgularına göre, beliren yetişkinlerin olumlu anne ve olumlu kendilik şeklinde oluşturduğu zihinsel temsillerin; kimlik oluşturma sürecinde aktif rol almaya istekli, araştırma ve değerlendirme süreçlerinden geçerek sağlıklı bir kimlik yapılıması yaşayan bilgi yönelimli kimlik stilini yordadığı bulgulanmıştır. Aynı zamanda olumsuz kendilik algısının da bilgi yönelimli kimlik stilinin yordayıcısı olması, bireylerin kendilikleri ile ilgili algısının ister olumlu ister olumsuz olsun kimlik oluşturma sürecine kişinin kendisinin aktif katılım göstermesi ile karakterize olan bilgi yönelimi kimlik stilini yordamasını etkilediği düşünölmektedir. Kimlik ile ilgili karar verme sürecinde kendi benliklerinin yanı sıra olumlu anne algısının da sağlıklı bir kimlik oluşturma sürecinde yer alması ise güvenli bağlanmanın önemini bir kez daha ortaya

koymaktadır. Benlik ile ilgili keşfetme, değerlendirme ve bağlanma sürecinin sorumluluğunu kişinin kendisinin aldığı bilgi yönelimi kimlik stilinde kuşkusuz ki olumlu anne algısının rolü önem taşımaktadır. Yapılan bir araştırmada güvenli bağlanan bireylerin güvensiz bağlanan bireylere göre daha yüksek bir benlik saygısına sahip olduğu bulgulanmıştır (Büyükşahin, 2001). Eryiğit ve Kerpelman (2009) Türkiye’de yaşayan ergenlerle yaptıkları çalışmada bilgi yönelimli ergenlerin hem kişisel hem de kişilerarası benlik saygılarının yüksek olduğunu bulgulanmıştır. Bununla birlikte güvenli bağlanmanın alt boyutları olan olumlu kendilik ve olumlu anne algısının kimlik keşfinde kimlikle ilgili kararları ve bağlanmaları yapmadan önce benlikle ilgili bilgileri araştırmakla karakterize olan bilgi yönelimi kimlik stilinin yordayıcısı olmasının benliğe yönelik etkin bir yaklaşımla paralellik taşıdığı düşünülmektedir.

5.1.3 Kural Yönelimi Puanlarına İlişkin Sonuçlar

Mevcut araştırmanın bulgularına göre bağlanma stillerinin alt boyutlarından olumlu anne, olumlu baba, olumlu kendilik ve olumsuz kendilik puanlarının kural yönelimini anlamlı bir şekilde yordadığı ve kural yönelimi puanlarındaki varyansın %13.2’sini açıkladığı görülmüştür. Bu bulgulardan hareketle olumlu anne, olumlu baba, olumlu kendilik ve olumsuz kendilik algısı arttıkça kural yönelimi kimlik stili düzeyinde artış olduğu söylenebilir.

Kural yönelimli kimlik stiline sahip bireyler, aileleri, ait hissettikleri sosyal grup ya da toplumda önemsenen bireylerin beklenti ve isteklerini dikkate alırlar. Temel amaçları, benliklerindeki çekirdek değer ve inançlarını tehdit edebilecek olan bilgilere ve yaşantılara karşı var olan kendi bakış açılarını korumak ve savunmaktır. Belirsizliğe ve bir olayın açıklanmasına ilişkin çok sayıda alternatif bakış açısı olmasına karşı toleransları düşüktür ve yüksek düzeyde bilişsel kapanmaya sahiptirler. Yeni durum ve bilgilere karşı bu otomatikleşmiş ya da sezgisel yaklaşım, katı bir şekilde örgütlenmiş ve değişime direnen benlik kuramının oluşmasına yol açmaktadır (Berzonsky, Macek ve Nurmi, 2003). Bu özelliklerin tamamı kural yönelimi kimlik stiline sahip olan bireylerin kendilik algısı ile başta anne-babasına ilişkin algısı olmak üzere içinde bulunduğu sosyal ağda yaşamsal kararlar almasını etkilediğini düşündürmektedir. Kural yönelimli kimlik stilinde, bireyler kimlikle ilgili yapılandırma sürecinde aktif olarak araştırma yapmak yerine ailelerinin ya da toplumsal referans gruplarının beklentilerine göre kimliklerini yapılandırmaktadırlar (Crocetti, Sica, Schwartz ve Meeus, 2013). Mevcut araştırmada olumlu anne, baba ve kendilik algısının kural

yönelimli kimlik stilini yordadığı bulgulanmıştır. Kendisi ve başkalarına yönelik olumlu zihinsel temsiller geliştiren dolayısıyla güvenli bağlanma içerisinde olan bireylerin benlik saygısı yüksek, başkalarını güvenilir, destek veren ve iyi niyetli olarak algılama eğilimlerinin yüksek olduğu bilinmektedir. Kural yönelimli kimlik stilindeki bireyler aile ve toplumda kabul gören kişilerin isteklerini, beklentilerini dikkate alarak kimlik keşfi ve bağlanması yaşanmasının özellikle olumlu diğerleri algısının bir sonucu olarak ortaya çıktığı düşünülmektedir. Bununla beraber olumsuz kendilik algısının da kural yönelimi kimlik stilini yordaması; kendilik algısının düşük olması ile seçeneklerin kendisinden ziyade güvendiği çevresi tarafından araştırılması ve sunulması ile kendisi için verilen bu karara bağlanım yaşaması durumu ile açıklanabilir. Ayrıca bu kimlik stilindeki bireyler başkalarına odaklanarak kendilerini değerlendirme ve sorun çözme eğilimi içerisinde oldukları için olumsuz kendilik algısı içerisinde olduklarında kendileri için diğerleri tarafından belirlenen seçeneklere yöneleceklerdir. Berzonsky ve Kuk (2000) kural yönelimi kimlik stilinin, Marcia'nın kimlik statüleri yaklaşımındaki ipotekli kimlik statüsüyle eş değer olduğunu vurgulamaktadırlar. Morsünbül ve Tümen'in (2008) yaptıkları bir araştırmada kimlik statülerinin bağlanma stillerine göre farklılaştığı bulgulanmıştır. Buna göre ipotekli kimlik statüsünde olumlu başkaları modeline sahip olmak seçeneklerin araştırılmasını engellerken olumlu kendilik modeline sahip olmak bağlanma davranışının ortaya konulmasını kolaylaştırmaktadır. Eryiğit ve Kerpelman (2009), Türkiye'de yaşayan ergenlerle yaptıkları çalışmada norm yönelimli ergenlerin kişisel benlik saygısından ziyade sadece kişilerarası benlik saygılarının daha yüksek olduğu bulgulanmıştır. Kural yönelimi kimlik stiline sahip bireyler ailelerinin ya da toplumda kabul gören diğer kişilerin istek ve beklentilerini dikkate alarak yaşamlarını sürdürürler. Karar verme ve sorunların çözümünde başka kişilerin beklenti ve onaylarını dikkate alarak hareket etme eğiliminde oldukları için kural yönelimi kimlik stilinin olumlu diğerleri ile bağlantılı olması mevcut araştırma bulgusunu destekler niteliktedir.

Çelen ve Kuşdil'in (2000) çocuk yetiştirme biçimi ile üç kimlik stili arasındaki ilişkiyi inceledikleri bir başka çalışmada yetkeci aile biçiminin üç kimlik stilini de yordadığı ve aynı zamanda otoriter ana-baba stilinin norm yönelimli kimlik stili ile anlamlı şekilde ilişkili olduğu bulunmuştur. Mevcut araştırmadaki olumlu anne ve baba algısının kural yönelimi kimlik stilinin yordayıcıları olması ebeveyn tutumları ile ilişkisinin önemini vurgulamaktadır.

5.1.4 Karmaşalı Yönelim Puanlarına İlişkin Sonuçlar

Öğrencilerin bağlanma stillerinin kimlik stillerini yordayıp yordamağını test etmek amacıyla yapılan hiyerarşik regresyon analizi sonucunda cinsiyetin karmaşalı yönelimi kimlik stilindeki toplam varyansın yaklaşık %1'ini, açıkladığı görülmüştür. Cinsiyetin karmaşalı yönelim kimlik stilinin bireysel olarak yordayıcı olduğu ancak karmaşalı yönelim kimlik stilindeki varyansın çok küçük bir miktarını açıkladığı görülmüştür.

Bağlanma stillerinin alt boyutları arasında olumsuz anne ve olumsuz baba puanlarının karmaşalı yönelim puanlarını anlamlı düzeyde yordadığı ve karmaşalı yönelim puanlarındaki varyansın %7.3'ünü açıkladığı görülmüştür. Karmaşalı kimlik stiline sahip bireylerin, sorunlarla uğraşmaktan ve kendi başlarına kararlar almaktan kaçındıkları görülmektedir. Sümer ve Anafarta Şendağ (2009) anne babaya güvenli bağlanmanın birbirinden bağımsız olarak bütün benlik alanlarında olumlu değerlendirme ve düşük kaygıyla bir ilişkisi olduğunu belirtmişlerdir. Bu bağlamda hem anne hem de babaya güvenli bağlanmanın çocukların kendilerini olumlu değerlendirmeleri ve algılamaları bakımından büyük önem taşıdığını ve ancak bu koşulda özdeğerin en üst düzeyde algılandığını belirtilmiştir. Güngör'ün (2000) yaptığı bir çalışmada, ana-babaların bağlanmada kaçınma düzeylerinin kabul/ilgi ana babalık boyutuyla ilişkili olduğu; annelerin kaçınma düzeylerinin kabul/ilgi içeren ana babalık boyutuyla; kaygı düzeylerinin de sıkı denetim boyutuyla ergende kaçınmacı bağlanmayı yordadığı bulunmuştur. Babaların çocuk yetiştirmede sıkı denetime başvurmalarının ergenlerin hem bağlanma hem de kaçınma davranışı üzerinde etkisi olduğu araştırma sonuçlarına yansımıştır. Ayrıca güvenli bağlanan ergenlerin güvensiz bağlananlara (kaygılı, kayıtsız, saplantılı) oranla, benlik değerlendirmeleri, psikolojik belirtiler ve akademik başarı yönünden en avantajlı grup oldukları görülmüştür.

Sümer (2006), hem annelerin hem de babaların çocuk yetiştirme davranışlarının ergenlerin bağlanma örüntüsünü yordadığını ve ebevenlerdeki reddetme ve aşırı korumanın ergenlerde kaygılı ve kaçınmacı bağlanmayı oluşturduğunu belirtmiştir. Ayrıca Pala (2007) tarafından yapılan bir çalışmada ebeveynlerine ilişkin red algılayan ergenlerin kargaşalı kimlik statüsü puanlarının anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Akman (2007) da ailesini duyarsız ve tutarsız olarak değerlendiren gençlerin kararsız ve kargaşalı kimlik puanlarının arttığını belirtmiştir. Gündoğdu ve Zeren (2004) yetiştirme yurdunda ve ailesinin yanında kalan ergenlerin kimlik gelişimleri üzerinde yaptıkları çalışmada yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin ailesinin yanında kalanlara göre daha yüksek düzeyde kimlik arayışı ve kimlik kargaşası yaşadığını ifade etmişlerdir.

Bu bulgularla paralel olarak mevcut araştırmada olumsuz anne ve olumsuz baba algısının kişisel problem ve karar verme durumlarıyla yüzleşmekten kaçınma ile karakterize olan karmaşalı yönelim kimlik stili ile ilişkisinin bulunması, karmaşalı yönelim kimlik stilinin ebeveynlerin tutumlarıyla ilişkisini destekleler niteliktedir. Eryiğit ve Kerpelman (2009) Türkiye’de yaşayan ergenlerle yaptıkları çalışmada kimlik stillerinin ruh sağlığı açısından sonuçlarına bakıldığında karmaşalı yönelimli bireylerin en fazla sorun yaşayan grup olduğunu göstermektedir. Adams (1985) tarafından kız ergenlerle yapılan bir çalışmada da anne-babanın kimlik statüsü gelişiminin ergenin kimlik gelişimi üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu anlamda olumsuz ebeveyn algısının kimlik stilleri açısından önemli bir faktör olduğu söylenebilir.

Ergin ve Dağ (2013) güvensiz bağlanmayı işaret eden kaçınmacı bağlanma örüntülerinin hem kişilerarası hem de problemin çözümünde kendine güvensiz ve sorumluluk almayan yaklaşımlar üzerinde etkili olduğu hem de etkili problem çözme davranışını olumsuz yönde etkilediğini belirtmiştir. Bağlanma konusunda bakım verenin genel itibariyle anne olarak algılanması ile araştırmalar bu bağlamda yürütülürken son zamanlarda yapılan araştırmalar babanın da aktif katılımının bağlanma sürecini önemli derecede etkilediği göze çarpmaktadır. Mevcut araştırma bulgusunda da görüldüğü üzere anne ve baba algısının bireyin geleceğine yönelik atacağı pek çok adımda etkisini gözler önüne sermektedir. Anne ve baba algısının önemli ölçüde kendilik algısını oluşturduğu düşünüldüğünde karmaşalı kimlik stilinde bulunan bireylerin olumsuz anne ve olumsuz baba algılarının kişisel problem ve kararlar vermekten kaçınma ve erteleme eğilimi içerisinde olmalarına neden oldukları söylenebilir.

5.1.5 Bağlanım Puanlarına İlişkin Sonuçlar

Bağlanma stillerinin kimlik stillerini yordayıp yordamağını test etmek amacıyla yapılan hiyerarşik regresyon analizi sonucunda bağlanma stillerinin alt boyutları arasında olumlu kendilik, olumsuz anne ve olumsuz kendilik puanlarının bağlanım puanlarını anlamlı düzeyde yordadığı ve bağlanım puanlarındaki varyansın %19.3’n açıkladığı grlmştir. Bebek ile kurulan ilk temas olarak nitelendirilen bağlanma kavramında önceliği anne rolüne yüklenen algı oluşturmaktadır. Kimlik oluşumunda bir karara bağlanmaya çalışan beliren yetişkinlerin olumsuz anne algıları onların bağlanım düzeylerini negatif yönde etkilemektedir. Kısacası olumsuz anne algısına sahip olan beliren yetişkinler kimlik oluşum sürecinde bir karara bağlanmakta güçlük yaşamaktadırlar. Bunun yanı sıra kendilik algısı da bu süreci etkileyen değişkenlerden birisidir. Olumlu bir kendilik algısına sahip olan beliren yetişkinin

kimlik keşfinde karara bağlanma düzeyi artış gösterirken; olumsuz bir kendilik algısına sahip olan beliren yetişkinin karara bağlanma düzeyi azalmaktadır. Yapılan bir araştırmada Türk kültüründe; bireyci-ilişkisel-toplulukçu, bireyci-ilişkisel ve ilişkisel-toplulukçu benlik tipinin ağırlıklı olduğunu göstermektedir. Bu üç benlik tipindeki ortak noktanın ilişkisellik olması ise Türk kültüründe ilişkiselliğin benliğin oluşumunda önemli bir unsur olduğu ortaya çıkmaktadır (Ercan, 2013). Kimlik gelişiminde bir karara bağlanmanın yaşandığı bilgi yönelimi kimlik stilinde; olumlu anne, olumlu kendilik ve olumsuz kendilik, kural yönelimi kimlik stilinde olumlu anne, olumlu baba, olumlu kendilik ve olumsuz kendilik alt boyutu puanlarının anlamlı yordayıcılar olması beliren yetişkinlerin bir karara bağlanmalarında kendilik algıları ile ilişkisel yapıdaki anne-baba algılarının iç içe olduğunu göstermektedir. Bir başka çalışma da, ergenlerin temel psikolojik gereksinimlerinden birisi olan kendi davranışları üzerine kendisinin karar vermesi şeklinde tanımlanan özerk benlik yönetiminin, anne ve baba ile kurulan sağlıklı ilişkilerle ilgili olduğu ve bu etkileşimin ergenlerin özerk benlik geliştirmelerine katkı sağladığını göstermektedir (Kocayörük, 2016). Mevcut araştırmada kimlik gelişimi sürecinde bir karara bağlanmayı içeren kimlik stilleri ve bağlanım boyutunun anne-baba ve kendilik boyutları ile ilişkisinin olması önceki bulgularla benzerlik göstermektedir.

Alanyazına bakıldığında, araştırmalarda kimlik stillerinin; bilgi yönelimi, kural yönelimi ve karmaşalı yönelim boyutlarına ilişkin sonuçlar varken geliştirilen ölçeğe eklenen bağlanma boyutunu ele alan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Yapılan araştırmada bu üç boyuta ek olarak bağlanım boyutu ile ilgili sonuçlar da paylaşılmıştır. Bu bulgulardan hareketle ilerleyen yaşamda pek çok farklı alanda etkileri görülen güvenli bağlanmanın oluşturduğu zihinsel temsillerin bir karara bağlanım aşamasında da etkisinin olabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

5.2 Öneriler

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular dikkate alındığında, iki başlık altında öneride bulunulabilir. İlki, uygulayıcılara yönelik; ikincisi ise araştırmacılara yönelik olarak tanımlanabilir.

5.2.1 Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

Üniversite yıllarını da içine alan ergenlik döneminde kimlik geliştirmek ve yaşam boyunca devam edecek olan ve tüm alanlarda yansımaların yaşanacağı bir sürecin içerisinde

etkilerinin gözlemlenecek olması, araştırmanın bağımlı değişkeni olan kimlik stilleri kavramının önemini yansıtmaktadır. Bunun yanı sıra temelde aile ile kurulan ve yine tüm yaşam alanlarında etkisini sürdüren güvenli ya da güvensiz bağlanma stiline geliştirilmesi pek çok konuda olabileceği gibi beliren yetişkinlik döneminde de gençlerin sağlıklı bir kimlik geliştirmelerini etkilemektedir.

Anne, baba ya da bakım veren ile temelini sevgi ve koşulsuz bir kabulden alan, girişimcilikleri desteklenen bireyler, güvenli bağlanma stili geliştirerek gelecek yıllarda çevrelerini araştırarak, bireylerarası ilişkileri, meslekleri, ideolojileri, dinsel inançları konusunda deneme yanılma yöntemleri içerisinde kendileri için en doğru seçimleri yapabilecek konumda olarak sağlıklı bir kimlik geliştirebileceklerdir. Çocuğun ruhsal gelişiminde bakım verenin çoğunlukla anne olması nedeniyle, annenin rolünün daha fazla araştırılmasına karşın bağlanma sürecinde babanın aktif katılımının da bebeğin güvenli bağlanma örüntüsü geliştirmesi ve patoloji açısından koruyucu bir süreci üstlendiği açıktır. Bu bağlamda, babaların çocuk yetiştirme sürecinde özellikle bebekliğin ilk yıllarında bebeğin bakımı ile ilgili faaliyetlere doğrudan katılım göstermeleri ve son zamanlarda ihmal edilen “bağlanmada babanın rolü” konusuna ilişkin farkındalığın artırılması gerekmektedir.

Genç nüfus oranı yüksek olan ülkemizde sağlıklı kimlik stillerine sahip bireyler yetiştirmek için çocuk gelişiminde önemi büyük olan ailelere, ailesi olmayan çocuklara bakım ve destek veren kurumların çalışanlarına bağlanma kavramı, süreci ve önemi ile ilgili olarak eğitimler düzenlenmesi, çocuğun olası gelişim ihtiyaçları ve sağlıklı iletişim yollarının kazandırılmasına ilişkin eğitimlerin Milli Eğitim Bakanlığı ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı personellerine verilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.

Ayrıca üniversitelerde yer alan temelde çocukların gelişimlerini (kişilik, psikososyal gelişim vb.) etkileyeceği düşünülen bölümlerin (okul öncesi öğretmenliği, sınıf öğretmenliği, çocuk gelişimi vb.) öğrencilerinin de bağlanma kavramı, süreci ve önemine ilişkin farkındalıklarının artırılacağı derslerin programlarına dahil edilmesinin, üniversite düzeyinde de gerekli seminer çalışmalarının da eğitim olarak verilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.

Bu süreçte büyük önem taşıdığı düşünülen anne ve baba adaylarının Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yaygın eğitim kanalıyla gelişimlerini destekleyen eğitimlerin verilmesinin büyük önem taşıyacağı ve etkili olacağı düşünülmektedir.

5.2.2 Araştırmacılara Yönelik Öneriler

Bu alışamada kesitsel olarak, sadece çalışmanın yapıldığı dönemdeki bağlanma stilleri ve kimlik stilleri hakkında bilgi edinilebilmiştir. Daha önceki dönemlerde bağlanma stilleri ve kimlik stilleri arasında nasıl bir ilişkinin olduğunu incelemek amacıyla farklı ölçme araçları ile boylamsal çalışmalar yapılmasının bu iki kavram arasındaki ilişkinin daha iyi kavranabilmesine olanak sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırma Akdeniz Üniversitesi öğrencilerinin katılımıyla yapılmıştır. Bu anlamda daha geniş ve farklı kitleleri içine alan yeni araştırmaların, önemli sayısal sonuçlarla literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Alanyazında yeni bir araştırma değişkeniolan kimlik stilleri kavramının ilişkili olabileceği başka değişkenlerle (öznel iyi oluş, özsaygı, yaşam doyumu vb.) ilişkilerinin araştırıldığı çalışmaların artırılmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Türkiye’de kimlikle ilgili yapılan çalışmaların çoğu kimlik statüleri ile ilgilidir. Kimlik gelişimi konusunda yapılacak çalışmalarda, yeni kuramların ve yönelimlerin dikkate alınması gerekli görülmektedir.

Son yıllarda yaygınlaşan kimlik gelişimi çalışmalarının ergenlik döneminden çok beliren yetişkinlik sürecindeki bireylerle yapılacak olmasının literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Acun Kapıkıran, N. ve Özgüngör S.(2011). Erikson'un psikososyal gelişim dönemleri ölçeklerinin Türk kültürüne uygunluğunun karşılaştırmalı olarak incelenmesi: ön bulgular. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (36), 114-126.
- Adams, R. G. (1985). Family correlates of female adolescents' ego identity development. *Journal of Adolescence*, 8, 69-82.
- Adams, R.G. ve Marshall, S.K. (1996). A developmental social psychology of identity: Understanding the person-in-context. *Journal of Adolescence*. 19(5), 429-442.
- Ainsworth M.D.S., Blehar, M.C., Waters, E., Wall S.(1978). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Akar, A. (2012). *Üniversite öğrencilerinin kimlik statüleri ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Akbağ, M. ve Erden İmamoğlu, S. (2010). Cinsiyet ve bağlanma stillerinin utanç, suçluluk ve yalnızlık duygularını yordama gücünün araştırılması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10(2), 651-682.
- Akdemir, D., Zeki, A., Yetimoğlu Ünal D., Kara, M. ve Çuhadaroğlu Çetin F.(2013). Kendine zarar verme davranışı olan ergenlerde psikiyatrik belirtiler, kimlik karmaşası ve benlik saygısı. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 14, 69-76.
- Akhunlar, M. N. (2010). *Üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ile uyum süreçleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Akman, Y. (2007). Identity status of Turkish university students in relation to their evaluation of family problems. *Social Behavior and Personality*, 35(1), 79-88.
- Akyüz, D. ve Şendil, G. (2014). Üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ve ebeveynleriyle yaşadıkları problemleri çözüm biçimleriyle arasındaki ilişkide özerkliğin aracı rolünün incelenmesi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 21(1), 5-17.
- Allen, J.P. ve Land, D.(1999). Attachment in adolescence. J. Cassidy ve P. Shaver (Ed.). *Handbook Of Attachment: Theory, Resarch And Clinical Applications*. New York: Guilford Press.
- Arı, R. (2005). *Gelişim ve öğrenme*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Arnett, J.J.(2000).Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychological Association*, 55(5), 469-480, doi:10.1037//0003-066x.55.5.469

- Arnett, J.J.(2001).Conceptions of the transition to adulthood: Perspectives from adolescence through midlife. *Journal of Adult Development*, 8(2), 133-143.
- Arnett, J.J. (2004). *Emerging adulthood: The winding road from the late teens through the twenties*. New York: Oxford University Press.
- Arnett, J.J.(2007). Emerging adulthood: What is it, and what is it good for?. *Society for Research in Child Development Perspectives*, 1(2), 68-73.
- Arnett, J. J., Ramos, K. D. ve Jensen, L. A. (2001). Ideological views in emerging adulthood: Balancing autonomy and community. *Journal of Adult Development*, 8(2), 69-79.
- Arslan, E. (2008). *Bağlanma stilleri açısından ergenlerde Erikson'un psikososyal gelişim dönemleri ve ego kimlik süreçlerinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Aslan, E.A. ve İmamoğlu, S. (2009). Üstün yetenekli ergenlerin bağlanma stilleri ve yaratıcı düşünce becerileri ilişkilendirilebilir mi?. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17, 57-80.
- Atak, H.(2005). *Beliren yetişkinlik: Yeni bir yaşam döneminin Türkiye'de incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Atak, H. ve Çok, F.(2008). The Turkish version of inventory of the dimensions of emerging adulthood (The IDEA). *International Journal of Educational and Pedagogical Sciences*, 2(4), 392-398.
- Atak, H. ve Çok, F. (2010). İnsan yaşamında yeni bir dönem: Beliren yetişkinlik. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 17(1), 39-50.
- Arslan, E. (2008). *Bağlanma stilleri açısından ergenlerde Erikson'un psikososyal gelişim dönemleri ve ego kimlik süreçlerinin incelenmesi* (Yayınlanmış Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Atak, H. (2011).Kimlik Gelişimi Ve Kimlik Bİçimlenmesi: Kuramsal Bir Değerlendirme. *Psikolojide Güncel Yaklaşımlar Dergisi*, 3(1), 163-213.
- Atak, H., Kapçı, E. G. ve Çok, F. (2013). Yetişkinliğe geçişte bireyleşme türleri ve kimlik statüleri: Üniversite öğrencileri ve unutulmuş yarı. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 16(2), 71-82.
- Aydoğdu, T. (2013) *Bağlanma stilleri, başa çıkma stratejileri ile psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Ayten, A. (2002). Kimlik ve din: İngiltere'deki Türk gençleri üzerine bir araştırma. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 12(2), 101-119.

- Bacanlı, H. (2002). *Gelişim ve öğrenme*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Balkaya, A. (2005). Lise öğrencilerinin kimlik duygusu kazanım düzeylerinin bazı kişisel -sosyal ve ailesel nitelikler ile suç davranışı düzeyi bakımından incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Baş, N. (2013). *Ergenlerin bağlanma stilleri ve kimlik statüleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Bartholomew, K.ve Horowitz, L.M.(1991).Attachment styles among young adults: A test of a four category model. *Journal Of Personality and Social Psychology*, 61(2), 226-244.
- Bartholomew K. ve Shaver, P.R. (1998). Methods of assessing adult attachment do they converge. J. A. Simpson ve W. S. Rholes (Ed.). *Attachment Theory and Close Relationships*. New York: The Guilford Press.
- Berzonsky, M.D.(1989). Identity style: Conceptualization and measurement. *Journal of Adolescent Research*, 4(3), 268-282.
- Berzonsky, M. D. (1990). Self-construction over the lifespan: A process perspective on identity formation. In G.J.Neimeyer & R. A. Neimeyer (Eds.). *Advances in Personal Construct Theory* (pp.155-186). Greenwich, CT: JAL.
- Berzonsky, M. D. (1992). Identity style and coping strategies. *Journal of Personality*, 60, 771-778.
- Berzonsky, M. D. (1994). Self-identity: The relationship between process and content. *Journal of Research in Personality*, 28, 453-460.
- Berzonsky, M. D. (1997). Identity development, control theory, and self- regulation: An individual differences perspective. *Journal of Adolescent Research*, 12(3), 347-353.
- Berzonsky, M.D. (2005). Ego identity: A personal standpoint in a postmodern world: Identity an international. *Journal of Theory and Research*, 5(2), 125-136.
- Berzonsky, M. ve Ferrari, J. (1996). Identity orientation and decisional strategies. *Pers Individ Dif.*, 20, 597-606.
- Berzonsky, M. D. (2004). Identity style, parental authority, and identity commitment. *Journal of Youth and Adolescence*, 33(3), 213-220.
- Berzonsky, M. D. ve Ferrari, J. R. (1996). Identity orientation and decisional strategies. *Personality and Individual Differences*, 20, 597-606.
- Berzonsky, M. D. (1999). Identity styles and hypothesis testing strategies. *The Journal of Social Psychology*, 139, 784-789.

- Berzonsky, M. D. (2003). The structure of identity: Commentary on Jane Kroger's view of identity status transition. *Identity: An International Journal of Theory and Research*, 3, 231-345.
- Berzonsky, M. D. ve Kuk, L. S. (2000). Identity status, identity processing style, and the transition to university. *Journal of Adolescent Research*, 15, 81- 98.
doi:10.1177/0743558400151005
- Berzonsky, M. D., Macek, P. ve Nurmi, J. E. (2003). Interrelationships among identity process, content and structure. *Journal of Adolescent Research*, 18, 112-130.
- Blos, P. (1967). The second individuation process of adolescence. *Psychoanalytic Study of The Child*, 22, 162-186.
- Boyacıoğlu, İ. ve Sümer, N. (2011). Bağlanma boyutları, otobiyografik bellek ve geçmişi kabul etme. *Türk Psikoloji Dergisi*, 26(67), 105-118.
- Bowlby, J. (1971). *Attachment*. Penguin Books.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss: Vol.2. Separation*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1982). Attachment and loss: retrospect and prospect. *American Journal of Orthopsychiatry*, 52(4), 664.
- Bowlby, J.(1988). *A Secure Base: Parent-child attachment and healthy human development*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (2012). *Bağlanma* (Çev. T.V.Soylu).İstanbul: Pinhan Yayıncılık. (Eserin orijinali 1969'da yayımlandı).
- Bowlby, J. (2014). *Güvenli bir dayanak: Ebeveyn-çocuk bağlanması ve sağlıklı insan gelişimi* (Çev. S. Güneri). İstanbul: Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları. (Eserin orijinali 1998'de yayımlandı).
- Bowlby, J.(2014). *Sevgi bağlarının kurulması ve bozulması* (Çev. M. Kamer). İstanbul: Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları. (Eserin orijinali 1979'da yayımlandı).
- Burger, J.M.(2006). *Kişilik* (Çev.İ.D.Erguvan Sarıoğlu). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Büyükşahin, A. (2001). *Yakın ilişki kuran ve kurmayan üniversite öğrencilerinin çeşitli sosyal psikolojik etkenler yönünden karşılaştırılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Cesur, G. ve Başbuğ, S. (2017). Beliren yetişkinlik ve kayıp yaşantıları: Bağlanma temelli zihinsel temsiller ve psikolojik belirtilerin incelenmesi. *Klinik Psikoloji Dergisi*, 1, 24-33.
- Coşkun, H. (2004). Kimlik ölçeğinin bir Türk örnekleminde geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikoloji Yazıları*, 7(14), 49-60.

- Crocetti, E., Rubini, M. ve Meeus, W. (2008). Capturing the Dynamics of identity formation in various ethnic groups: Development and validation of a three-dimensional model . *Journal of Adolescence*, 31(2), 207-222.
- Crocetti, E., Sica, L. S., Schwartz, S. J., Serafini, T. ve Meeus, W. (2013). Identity styles, dimensions, statuses and functions: Making connections among identity conceptualizations. *European Review of Applied Psychology*, 63(1), 1-13.
- Çakır, S.G. ve Aydın, G. (2005). Parental attitudes and ego identity status of Turkish adolescents. *Adolescence*, 40 (160), 847-859.
- Çelen, N. ve Kuşdil, M. (2000). Başarılı kimlik gelişimi, kimlik statüleri ve aile kontrol örüntüleri arasındaki ilişkiler. *Uludağ Üniversitesi Araştırma Fonu Projesi*.
- Çelen, N.(2007).*Bir dönüşüm süreci ergenlik ve genç yetişkinlik*. İstanbul: Papatya Yayıncılık Eğitim.
- Damarlı, Ö. (2006) *Ergenlerde toplumsal cinsiyet rolleri bağlanma stilleri ve benlik kavramı arasındaki ilişkiler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Demir, İ. ve Derelioğlu, Y. (2010). Gençlerde otoriteriyenizmin yordayıcıları olarak kimlik statüleri ve kimlik stillerinin incelenmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23 (1), 99-119.
- Dereboy, İ.F.(1993).Kimlik bocalaması, anlamak, tanımak, ele almak. Malatya: Özmert Ofset.
- Derman, O. (2008). Ergenlerde psikososyal gelişim. *Adolesan Sağlığı II Sempozyum Dizisi*, 63, 19-21.
- Dilmaç, B., Hamarta, E. ve Coşkun, A. (2009). Üniversite öğrencilerinin sürekli kaygı ve denetim odaklarının bağlanma stilleri açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(1), 127-159.
- DiTommaso, E., C. Branen-McNulty, L. Ross & M. Burgess. (2002). Attachment styles, social skills and loneliness in young adults. *PersonalityAnd Individual Differences*, 33, 1-10.
- Eraslan Çapan, B. (2009). Öğretmen adaylarının kişilerarası ilişkilerinin ve bağlanma stillerinin ilişkisinin incelenmesi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2). 127-142.
- Ercan, H. (2013). Genç yetişkinlerde benlik kurgusu üzerine bir araştırma. *Journal of World of Turks*. 5(2), 157-178.
- Erdoğan Taycan, S. ve Çepik Kuruoğlu, A. (2014). Evlilik uyumu ile bağlanma stilleri ve mizaç ve karakter özellikleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 25(1): 9-18.

- Ergin, B.E. ve Dağ, İ.(2013).Kişilerarası problem çözme davranışları, yetişkinlerdeki bağlanma yönelimleri ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkiler. *Anatolian Journal of Psychiatry*, 14, 36-45. doi: 10.5455/apd.35958.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and crisis*. New York: Norton.
- Erözkan, A. (2004). Lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ve yalnızlık düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(2).
- Erözkan, A. ve Yılmaz, B.(2006). Üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ve mizah tarzları. *XV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*. Muğla.
- Erözkan, A. (2011). Üniversite Öğrencilerinin bağlanma stilleri ve karar stratejileri. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(3), 61-74.
- Eryiğit S, Kerpelman J. (2009).Using the processing style q short to examine identity styles of Turkish young adults. *Journal of Adolescence*, 32(5), 1137-1158.
- Feeney, J.A., Noller, P.and Roberts, N.(1999).Attachment and close relationships.IC.Henrick and S.S.Henrick(Ed.).Close Relationships:ASourcebook.London:Sage Publications.
- Gray, M.R. and Steinberg, L.(1999).Adolescent Romance and Parent-Child Relationship: A Contextual Perspective.B.B.Brown and C.Fering(Ed.).The development of romantic relationships in adolescence. Cambridge: Cambridge University Press.
- Gündüz, B. (2013). Bağlanma stilleri, akılcı olmayan inançlar ve psikolojik belirtilerin bilişsel esnekliği yordamadaki katkıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(4). 2071-2085.
- Güngör, D.(2000). *Bağlanma stillerinin ve zihinsel modellerin kuşaklararası aktarımında anababalık stillerinin rolü*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gündoğdu, M., Zeren, Ş.G., (2004). Yetiştirme yurdunda ve ailesinin yanında kalan ergenlerin kimlik gelişiminin karşılaştırılması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(22), 57-65.
- Gültekin, F. (2001). Lise öğrencilerinin kendini açma davranışlarının kimlik gelişim düzeyleri açısından incelenmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 231-241.
- Gültekin, F. ve Arıcıoğlu, A.(2017). Üniversite öğrencilerinde bağlanma stilleri ve sosyal bağlılık ilişkisi. *Sakarya University Journal of Education*, 7(2), 373-384.
- Hamarta, E. (2004). *Üniversite öğrencilerinin yakın ilişkilerindeki bazı değişkenlerin (benlik saygısı, depresyon ve saplantılı düşünme) bağlanma stilleri açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

- Hazan, C. ve Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(3), 511.
- Heppner, P. P., Wampold, B. E. and Jr. Kivlighan, D. M. (2008). *Psikolojik danışmada araştırma yöntemleri* (Çev. D.M. Siyez). Ankara: Mentis Yayıncılık.
- Kahraman, S. (2015). *Ergenlerde bağlanma stillerinin saldırganlık davranışları ve depresyon düzeyi ile ilişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, İstanbul.
- Karakuş, Ö. (2012). Ergenlerde bağlanma stilleri ve yalnızlık arasındaki ilişki. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 23(2), 33-46.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Karasar, B. (2014). Öğretmen adaylarının bağlanma stilleri ve sosyal kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 27-49.
- Karabacak, A. ve Demir, M. (2016). Özerklik, bağlanma stilleri, bilinçli farkındalık ve duygu düzenleme arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(23), 271-291.
- Kimmel, D. C. Ve Weiner, I.B. (1985). *Adolescence: A development transition*. New York: John Wiley Sons Inc.
- Kocayörük, E. (2016). Öz-belirleme kuramı açısından ergenlerin anne baba algısı ile duyuşsal iyi oluşları arasındaki ilişki. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(37), 34-37.
- Köker, S.(1997). *Kimlik duygusunun kazanılması açısından ergenlerin, genç yetişkinlerin ve yetişkinlerin karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Kroger, J. (1993). Discussions on ego identity., *Lawrence Erlbaum Associates*, Hillsdale, NJ, England.
- Kumru, A. ve Thompson, R. A. (2003). Ego identity status and self-monitoring behavior in adolescents. *Journal of Adolescent Research*, 18(5), 481-495.
- Marcia, J. E. (1967). Ego identity status relationship to change in self-esteem, "general maladjustment," and authoritarianism 1. *Journal of Personality*, 35(1), 118-133.
- Marcia, J. E. (1980). Identity in adolescence. *Handbook of Adolescent Psychology*, 9(11), 159-187.
- Marcia, J. E. (1993). The status of the statuses: Research review. *In Ego Identity*, Springer New York, 22-41.

- Marcia, J. E. (2002). Identity and psychosocial development in adulthood. *Identity: An International Journal of Theory and Research*, 2(1), 7-28.
- Morsünbül, Ü. (2005). Ergenlikte kimlik statülerinin bağlanma stilleri, cinsiyet ve eğitim düzeyi açısından incelenmesi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Morsünbül, Ü. ve Tümen, B.(2008). Ergenlik döneminde kimlik ve bağlanma ilişkileri: kimlik statüleri ve bağlanma stilleri üzerine bir inceleme. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 15(1), 25-31.
- Morsünbül, Ü.(2010). Ergenlikte kimlik gelişimini açıklayan yaklaşımlar/modeller: ergen ruh sağlığı açısından sonuçları. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 17(2),105-111.
- Morsünbül, Ü.(2013). Beliren yetişkinler mi, beliren üniversiteli yetişkinler mi? Risk alma ve kimlik biçimlenmesi üzerinden bir inceleme. *İlköğretim Online*, 12, 873-885.
- Morsünbül, Ü. ve Atak, H. (2013). Ego kimlik süreci ölçeği Türkçe versiyonunun geçerlilik ve güvenirlik çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimler Dergisi*, 13(4). 2043-2058.
- Morsünbül, Ü. ve Çok, F. (2013). Kimlik gelişiminde yeni bir boyut: seçeneklerin saplantılı araştırılması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(40).
- Morsünbül, Ü. ve Uçar, E.(2017). Kimlik stilleri, süreçleri ve statülerinin kimlik işlevleri ile ilişkileri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1), 25-35.
- Nickerson, A. ve Nagle, R.J.(2005).Parent and peer relations in middle childhood and early adolescence, *Journal of Early Adolescence*, 25, 223-249.
- Özcan, C. T. ve Durukan, İ. (2011). Erkek ergenlerde kimlik duygusu gelişimini etkileyen faktörlerin incelenmesi. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 10(2), 131-138.
- Pala, S. (2007). *Madde bağımlısı olan ergenlerin kimlik statülerinin belirlenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi: İzmir.
- Pietromonaco, P. R., Greenwood, D. and Feldman Barrett, L. (2004). Conflict in adult close relationships: An attachment perspective. In W. S. Rholes & J. A. Simpson (Eds.). *Adult attachment: Theory, research, and clinical implications* (pp. 267-299). New York: Guilford Press.
- Sharf, R. N. (2014). *Psikoterapi ve psikolojik danışma kuramları-kavramlar ve örnek olaylar* (Çev. N.Voltan Acar). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Samuolis, J., Layburn, K. ve Schiffino, K. M. (2001). Identity development and attachment to parents in collage students. *Journal of Youth and Adolescence*, 30(3), 373-384.

- Saymaz, İ.(2003). *Üniversite öğrencilerinin kişilerarası ilişkiler ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Serafini, T. E. ve Adams, G. R. (2002). Functions of identity: Scale construction and validation. *Identity: An International Journal of Theory and Research*, 2(4), 361-389.
- Solmaz, F. (2002). Lise son sınıf öğrencilerinin kimlik statüleri ile anne-baba tutumları algılamaları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Sümer, N. (2006). Yetişkin bağlanma ölçeklerinin kategoriler ve boyutlar düzeyinde karşılaştırılması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 21(57), 511.
- Sümer, N. ve Anafarta Şendağ, M. (2009). Orta çocukluk döneminde ebeveynlere bağlanma, benlik algısı ve kaygı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24(63), 86-101.
- Süslü, D. P. (2002). *Çalışan ve öğrenci ergenlerde kimlik duygusu kazanımının araştırılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Şahin, G. (2009). *Yetiştirme yurdunda ve ailesi yanında yaşayan ergenlerin bağlanma stilleri ile kimlik statüleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Şirvanlı Özen, D. ve Aktan T. (2010). Bağlanma ve zorbalık sisteminde yer alma: Başa çıkma stratejilerinin aracı rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 25(65), 101-113.
- Taylor, R. ve Oskay, G. (1995). Identity formation in Turkish and American late adolescents. *Journal of Cross Cultural Psychology*, 26 (1), 8-22.
- Tangül-Özcan, C. ve Durukan, İ. (2011). Erkek ergenlerde kimlik duygusunun gelişimini etkileyen faktörlerin incelenmesi. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 10(2), 131- 138.
- Tanış, İ. Z. (2014). *Yetişkinlerde bağlanma stilleri ve öfke tarzları arasındaki ilişkinin incelemesi* (Yüksek Lisans Tezi). Haliç Üniversitesi, İstanbul.
- Temel, Z. F.ve Aksoy, A.B. (2001). *Ergen ve gelişimi: Yetişkinliğe ilk adım*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Terzi, Ş. ve Cihangir Çankaya, Z. (2009). Bağlanma stillerinin öznel iyi olmayı ve stresle başa çıkma tutumlarını yordama gücü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(31).
- Thompson, R.A.(2006). Erken dönemde bağlanma ve sonraki gelişim üzerindeki etkileri (Çev. M.Sayı ve G.Ö.Demir).*Türk Psikoloji Bülteni*, 38, 113-120.

- Tolan, Ö. (2002). *Üniversite öğrencilerinde kaygı belirtileri ve bağlanma biçimleri ile kişilerarası şemalar arasındaki ilişkiler* (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi: Ankara.
- Uçar, M. E.(2017). Benlik ihtiyacı, benlik saygısı tamamlama ihtiyacı ve kimlik stilleri arasındaki ilişkiler. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 640-656.
- Ural, O., Güven, G., Sezer, T., Azkeskin, K. ve Yılmaz, E. (2015). Okul öncesi dönemdeki çocukların bağlanma biçimleri ile sosyal yetkinlik ve duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*.
- Uzman, E. (2002). *Sosyal destek düzeyleri farklı üniversite öğrencilerinin bazı değişkenlere göre kimlik statüleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi: Ankara.
- Varan, A.(1990). *Liseli gençlerin kimlik statülerinin cinsiyet, yaş ve sosyokültürel çevre açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Varlık, E. (2015). *Bağlanma anksiyete ve bilgi işleme*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi: Ankara.
- Varlık Özsoy E. ve Hisli Şahin N.(2016, Eylül). "Bağlanma temelli zihinsel temsiller ölçeği: Ülkemizde geliştirilmiş özgün bir bağlanma ölçeği", 19. *Ulusal Psikoloji Kongresi* içinde (128). İzmir.
- Waterman, A. S. (1992). Identity as an aspect of optimal psychological functioning.
- Yeşilkılıç, B., Çakır, M. A. ve Dutar, Ş. (2018). Anne baba tutumlarının ergenlerin kimlik statüleri üzerindeki etkisinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Uluslararası Bilim ve Eğitim Dergisi*, 1(1), 68-77.
- Yeter, Ö. (2016). *Bağlanma stilleri, temel psikolojik ihtiyaçlar doyumu ve kıskançlık ilişkisi: Üniversite öğrencileri üzerinde bir araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, İstanbul.
- Yılmaz, B.(2007). *Üniversite öğrencilerinin kişilerarası iletişim becerileri ve bağlanma stilleri arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi, Muğla.
- Yolalan, H. (2013). *Ergenlerde depresyon ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Arel Üniversitesi, İstanbul.

EK- 1 BAĞLANMA TEMELLİ ZİHİNSEL TEMSİLLER ÖLÇEĞİ

Seçeneklerin ne anlama geldiği aşağıdaki anahtarda belirtilmektedir:

- 1 = (%0) Benim yaşantımı kesinlikle tanımlamıyor
2 = (%25) Benim yaşantımı biraz tanımlıyor
3 = (%50) Benim yaşantımı orta derecede tanımlıyor
4 = (%75) Benim yaşantımı çoğunlukla tanımlıyor
5 = (%100) Benim yaşantımı tam anlamıyla tanımlıyor

1	2	3	4	5
Hiç	Biraz	Orta	Çoğunlukla	Tamamen
%0	%25	%50	%75	%100

1. Dünyada keşfedebileceğim, beni heyecanlandıran çok şey vardır.	1	2	3	4	5
4. Babam çocukken bana kızdığına hakaret ederdi.	1	2	3	4	5
9. Alıngan bir insanımdır.	1	2	3	4	5
11. Anneme güvenirim (dim).	1	2	3	4	5
19. Strese girdiğim zaman ağlarım.	1	2	3	4	5
23. Çocukluğumda annemle oynamak ya da ders çalışmak benim için bir zevkti.	1	2	3	4	5
29. Ben güvenilir bir insanım.	1	2	3	4	5
35. Bir sorunla karşılaştığımda ne yapacağımı bilemem ve paniklerim.	1	2	3	4	5
38. Annem çocukken bana kızdığına hakaret ederdi.	1	2	3	4	5
40. Çocukluğumda babamla oynamak ya da ders çalışmak benim için bir zevkti.	1	2	3	4	5

EK3 KİMLİK STİLLERİ ENVANTERİ GÖZDEN GEÇİRİLMİŞ FORMU

	Aşağıda, inanç, tutum ve sorunlarla baş etme biçimleriyle ilgili bazı ifadeler bulunmaktadır. Her birini dikkatle okuyun sonra da kendinizi tanımlamak için kullanın. Her ifadenin yanındaki kutucuklarda ifadenin sizi ne ölçüde tanımladığını gösteren sayıyı işaretleyin. Doğru ya da yanlış yanıt yoktur. Örneğin, ifade size tamamen uyuyorsa "5" i işaretleyin, size kesinlikle uymuyorsa "1" i işaretleyin.	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1	Dini inançlar hakkında temelde neye inanıp neye inanmadığımı biliyorum.	1	2	3	4	5
3	Okulda ne yaptığımdan pek emin değilim, olayların kendi kendine hallolacağını düşünüyorum.	1	2	3	4	5
19	Din söz konusu olduğunda her zaman neye inanıp neye inanmadığımı biliyordum, bu konuda hiçbir zaman ciddi şüphelerim olmadı.	1	2	3	4	5
24	Bir karar vermek zorunda olduğumda ne olacağını anlamak için mümkün olduğunca çok beklemeye çalışırım.	1	2	3	4	5
32	Bir sorunla baş etmek için doğru yolu bulduğumda, ona bağlı kalmayı tercih ederim.	1	2	3	4	5
37	Önemli kararlar verirken mümkün olduğunca çok bilgiye sahip olmak isterim.	1	2	3	4	5
39	Eksiksiz bir hayat yaşamak için insanların belirli değer ve ideallere bağlanmaya ve adanmaya ihtiyaçları vardır.	1	2	3	4	5
40	Bir sorunun olduğunda yakın arkadaşlarımla ya da akrabalarımla tavsiyelerine güvenmenin benim için en iyisi olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5

turnitin

Funda Tez Son

ÖZET

BELİREN YETİŞKİNLİKTE
BAĞLANMA VE KİMLİK STİLLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

TOPAL, Funda

Yüksek Lisans, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü

Tez Danışmanı: Doç. Dr. S. Gülferm ÇAKIR Mart 2019, 95 sayfa

Bu araştırmanın amacı, Akdeniz Üniversitesi'nde çeşitli fakülte ve programlara devam eden öğrencilerin bağlanma ile kimlik stilleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmanın bağımsız değişkenini bağlanma stilleri ve bağımlı değişkenini kimlik stilleri oluşturmaktadır.

Page: 1 of 88 Word Count: 13815

Test only Report High Resolution

138 15.4.2019

Match Overview

22%

1	akdeniz.univ.tr	5%
2	www.turkmenistan.com	2%
3	geogebra.org	2%
4	www.saboglu.org	1%
5	UÇAK, Mehmet Erayla	1%
6	depremler.gov.tr	1%
7	depremler.gov.tr	1%
8	www.pdfdrive.org	1%
9	www.berkintul.net	1%
10	www.ozgur-yaz.net	1%
11	depremler.gov.tr	<1%
12	depremler.gov.tr	<1%
13	www.gizli.com	<1%

Doç. Dr. S. Gülferm ÇAKIR

Gulfem Çakır

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı: Funda TOPAL

Doğum Tarihi: 17.05.1992

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi: Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü

Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme Bölümü

Yüksek Lisans Öğrenimi:

Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı

Yabancı Diller:

İngilizce

İş Deneyimi

Stajlar:

İzmir Osman Kibar İlköğretim Okulu
İzmir Denge Aile Danışmanlığı Merkezi
İzmir Belediyesi Sosyal Destek Birimi Abla-Abi Kardeş Projesi Sosyal Çalışma Ekibi

Çalıştığı Kurumlar:

Finike Arif Ortaokulu
Finike Şehit Ömer Halis Demir İmam Hatip Ortaokulu

İletişim

E-Posta Adresi:

fndatpl10@gmail.com